

פרשת בא

(א) ויאמר יי אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (ב) אשרי העם יודעי תרועה יי באור פניך יהלכון. כמה אצטריכו בני נשא, למהך בארחי דקודשא בריך הוא, ולמטר פקודי אורייתא, בגין דזוכון בה לעלמא דאתי, ולשזבא לון מכל קטרוגין דעילא ותתא. בגין, דהא כמה דאשתכחו מקטרגין בעלמא לתתא, הכי נמי אשתכחו מקטרגין לעילא דקיימי עלייהו דבני נשא.

(ב) אינון דעבדין פקודי אורייתא, ואולי באורח מישר, בדחלא דמאריהון, כמה אינון סניגורין דקיימין עלייהו לעילא, כמה דאת אמר (ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. וכתוב ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר. בגין כך, זכאה איהו מאן דנטיר פקודי אורייתא.

(ג) אמר ב ליה רבי חייא, אי הכי, אמאי אצטריך הכא מלאך דליהוי סניגורא עליה דבר נש והא כתיב (ד) כי יי יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד, וכתוב (ה) יי

חלופי גרסאות

א לבני ב ל"ג ליה ; לר.

מסרת הוהר

(א) ח"ב לה. (ב) (תהלים פ"ט) ח"ב רג : ח"ג יח : צט : ק : קמח : קמט : רלא : (ג) (איוב ל"ג) הקסה"ז קס"ט צ"ג. (ד) (משלי ג) ת"ז בהקדמה ט : (ה) (תהלים קכ"א) וישלח פי' צ"א.

אם יש עליו מלאך מליץ

ביראת אדונם, כמה הם מליצי טוב, העומדים עליהם למעלה כמש"א. אם יש עליו מלאך מליץ אחד וגו'. וכתוב ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר. משום זה אשרי הוא מי ששומר מצות התורה. (ג) אמר לו ר' חייא וכו' : א"ל ר"ח, אם כן למה צריכים כאן מלאך שיהיה מליץ על האדם, והרי כתוב, כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד. וכתוב ה' ישמרך מכל רע. שהקב"ה רואה כל מה שעושה אדם בעולם הן טוב והן רע. וכן הוא אומר, אם יסתר איש במסתרים ואני

הסולם

מאמר

באמר אם יש עליו מלאך מליץ (א) ויאמר ה' אל משה בא וגו' : ר' יהודה פתח ואמר, אשרי העם יודעי תרועה וגו'. כמה צריכים בני אדם ללכת בדרכי הקב"ה, ולשמור מצות התורה, כדי שיזכו על ידה בעולם הבא, ולהציל אותם מכל המשטינים למעלה ולמטה. כי כמו שיש משטינים בעולם למטה, כן נמצאים משטינים למעלה, העומדים להטות על בני אדם. (ב) אינון דעבדין פקודי וכו' : אלו שמקיימים מצות התורה והולכים בדרך הישר, (דפריי דף ל"ב ע"ב)

ישמרך מכל רע. דהא חמי קודשא בריך הוא, כל מה דבר נש עביד בעלמא, הן טב הן ביש. ג וכן הוא אומר, ה אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי.

ד) אמר ליה רבי יהודה, כלא הכי הוא ודאי. אבל הא כתיב, ה וגע אל עצמו ואל בשרו. וכתוב, וכתוב, וכתוב, ותסיתני בו לבלעו חנם. לאחזאה דהא רשו אתמסר לסטרא אחרא ד לקטרגא, על מלין דעלמא, ה ולאתמסרא בידוי. ו וכל אלין ארחין טמירין קמי קודשא בריך הוא, ולית ז אנת כדאי למהך אבתרייהו, בגין דאינון ר נמוסין דקודשא בריך הוא, ה ובני נשא לאו אינון רשאין לדקדקא אבתרייהו, בר אינון זכאי קשוט דידעין רזי אורייתא, ואזלין בארחא דחכמתא למנדע אינון מלין סתימין דאורייתא.

ה) רבי אלעזר פתח, ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יי ויבא גם השטן בתוכם. ויהי היום: דא ראש השנה, דקודשא בריך הוא קאים למידן עלמא. כגוונא דא, ויהי היום ויבא שמה. ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה. ו) ויבאו בני האלהים, ו אלין רברבין ממנן שליחן בעלמא, לאשגחא בעובדין דבני נשא. להתיצב על ה': כמה דאת אמר, ו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. אבל להתיצב על ה' בהאי קרא אשכחנא רחימותא דקודשא בריך הוא עלייהו דישראל. בגין, דהני שליחן, דאינון ממנן לאשגחא על עובדין

מסרת הזהר

ג כר"א. ד ורשו אתמסר וליג לקטרגא. ה למאן דלא אצטריך לאתמסרא. ו ולכל. ז לי רשות. ח בבני. ט אינון. י ליג דבני נשא.

(1) (ירמיה כ"ג) נח ס"ט צ"ג. ז (איוב ב') להלן אות ס"ו ז"ח מ"ט ט"א ש"ט ש"ט. ח (שם) ח"ב לג. לד. ט (איוב א'). י (מ"ב ד') ח"ב מד. ח"ג רלא. כ (מ"א כ"ב) ח"ב קע. ת"ז ת"ע קכב.

דרך אמת [א] חוקות שבתורה אין אדם רשאי להרהר אחריהם כגון פרה אדומה וכיוצא בו :

חלופי גרסאות

אם יש עליו מלאך מליץ

ישלח את בני ישראל, אע"פ שהיה יכול להוציאם בעל כרחו.

מאמר ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

ה) ר' אלעזר פתח וכו': ר"פ, ויהי היום ויבואו בני האלקים להתיצב וגו'. ויהי היום, זהו ראש השנה, שהקב"ה קם לדון את העולם. כעין זה, ויהי היום ויבא שכה, יום ההוא, יום טוב של ראש השנה היה.

ו) ויבואו בני האלקים: אלו הם השרים הממונים השליחים בעולם להשגיח במעשה בני אדם. להתיצב על ה', כמש"א, וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. אבל, להתיצב על ה', במקרא הוה מצאתי אהבת הקב"ה אל ישראל. משום שאלו השליחים שהם ממונים להשגיח על מעשה בני אדם, הולכים ומשוטטים בעולם ולוקחים אלו המעשים כולם, וביום שהדין עומד לקום, לדון את העולם, נעשו

מאמר

ואני לא אראנו נאים ה'. וא"כ למה לי מלאך, להמליץ או להשטיין.

ד) אמר ליה ר' יהודה וכו': א"ל ר"ה, הכל ודאי הוא כן, שהקב"ה רואה הכל, אבל הרי כתוב, וגע אל עצמו ואל בשרו. וכתוב, ותסיתני בו לבלעו חנם. שזה להראות, שנמסר הרשות לצד האחר, להשטין על דברי העולם, ושיהיו נמסרים בידיו, וכל אלו הם דברים נסתרים לפני הקב"ה, ואין אתה ראוי ללכת אחריהם לחקרט, משום שהם חוקי הקב"ה ובני אדם אינם מותרים לדקדק אחריהם. חוץ מאלו צדיקי אמת, היודעים סודות התורה, והולכים בדרך החכמה לדעת אלו דברים הסתומים שבתורה. וז"ש אשרי העם יודעי תרועה וגו'. כלומר, שיודעים דרכי השי"ת שמריע ומטיב ע"י שליחים. אע"פ שיכול לעשות בעצמו. וכן נאן בהכתוב בא אל פרעה, רצה הקב"ה שפרעה (דפו"י דף ל"ב ע"ב)

דבני נשא, אזלין ושאטין ונטלין אינון עובדין כלהו, וביומא דקאי דינא למיקם, למידן עלמא, אתעבידו קטיגורין למיקם עלייהו דבני נשא. ותא חזי, מכל עמין דעלמא, לא קיימין לאשגחא בעובדיהון, בר כ ישראל בלחודייהו, בגין דאלין בנין לקודשא בריך הוא.

(ז) וכד לא אשתכחו עובדין דישראל כדקא יאות, כביכו"ל אינון ממנן שליחן, כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל, על ה' ודאי קיימין, דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן, כביכו"ל מתישין חילא דקודשא בריך הוא. ז וכד עבדין עובדין דכשרן, יהבין תוקפא וחילא לקודשא ברוך הוא. ועל דא כתיב, תנו עז לאלהים. במה. בעובדין דכשרן. ועל דא, בההוא יומא, כלהו רברבן ממנן אתכנשו על ה'. על ה' ודאי, דהא כיון דעל ישראל אתכנשו, עליה אתכנשו. (ח) ויבא גם השטן בתוכם, גם, לאסגאה עלייהו, דכלהו אתיין למהוי קטיגורין עלייהו דישראל, * ודא אתוסף עלייהו, בגין דאיהו דילטורא רברבא מכלהו, קטיגורא מכלהו, כיון דחמא קודשא בריך הוא, דכלהו אתיין לקטרגא. מיד ויאמר יי אל השטן מאין תבא. וכי לא הוה ידע קודשא בריך הוא, מאן הוה אתי. אלא לאייתאה עובדא לרעותיה.

(ט) ויאמר יי אל השטן וגו' ויען השטן את יי ויאמר משוט בארץ. מכאן אוליפנא, דישובא דארעא אתמסר לסטרין אחרנין, בר ארעא כ דישראל בלחודהא. כיון דאמר משוט בארץ, אשגח קודשא בריך הוא, דבעי למהוי

חלופי גרסאות

כ ישראל. ז וכד עובדין כשרן. מ ל"ג דישראל.

מסרת הזהר

(ז) (תהלים ס"ח)

זיהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

הסולם

מאמר

(ח) ויבא גם השטן בתוכם: המלה גם רומז לרבות על בני האלקים, כי כולם באים להיות משטינים על ישראל, וזה השטן, נתוסף עליהם, משום שהוא מלשין הגדול מכולם כיון שראה הקב"ה שכולם באו להשטין, מיד, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. להיותו הגדול מכולם. שואל, וכי לא ידע הקב"ה מאין היח בא, עד שהוצרך לשאלו. ומשיב, אלא להביא הדבר לרצונו של השטן. כלומר, שנתן לו. בדברים אלה, פתח להשטין כרצונו. (ט) ויאמר ה' אל השטן וגו': ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ. מכאן למדתי, שישוב הארץ נמסר לצד האחרים, דהיינו ע"א אומות, חוץ מארץ ישראל בלבדה, שהיא בקדושה לישראל. ועל כן, כיון שאמר, משוט בארץ, שארץ סתם, פירושה ארץ ישראל, ראה הקב"ה שרוצה להיות מלשין על ישראל, ולא על איוב או אחרים הנחשבים על האומות יושבי שאר הארצות, מיד ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב וגו'.

חמא

נעשו משטינים לעמוד להשטין על בני האדם. ובוא וראה, מכל העמים שבעולם, אינם עומדים הממונים להשגיח על מעשיהם, חוץ על ישראל בלבד, משום שהם בנים אל הקב"ה.

(ז) וכד לא אשתכחו וכו': וכאשר לא נמצאו מעשיהם של ישראל כראוי, כביכול, אלו ממונים השליחים, כשרוצים לעמוד על אלו המעשים של ישראל, הם עומדים על ה'. כי כשישראל עושים מעשים שאינם טובים, כביכול, מחלישים כח הקב"ה, וכשעושים מעשים טובים, נותנים גבורה וכח אל הקב"ה. ועל זה כתוב, תנו עז לאלקים. במה נותנים עז. במעשים טובים. ועל כן ביום ההוא, כל השרים הממונים התקבצו על ה'. על ה' ודאי, כי כיון שנתקבצו להשטין על ישראל, נמצאים מתקבצים על ה'. דהיינו כביכול, להחליש כחו. (וביאור הענין, שישראל יוכלו, כביכול, להוסיף כח לטעלה, או לגרוע, הוא בפתיחה לחכמת הקבלה אות קס"א קס"ב, עשיה בכל ההמשך).

(דפו"י דף ל"ב ע"ב *) דף ל"ג ע"א

דלטורא עליהו דישראל. מיד, (ח) ויאמר יי אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ.

(י) חמא שעתא נ למיהב ליה חולקא, במה דיתעסק, ויתפרש מנייהו דישראל, והא אוקמוה, לרעיא דבעא למעבר עאניה בחד נהרא וכו', מיד אתעסק ביה ההוא שטן, ולא קטרג עליהו דישראל.

(יא) ויען השטן את יי ויאמר החנם ירא איוב אלהים. לאו תוהא לעבדא דמאריה עביד ליה כל רעותיה, דיהא דחיל ליה, אעדי אשגחותך מניה, ותחמי אי דחיל לך ואם לאו.

(יב) ת"ח, בשעתא דעאקו, כד אתייהב חולקא חדא להאי סטר לאתעסקא ביה, אתפריש לבתר מכלא. כגוונא דא שעיר בר"ח. שעיר ביומא דכפורי. בגין דאתעסק ביה, ושביק להו לישראל במלכיהון, והכא, מטא זמנא למיטל חולקא דא, מכל זרעא דאברהם, בסטרא אחרא. כמה דאת אמר, (ג) הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו'.

(יג) ות"ח, בשעתא דאמר משוט בארץ, בעא מיניה, למעבד דינא בישראל, דהא דינא הוה ליה על אברהם, למתבע מקודשא בריך הוא. בגין, דלא אתעביד דינא ביצחק, כד אתקריב ע"ג מדבחא, דהא לא הוה ליה לאחלפא קרבנא דאזמין על מדבחא, (ד) באחרא, כמה דאת אמר, (ה) לא יחליפנו. והכא קאים יצחק על גבי מדבחא, ולא אשתלים מניה קרבנא, ולא אתעביד ביה דינא, ובעא דא מעם

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

(ח) (איוב א') לעיל אות ד' צ"ח. (ב) (בראשית כ"ב) נ למהוי. ט ל"ג באחרא עד ולא; מוסיף באחרא וכן (ט) (ויקרא כ"ז) ת"ז ת"ז כג; בכל סטרא דיליה.

מאמר

הסולם

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

הכפורים, שהם סוד נתינת חלק לס"א, שניתן לו כדי שיתעסק בו, ויעזוב את ישראל בממלכתם. (כמ"ש לעיל פ' נח דף ל"ד ד"ה וכדו). ודף מ"ח ד"ה נעם זה) וכאן, הגיע הזמן לקחת חלק הזה, מכל זרע אברהם, בשביל הסטרא אחרא. כמ"ש, הנה ילדה מלכה וגו' את עוץ בכורו וגו' ואיוב היה בארץ עוץ, הרי שהיה ממשפחתו של אברהם.

(יג) ות"ח בשעתא דאמר וכו': ובוא וראה, בשעה שאמר השטן משוט בארץ, בקש מה, לעשות דין בישראל, כי ארץ סתם לא ארץ ישראל, (כנ"ל אות ט"ז) כי היה לו דין על אברהם, ונשה מן הקב"ה. והוא, כי לא נעשה דין ביצחק, כשנקרב על המזבח, כי לא היה לו להחליף הקרבן שהכין על המזבח, באחר, דהיינו באיל, כמ"ש לא יחליפנו. וכאן כבר היה יצחק על המזבח, ולא נשלם להיות קרבן, ולא נעשה בו דין. ובקש זה מן הקב"ה, כמי שבקש

(י) חמא שעתא למיהב וכו': ראה שעתה הוא השעה לתת לשטן חלק במה שיתעסק בו, ויתרחק מן ישראל. והנה בארוהו, בדומה, לרועה שרצה להעביר צאנו דרך נהר אחד, ובא זאב להתגרות בצאן, רועה שהוא מנוסה מה עושה, לוקח תיש גדול ונותנו לזאב, אמר, ילחוס עם התיש עד שאעביר את צאני לעבר הנהר, ואחר כך אשוב ואקח גם את זה, כך עשה הקב"ה שמסר את איוב אל השטן שיתעסק עמו ולא ישטין על ישראל. מיד התעסק עמו השטן ולא קטרג על ישראל.

(יא) ויען השטן את ה' וגו': אין תימה על עבד, שאדונו עושה לו רצונו, שמתירא אותו, הסר השגחות ממנו, ותראה אם יירא אותך אם לא.

(יב) ת"ח בשעתא דעאקו וכו': בוא וראה, בעת צרה, כשניתן חלק אחד לצד הזה להתעסק בו, הוא מתרחק אחר זה לגמרי. כעין זה, הוא שעיר שמקריבים בר"ח, וביום (דפו"י דף ל"ג ע"א)

קודשא בריך הוא, כמה דבעא דיניה דיוסף לכמה דרין. וכל מה דבעא, באורח דינא בעא.

(ד) ומההוא זמנא דאשתזיב יצחק, ואתחלף קרבניה, זמין ליה קודשא בריך הוא, לשהוא מקטרגא, האי לחולקיה, כמה דאת אמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו. והכא, מטא למיטל חולקיה עליה, מכל זרעיה דאברהם, ולא יקרב בסטרא אחרא.

(טו) וכלא בדינא פ אתא. כמה דאיהו דן, הכי אתדן. בגין דאיוב מקריבי עיטא דפרעה הוה, וכד קם פרעה עלייהו דישראל, בעא לקטלא לון. אמר ליה לא, אלא טול ממונהון ק ושלוט על גופיהון, בפולחנא ר קשיא, ולא תקטול לון. אמר ליה קודשא בריך הוא, חייד, בההוא דינא ממש, תהא דאין, מה כתיב, (ו) אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו'. במה דאיהו דן, הכי אתדן. ואע"ג דבכל שאר הוה דחיל לקודשא בריך הוא.

(זז) ת"ח, מה כתיב, אך את נפשו שמור. ת ואתיהיב ליה רשו, למשלט על בשרא, בגין רזא דכתיב, (ז) קץ כל בשר בא לפני ואוקמוה, בא לפני ודאי, ודא איהו קץ כל בשר, ולא רוחא. ואיתמר, דאיהו קץ דאתי מסטרא דחשך, כמה דאת אמר, (ח) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. ולכל בשרא, בגין דאית קץ אחרא, ואקרי (ט) קץ הימין, ודא איהו קץ אחרא, מסטרא דשמאלא, דאיהו חשך. וע"ד אתיהיב ליה רשו בעצמו ובשרו.

חלופי גרסאות

ע ל"ג מן כמה עד מכל. פ מוסיף אתא לגביה. צ ל"ג כמה דאיהו דן הכי אתדן. ק השליט. ר כבוא. ש ביה. ת ל"ג מן ואתיהיב עד בגין.

מסרת הזהר

ט (איוב ב') לעיל אות ד. (פ) בראשית ו' ב"א ש"ל צ"ד. צ (איוב כ"ח) נח כ"ח צ"ד. ק (דניאל י"ב) ב"א קצ"ב צ"א.

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

ישראל תהיה נידון. מה כתוב, אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו וגו'. במה שהוא דן את ישראל כך נידון בעצמו, ואע"פ, שבכל שאר הדברים, היה מתירא מפני הקב"ה. כמ"ש עליו, וירא אלקים, לא ניצל מן הדיו.

(טז) ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, אך את נפשו שמור. שניתן לו רשות לשלוט על הבשר שלו. כי הוא סוד שכתוב קץ כל בשר בא לפני. ובארוהו, בא לפני ודאי, דהיינו שקץ כל בשר, שהוא השטן המשחית בא לפני לקבל רשות (כנ"ל פרשת נח אות ע"ח) וזהו שנקרא קץ כל בשר ולא נקרא קץ כל רוח, (כמ"ש בפ' נח ק"ל וע"ש בהסולס) ובארוהו, שהוא קץ הבא מצד החשך, דהיינו מבחי' דינין דדכורא, כמ"ש. קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. ולכל תכלית הוא כמי ולכל בשר, כי יש קץ אחר והוא קץ הימין, שהוא בקדושה, וזה שבכאן הוא קץ אחר מצד השמאל

הסולם

מאמר

שבקש דין של מכירת יוסף לכמה דורות. וכל מה שמבקש השטן הוא מבקש בדרך דין.

(ד) ומההוא זמנא דאשתזיב וכו': ומאותו זמן שניצל יצחק ונחלף קרבנו, הכין הקב"ה, בשביל המקטרג ההוא, את זה, דהיינו איוב, לחלקו. כמ"ש, הנה ילדה מלכה וגו', את עוץ בכורו וגו'. שהוא איוב, שישב בארץ עוץ. וזה נאמר תיכף אחר עקדת יצחק, וכאן, בלידת עוץ, הגיע השטן לקחת חלקו מכל זרעו של אברהם, ולא יקרב לחזיק לצד אחר, דהיינו לישראל.

(טו) וכלא בדינא אתא וכו': והכל הוא בדין. כמו שהוא, דהיינו איוב, דן, כן הוא נידון. כי איוב מיועצי פרעה היה, וכשקם פרעה על ישראל היה רוצה להרג אותם. אמר לו, איוב, לא אלא קח את כספם, ומשול על הגופים שלהם בעבודה קשה, ולא תהרגם. אמר לו הקב"ה, חייד, באותו דין ממש שחוצת על (דפו"י דף ל"ג ע"א)

(ז) ותסיתני בו לבלעו. אי הכי, לאו בדינא הוה, אלא במימר ההוא מקטרגא, דאסית ליה, ואסטי ליה. אלא, כלא בדינא הוה, והכי אמר לו אליהוא, (ח) כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. והכי הוה כמה דאתמר, כמה דאיהו גזר, הכי אתגזר עליה.

(יח) והאי ב דאמר ותסיתני בו לבלעו חנם, ו תסיתני לבלעו לא כתיב, אלא ותסיתנו בו, ביה קיימא בדעתיה, דאיהו חשיב דהא תסיתני, כמה דאמר (ט) ועל עצת רשעים הופעת. כגוונא דא, (י) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. ויפתוהו ויכזבו לו. לא כתיב, אלא ויפתוהו בפיהם. בפיהם קיימא מלה ה דא דהא אתפתה.

(יט) * א"ר אבא, כלא ו הוא שפיר, אבל הכי אוליפנא, דתנן, סליק ואסטין. וכי איהו יכיל לאסטנא. אין. דהא איהו מלך זקן וכסיל, ז דכתיב (כ) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל. וע"ד, יכיל לאסטנא לבר נש. מאי טעמא. בגין דאיהו מהימן על ה עובדוי דבני נשא.

(כ) ת"ח, האי בדינא דיחיד, אבל בדינא דעלמא, כתיב, ב וירד יי לראות. ארדה נא ואראה. דלא אתייהיב מהימנותא אלא בידיה בלחודי, דהא לא בעא לאובדא. עלמא, על מימר דההוא מקטרגא, כ דתיאובתיה איהו תדיר

חלופי גרסאות

א דאחית. ב דאתמר. ג ל"ג ותסיתני לבלעו; תסיתני. ד מוסיף הופעת אמר איוב התפתית על מימר דההוא מקטרגא. ה ל"ג דא. ו הוה. ז והא כתיב. ח עובדי. ט בעי. י ל"ג עלמא. כ דתיאובתיה.

מסרת הזהר

(ז) (איוב ל"ד) וישב יי צ"א. (ט) (איוב י') ז"ח ע"ה ס"ד ש"כ. (ח) (תהלים ע"ה) ח"ג קא. ז"ח י"ד ט"ג שמי"ד. ט"ז ס"ד שמי"ז. (א) (וירא צ"ה) צ"א. וישב אי צ"ד. (ב) (בראשית י"א) נח י"ב צ"ב. (ג) (שם י"ח) וירא סי צ"ג.

הסולם

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

באמר

(יט) א"ר אבא וכו': ארי"א, הכל הוא יפה, אבל כך למדתי. תנן, עולה ומשטין. שואל, וכי הוא יכול להשטין לפני הקב"ה שיודע הכל. ומשיב, כן, כי הוא מלך זקן וכסיל, שכתוב טוב ילד מסכן ממלך זקן וכסיל. וכיון שהוא מלך על בני אדם ע"כ יכול להשטין על האדם. מהו הטעם. הוא משום שהוא נאמן על מעשיהם של אנשים. כי להיותו מלך עליהם הוא נאמן על מעשיהם.

השמאל, שהוא חשך, וע"כ ניתן לו רשות לפגוע בעצמו ובבשרו. (יז) ותסיתני בו לבלעו חנם: שואל, אם כן לא בדין נענש, אלא מחמת דיבורו של המקטרג שהסיתו והטה אותו. ומשיב, אלא הכל היה בדין, וכן אמר לו אליהוא, כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. וכן היה, כמו שאמרנו, כמו שהוא גזר על ישראל אצל פרעה, כך נגזר עליו.

(כ) ת"ח האי בדינא וכו': בוא וראה, זה, הוא רק בדין של יחיד, אבל בדין העולם, כתוב, וירד ה' לראות. ארדה נא ואראה. שלא נתנה לו אמונה, אלא הוא בידיו של הקב"ה בלבדו. כי לא רצה להאביד העולם על פיו של המקטרג, שתאותו הוא תמיד להשחית. מאין לנו, כי כתוב, קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. שפירושו, שהוא חוקר להשחית הכל. וזה הוא, קץ כל בשר בא לפני. שהשטן הנקרא קץ כל

(יח) והאי דאמר ותסיתני וכו': ומה שאמר, ותסיתני בו לבלעו חנם, התשובה היא, שלא כתוב ותסיתני לבלעו, אלא ותסיתני בו. בו הוא כך, בדעתו, שהוא חושב, כי תסיתני, כמו שאמר איוב, ועל עצת רשעים הופעת. כעין זה, ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. וג"כ קשה, וכי אפשר לפתות את הקב"ה. אלא ויפתוהו ויכזבו לו לא כתוב, ורק ויפתוהו בפיהם, בפיהם הוא דבר זה, שנתפתה. דהיינו שהם חושבים כך, ובאמת אינו כן. (דפ"י דף ל"ג ע"א * דף ל"ג ע"ב)

לשיצאה. מנלן. דכתיב, (ז) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. לשיצאה כלא, הוא חוקר. ודא איהו קץ כל בשר בא לפני, ודאי בגין לשיצאה.

(כא) ות"ח, ויהי היום ויבואו בני האלהים להתיצב על יי. כמה דאתמר. והוא יומא, קיימין תרין סטרין, ז לקבלא בני עלמא. ח כל אינון דאתיין קמי קודשא בריך הוא נ בתיבתא ובעובדין טבין, ס אינון זכין למהוי כתיבין לגביה ע דההוא סטרא דאיהו חיים, ואפיק תוצאות חיים. ומאן דאיהו מסטריה, אכתיב לחיים. וכל אינון דאתיין בעובדין בישין, אינון פ כתיבין לההוא סטרא אחרא דאיהו מותא, ואקרי ז מות, וביה שריא מותא.

(כב) ובההוא יומא, קיימין אלין תרין סטרין: חיים, ומות. אית מאן דאכתיב לסטרא דחיים. ואית מאן דאכתיב לסטרא דמות. ולזמנין דעלמא שריא באמצעיתא, אי קיימא חד זכאה בעלמא, דאכרע עלייהו, כלהו קיימין ואכתיבו לחיים. ואי חד חייבא אכרע ר עלמא, כלהו ר אכתיבו למיתה.

(כג) וההוא זמנא, עלמא ט הוה קיים באמצעיתא, וההוא מקטרגא בעא לאסטאה. מיד מה כתיב, השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו'. כיון דאשתמודע איהו בלחודוי, מיד אתקיף ביה מקטרגא. וע"ד תנינן, דלא אצטריך ליה לבר נש לאתפרשא מכללא דסגיאין, בגין דלא יתרשים איהו בלחודוי, ולא יקטרגון עליה לעילא.

(כד) דכתיב בשונמית, (ח) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. לא בעינא לאפקא גרמי מכללא דסגיאין, בתוך עמי יתיבנא, עד יומא דא, ובתוך עמי, ת בכללא

חלופי גרסאות

ז לקבל. ח ל"ג כל אינון דאתיין קמי. נ בתיאובתא. ס ל"ג אינון זכין. ע ל"ג ההוא סטרא. פ ל"ג כתיבין. צ מותא. ק מוסיף עלמא עלייהו. ר כתיבין. ש קיימא ול"ג הוה. ת מוסיף אתיב בכללא.

מסרת הזהר

(ד) (איוב כ"ח) לעיל אות ט"ז ציון צ"א. (ה) (מ"ב ד') נח ע"ט צ"א.

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

הסולם

מאמר

בעולם, כולם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע העולם, כולם נכתבים למיתה. (כג) וההוא זמנא וכ"ו: ואותו הזמן היה העולם בינוני, דהיינו מחצה חייב ומחצה זכאי, והמקטרג רצה להשטין ולהכריע העולם לכף חוב, מיד מה כתוב, השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו'. כיון שהוא נודע לבדו, מיד התקיף אותו המקטרג. וע"כ למדנו, שאין האדם צריך להוציא את עצמו מן כלל הרבים, כדי שהוא לא יצוין בלבדו ולא יקטרגו עליו מלמעלה.

(כד) דכתיב בשונמית וכ"ו: שכתוב בשונמית, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, שפירושו, אינו רוצה להוציא את עצמו מכלל הרבים, בתוך עמי אני יושבת עד היום הזה, ובתוך עמי בכלל אחד אהיה נודעת למעלה. וכאן

כל בשר, בא ודאי להשחית. (כנ"ל פ' נח אות כ"ט).

(כא) ות"ח, ויהי היום ויבואו וגו': כמו שנתבאר, שהיה בראש השנה. שביום ההוא עומדים שני צדדים כנגד העולם. כל אלו הבאים לפני הקב"ה בתשובה ומעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל אותו הצד שהוא חיים, שמוציא תוצאות חיים, ומי שהוא מן הצד שלו נכתב לחיים. וכל אלו הבאים במעשים רעים הם כתובים לצד האחר שהוא מות. שנקרא מות, ובי שורה המות, להמית בני אדם.

(כב) ובההוא יומא קיימא וכ"ו: וביום ההוא עומדים אלו שני הצדדים, חיים ומות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המות. ולפעמים העולם הוא בינוני, דהיינו חציו חייב וחציו זכאי, אם נמצא צדיק אחד מכריע (דפו"י דף ל"ג ע"ב)

חדא אשתמודע לעילא. והכא איוב, כיון דאשתמודע לעילא ואתרשים, מיד אתקיף ביה מקטרגא, ואמר החנם ירא איוב אלהים, א כל ב מה דדחיל לך ואתתקף, לאו למגנא עביד, הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו'. אבל טול כל האי טבא דאנת עבד ליה, ומיד אם לא על פניך יברכך. ישבוק לך, ויתדבק בסטרא אחרא, דהא השתא ד בפתורך איהו ה אכיל, סליק ו פתורך מניה, ונחזי ממאן איהו, ובאן סטרא יתדבק.

כה) מיד, ויאמר יי אל השטן הנה כל אשר לו בידך. לאחזאה, דדחילו דאיוב לגביה דקודשא בריך הוא, ז הוה לנטרא ה עותריה. ומהכא אוליפנא, דכל אינון דדחלין ליה לקודשא בריך הוא, על ט עותריהו, או על בנייהו, לאו איהו דחילו כדקא יאות. ועל דא קטרג ההוא מקטרגא ואמר, החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו וגו' מעשה ידיו ברכת. ועל דא איהו דחיל לך, ואתייהיב ליה רשו לקטרגא ביה, ולאחזאה, דלא פלח איוב לקודשא בריך הוא ברחימו.

כו) דכיון דאתנסי, נפק מאורחא, ולא קאים בקיומיה, מה כתיב, בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו. לא חטא בשפתיו אבל ברעותיה חטא, ולבתר חטא בכלא.

כז) ואי תימא דלא אתנסי בר נש, הא כתיב ו ה' צדיק יבחן וגו'. ובגין כך אתנסי איוב. ואע"ג דלא קאים בקיומיה כדקא יאות, לא נפק מתחת רשותא דמריה לאתדבקא בסטרא אחרא.

מסרת הזהר

(1) (תהלים י"א) תולדות ל"ו צ"ד.

חלופי גרסאות

א מוסיף לאו כל. ב מאן. ג ואתקף. ד בפקודך. ה אבל. ו פקודך. ז מוסיף לא הוה. ח מוסיף אלא עותריה. ט עתרייהו. י רשותיה.

מאמר

הסולם

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

או בניהם, אין זה יראה כראוי. וע"כ קטרג המקטרג ואמר, החנם ירא איוב אלקים הלא אתה שכת בעדו וגו', מעשה ידיו ברכת, וע"כ הוא ירא אותך. ואז ניתן לו רשות לקטרג עליו, ולהראות שלא עבד איוב אל הקב"ה באהבה.

כו) דכיון דאתנסי וכו': כי כיון שהתנסה, יצא מן הדרך ולא נשאר בתקפו. מה כתוב, בכל זאת לא חטא בשפתיו, אבל ברצונו חטא. ואח"כ חטא בכל. כמ"ש (ב"ב טז:) שאמר ארץ נתנה ביד רשע וגו'. וכן, אמר רבה, איוב בסערה חרף וכו' ע"ש.

כז) ואי תימא דלא וכו': ואם תאמר שלא התנסה אדם חוץ מאיוב, הרי כתוב, ה' צדיק יבחן וגו'. ומשום זה התנסה גם איוב. ואע"פ שלא נשאר בתקפו כראוי, לא יצא מתחת רשות אדונו להתדבק בצד האחר.

וכמה

וכאן, איוב, כיון שנודע למעלה ונצטיין, מיד התקיף אותו המקטרג, ואמר, החנם ירא איוב אלקים, כל מה שהוא ירא אותך והתגבר במעשים טובים, אינו עושה בחנם, הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו', אבל קח ממנו כל טוב הזה שעשית לו, ומיד תראה, אם לא על פניך יברכך. יעזוב אותך ויתדבק בצד האחר. כי עתה על שלחנך הוא אוכל, העבר שלחנך ממנו, ונראה ממי הוא, ובאיזה צד יתדבק.

כה) מיד ויאמר וכו': מיד ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו בידך. להראות שהיראה של איוב אל הקב"ה, היה כדי לשמור על עשרו.

ומהכא אוליפנא וכו': ומכאן למדנו שכל אלו היראים מפני הקב"ה בשביל עשירותם (דפו"י דף ל"ג ע"ב)

כח) כ ומה הוה הוה נסווא דיליה. תריסר ירחי, שולטנותא ז דהווא סטרא אחרא. כמה דתנינן, דינא דחייביא בגיהנם י"ב ירחי, ובגין דלא אתדבק בסטרא אחרא כתיב, (ז) וי"י ברכך את אחרית * איוב מראשיתו.

כט) ר' שמעון אמר, האי דאיוב, לאו נסווא איהו דקב"ה, כנסווא דשאר צדיקיא, דהא לא כתיב והאלהים נסה את איוב, כמה דכתיב (ח) והאלהים נסה את אברהם. ׀ דאברהם, איהו בידיה אקריב לבריה יחידאי דיליה לגבי קב"ה, ואיוב לא יהיב כלום, ולא מסר ליה לקב"ה כלום.

ל) ולא אתמר ליה, דהא גלי קמיה, דלא יכיל לקיימא ביה, אבל אתמסר בינא דמקטרגא. ובדינא דקודשא בריך הוא אתעביד, וקב"ה אתער דינא ז דא, ׀ להווא מקטרגא לגביה, הה"ד (ט) השמת לבך על עבדי איוב וגו'.

לא) פתח ואמר, [ב] ויהי מקץ ימים ׀ ויבא קין מפרי האדמה. מקץ ימים, ולא מקץ ימין. איהו דחה לקץ ימין, ואתקריב לקץ ימים. והא אוקימנא, ׀ ואתה לך לקץ. ואמר דניאל, לאן קץ, לקץ הימין, או לקץ הימים. עד דא"ל לקץ הימין. וע"ד דוד דחיל ואמר, (ז) הודיעני יי קצי ומדת ימי מה היא, או לקץ הימים או לקץ הימין. והכא מה כתיב ויהי מקץ ימים, ולא מקץ ימין, ובג"כ לא אתקבל קרבניה, דהא מסטרא אחרא ׀ הוה.

חלופי גרסאות

כ וחמא גליג הוה. ז ל"ג דהווא; דהוה. ׀ דאברהם. נ בדינא; ל"ג דא (ד"א). ׀ בהווא. ע ל"ג מן ויבא עד ילא. ׀ מוסיף הוה כלא.

מסרת הוהר

(ז (איוב מ"ב) (ח (בראשית כ"ב) וירא ק"כ צ"ד. (ט (איוב א') לעיל אות ד' צ"ח. י' (בראשית ד') ב"ב קצ"א צ"א. כ' (דניאל י"ב) לעיל אות ט"ז ציון ק'. (תהלים ל"ט) נח כ"ח צ"ב.

דרך אמת [ב] בראשית נ"ד ע"א ונח ס"ב ע"ב :

הסולם

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

ביד המקטרג. ובדינא של הקב"ה נעשה, על שסיבב עבודה הקשה לישראל במצרים, (כנ"ל אות ט"ו) והקב"ה העיר אליו דין הזה אל המקטרג, ז"ש, השמת לבך אל עבדי איוב וגו'. לא) פתח ואמר ויהי וגו': פתח ואמר, ויהי מקץ ימים ויבא קין וגו'. כתוב מקץ ימים, ולא מקץ ימין. כי קץ הימים הוא הס"א, וקץ הימין הוא הקדושה. (כמ"ש לעיל ב"ב אות של"ד, של"ה) כי הוא דחה את קץ הימין. והתקרב אל קץ הימים. ובארנו, כתוב, ואתה לך לקץ, ואמר דניאל, לאיזה קץ, אם לקץ הימין או לקץ הימים. עד שאמר לו הקב"ה לקץ הימין. שהוא בקדושה. ועל זה היה ירא דוד, ואמר, הודיעני הי קצי וגו'. דהיינו, או לקץ הימים או לקץ הימין, וכאן מה כתוב, ויהי מקץ ימים, שהוא בס"א, ולא מקץ ימין, שהוא בקדושה, ע"כ לא התקבל קרבנה, כי מס"א היה.

ת"ח

באמר

כח) וכמה הוה הוה וכו'! שואל, וכמה היה הנסיון שלו. ומשיב, שנים עשר חדש הוא ממשלת הצד האחר. כמו שלמדנו, דינם של הרשעים בגיהנם הוא י"ב חודש. ומשום שלא התדבק בצד האחר, כתוב, וה' ברכך את אחרית איוב מראשיתו.

כט) ר' שמעון אמר וכו': רש"א זה של איוב, אינו נסיון מן הקב"ה, כנסיון של שאר הצדיקים, כי לא כתוב והאלקים נסה את איוב, כמ"ש, והאלקים נסה את אברהם. כי אברהם, הוא בידו הקריב את הבן יחיד שלו אל הקב"ה, ואיוב, לא נתן מאומה, ולא מסר אל הקב"ה מאומה.

ל) ולא אתמר ליה וכו': ולא נאמר לו הנסיון, כמו שנאמר לאברהם, כי היה גלוי לפניו שלא יוכל לעמוד בו כראוי, אלא שנמסר (דפו"י דף ל"ג ע"ב *) דף ל"ד ע"א)

(כ) ת"ח, מה כתיב והבל הביא גם הוא. מאי גם הוא. לאסגאה דא בדא, קרבניה לקב"ה הוה כלא, ועקרא דקרבנא לקב"ה, ויהב חולקא לסטרא אחרא, כד"א ומחלביהן. וקין, עקרא עבד מקץ ימים, רוא דסטרא אחרא, ויהיב חולקא לקב"ה, ועל דא לא אתקבל.

(ג) באיוב מה כתיב, והלכו בניו ועשו משתה וגו', ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכל ולשתות עמהם ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו', ובמשתאי בכל יומא מקטרגא שכיח, ולא יכיל ליה. מנא לן. דכתיב, הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב ולעולם לא יהיב חולקא כלל לגביה, דהא כתיב והעלה עולות מספר כולם. עולה סלקא לעילא לעילא, ולא יהיב חולקא לסטרא אחרא. דאלמלא יהיב ליה חולקא, לא יכיל ליה לבתר, וכל מה דנטר מדיליה נטר.

(ד) ואי תימא אמאי אבאיש ליה קב"ה. אלא. דאלמלא יהיב ליה חולקא, יפני ארחא ויסתלק מעל מקדשא, וסטרא דקדושה אסתליק לעילא לעילא. ואיהו לא עבד כן, וע"ד קב"ה תבע בדינא.

(ה) ת"ח, כמה דאיהו אתפרש, ולא אכליל טוב ורע, איהו דן ליה בההוא גוונא, יהיב ליה טוב, ולבתר רע, ולבתר ב אהדריה לטוב. דהכי אחזי לבינ, למנדע טוב, ולמנדע רע, ולאהדרא גרמיה לטוב, ודא איהו רוא דמהימנותא.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

ז ל"ג כד"א ומחלביהן. ק יהיב (ד"א). ר והא ; מה. ש יהיב (ד"א). ת יהיב. א ל"ג מן ולבתר עד ולמנדע. ב אהדרין.

ויהי היום — ויבא גם השטן בתוכם

הסולם

מאמר

השטן שלו לקח. משום שלא נתן לו חלק מקרבנותיו.
(ד) ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר. למה הרע לו הקב"ה, מחמת שלא נתן חלק לשטן. ומשיב, אלא אם היה נותן חלק לס"א, היה מפנה הדרך של הקדושה, כי הס"א היה מסתלק מעל המקדש, וצד הקדוש היה מתעלה למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, וע"כ, בקש עליו הקב"ה את הדין. (וביאור ענין נתינת חלק לס"א, נתבאר היטב לעיל פרשת נח, מאות ק' עד ק"ו ובהסולם שם. ובדף מ"ז שם ד"ה ת"ח. ודף מ"ח, ד"ה ועס זה, עש"ה).

(ה) ת"ח, כמה דאיהו וכו': בוא וראה, כמו שהוא התפרד ולא הכליל טוב ורע, דהיינו שלא נתן חלק לס"א כדי לטהר את הקדושה כנ"ל, הוא דן אותו כעין זה, שנתן לו מתחילה טוב ואח"כ רע, ואח"כ החזירו לטוב, וכן ראוי לאדם, לדעת טוב, ולדעת רע. ולהחזיר עצמו לטוב, וזה הוא סוד האמונה, שהיא הנוקבא. בוא וראה, איוב, מעבדי פרעה היה. וזהו שכתוב בו, הירא את דבר ה' מעבדי פרעה.

אמר

(כ) ת"ח והבל, הביא גם הוא: שואל, מהו גם, ומשיב, גם, הוא לרבות זה בזה, כלומר, שגם הוא הביא לס"א מעט, כמו קין. אלא קרבנו להקב"ה היה כולו, דהיינו, שעיקר הקרבן היה אל הקב"ה, ונתן חלק לצד האחר, כמ"ש ומחלביהן, שמשמע שעיקר הקרבן, דהיינו חלביהן, הקריב לה', וחלק הגרוע נתן לס"א. וקין, עיקר הקרבן עשה לקץ הימים. שהוא סוד הסטרא אחרא, ונתן חלק להקב"ה. ועל כן לא התקבל.

(ג) באיוב מה כתיב וכו': באיוב מה כתוב, והלכו בניו ועשו משתה וגו' ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו'. ובמשתה נמצא המשטין בכל יום. ולא היה יכול לו. מאין לנו. כי כתוב, הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו וגו'. ולעולם לא נתן חלק אל הס"א, כי כתוב והעלה עולות מספר כולם. ועולה, עולה למעלה למעלה, ואינו נותן חלק לס"א. ואם היה נותן לו חלק, לא היה השטן יכול לו אח"כ, וכל מה שלקח ממנו (דמו"י דף ל"ד ע"א)

ת"ח, איוב מעבדי פרעה הוה, ודא הוא דכתיב ביה, (ו) הירא את דבר יי' מעבדי פרעה.

(לז) ז אמר רבי שמעון, השתא אית לגלאה רזין, דאינון מתדבקין לעילא ותתא, ה מה כתיב בא אל פרעה, לך אל פרעה מבעי ליה, ו מאי בא. אלא, דעייל ליה קב"ה, ג אדרין בתר אדרין, ד לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא, דכמה דרגין משתלשלין מניה. ומאן איהו. רזא דתנין הגדול.

(לז) ו משה דחיל מניה, ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין, ואינון דרגין דיליה, אבל לגביה דחיל ולא קריב, בגין דחמא ליה ה משתרש בשרשין עלאין.

(לח) כיון דחמא קב"ה דדחיל משה, ושליחן ממנן אחרנין לעילא, לא יכלין לקרבא לגביה. אמר קב"ה, (ט) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. וקב"ה אצטריך לאגחא ביה קרבא, ולא אחרא. כמה דאת אמר, אני ה', ואוקמוה רזא דחכמתא דהתנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין, דידיעין ברזין דמאריהון.

(לט) פתח ר"ש ואמר, (י) ויברא אלהים את התנינם הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם. האי קרא אוקמוה ליה. אבל ויברא אלהים את התנינים ה הוא רזא, דא * לוייתן ובת זוגו. תנינם חסר כתיב, בגין דקטל לנוקבא, וסלקא קב"ה לצדיקיא. ואוקמוה.

חלופי גרסאות

ג מוסיף פרעה. ת"ח דלא בעא קב"ה לאעקרא איוב מאתריה דאיהו הוה מכסי (נ"א כלא בעא קב"ה לאעקרא מאתריה איוב הוה מכסה. נ"א איוב חכים הוה) על פרעה כיון דאתחלש עבד נוקמין לפרעה. ד ר"ש אמר. ה בדפו"י הודפס כאן הגירסא דלעיל אות ג'. ו מאן. ז לגביה ; דלגבי דרגא. ח משתרשין. ט כמו דאוקימנא. י וסלקא.

מסרת הזהר

(ט) (שמות ט') ח"ב נג. (פ) (יחזקאל כ"ט.) (צ) (בראשית א') ב"א שי"ד צ"ב.

דרך אמת ג חדרים לפנים מחדרים במדרגות החיצונות ;

התנינים

בתוך יאוריו. שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה ולא אחר. כמש"א, אני ה', שדרשה, אני ולא שליח. ובארו סוד החכמה של התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאלו יושבי על מדין. היודעים בסוד אדונם.

(לט) פתח ר"ש וכו': פתח ר"ש ואמר, ויברא אלקים את התנינים הגדולים וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל ויברא אלקים את התנינים, הוא סוד, זהו לוייתן ובת זוגו. תנינים, חסר * כתוב, משום שהרג את הנקבה, והקב"ה העלה אותה לצדיקים. ובארוהו. וע"כ לא נשאר אלא תנים הגדול אחד. ודע שלוייתן דג טהור הוא, כמש"ש חז"ל (חולין טז):

פנימיות הדברים הוא, כי לוייתן ובת זוגו, שורשם גבוה מאד, כי הם היס המלכות מבחינת החכמה, והחשוב מכל בריות שבים, הוא הלוייתן. הרי שהוא כללות החכמה שבים. אמנם

הסולם

מאמר

מאמר התנינים
(לו) אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, עתה יש לגלות סודות שהם מתדבקים למעלה ולמטה: מה כתוב, בא אל פרעה, הלא, לך אל פרעה, היה צריך לומר, מהו בא. ומשיב. אלא שהכניס אותו, את משה, חדרים לפנים מחדרים, אל תנין חזק אחד עליון, שכמה מדרגות משתלשלות ויורדות ממנו. ומי הוא. הוא סוד התנים הגדול. (לז) ומשה דחיל מניה וכו': ומשה ירא מפניו, ולא קרב אלא לאלו היאוריים, שהם מדרגות שלו, אבל לתנים עצמו היה ירא ולא קרב, משום שראה אותו משתרש בשרשים עליונים.

(לח) כיון דחמא וכו': כיון שראה הקב"ה, שמשה ירא, ושליחים ממונים אחרים למעלה לא יכלו לקרב אליו, אמר הקב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ (דפו"י דף ל"ד ע"א * דף ל"ד ע"ב)

(מ) התנים הגדול, תשע יאורין אינון, דאיהו רביץ בינייהו, וחד יאורא איהו, [ד] דמימי שכיכין, וברכאן דמימין דגנתא, נפלין ביה תלת זמנין בשתא. וכד תרין זמנין, מתברך ההוא יאורא ולא כ"כ, וכד חד לאו הכי.

(מא) והאי תנינא, עאל בההוא יאורא, מ אתתקיף ואזיל ושאט עאל גו ימא, ובלע נונין לכמה זינין, ושליט, ותב לההוא יאורא. אלין תשעה יאורין אזלין וסלקין, וסחרניה כמה אלנין ועשבין לזנייהו, יאורא קדמאה.

(מב) נפקא ס מסטרא שמאלא, בחד צנורא דנגיד ונפיק, תלת טפין, וכל טפה וטפה אתפרש לתלת טפין, וכל טפה וטפה אתעביד מניה יאורא חד, ואלין אינון תשעה יאורין, דמתתקפין ואזלין ושאטו, וסחרן בכל אינון רקיעין.

דרך אמת

חלופי גרסאות

[ד] שמימי נשקטים מצד החסד והרחמים : כ זהכי ל נהורא. מ אתקיף. נ וסחרנייהו. ס סטרא. ע ואזלין.

מאמר

הסולם

התנינים

שעליהם נאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ואם נופלות בו שתי פעמים, דהיינו רק ב' קוין ימין ושמאל, מתברך היאור ולא כל כך, כי חסר קו האמצעי, ואם רק אחת נופלה בו, דהיינו ימין לבדו או שמאל לבדו, אינו כן. אינו מתברך על ידו. ומיאור ההוא שהוא כתר, מקבלים ט' היאורים שהם ט"ס תחתוניות.

(מא) והאי תנינא עאל וכו': ותנין הזה בא היאור ההוא, שהוא כתר היאורים, מתחזק בו והולך ושוחה ונכנס אל הים, שהוא המלכות דאצילות, ובו לע שם כמה מינים דגים ושולט, שהם מדרגות שבתוך הים הפחותות ממנו הוא בולע אותן ונשלמות בו. וחוזר ליאור ההוא השוקט, ואלו תשעה היאורים הולכים ועולים אליו, דהיינו לקבל שפעם, כי הם מקבליים שפעם מן היאור השוקט, שהוא הכתר שלהם. וסביב לו ליאור, כמה אילנות ועשבים למיניהם. שענינם מתבאר להלן (אות ס"ח) והוא יאור הראשון שביאורים, דהיינו כתר.

(מב) נפקא מסטרא שמאלא וכו': ועתה מבאר סדר יציאתם של עשרת היאורים. יוצא מצד שמאל, מצנור אחד הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, ג' טפות, שהם מן ג' הקוים ימין שמאל אמצע הכלולים בקו שמאל, וכל טפה וטפה מתפשטת לג' טפות, ונעשו ט' טפות, וכל טפה וטפה נעשה ממנה יאור אחד, ואלו הם תשעה יאורים המתגברים והולכים ושוחים ומסבבים בכל הרקיעים. דהיינו בכל הגבולים של צמצום ב' הנקראים רקיעים.

ממה

אמנם אינו נמשך מחכמה עצמה, אלא מן הבינה שחזרה לחכמה, בסוד הקו שמאל, שבה המכונה נקודת השורק. ועל כן כתוב עליהם. ויברא אלקים את התנינים הגדולים, כי הבינה נקראת בריאה. אמנם לא נקבע מקומו בים עצמו, שהיא מלכות דאצילות, אלא מקום הוכן בעולם הבריאה שמחוץ לאצילות, למטה מן מלכות דאצילות, וה"ס עשרה יאורים שמכיא ר"ש לפנינו. ולא יקשה לך אם הם מדרגות הקדושה, למה נהרגו, כי הנקבה נהרגה מיד, וכן נהרג א"כ גם הזכר, בסו"ה, והרג את התנין אשר בים, והתשובה הוא, כי הריגה פירושו ביטול מדרגתו, ושיבה לאצילות, ובאמת בגמר התקון, יתבטלו כל ג' עולמות ב"ע וישיבו לאצילות.

וכן אין להקשות, אם היה הכרח להרג את הנקבה כדי שלא תחרב העולם כמ"ש להלן; א"כ למה ברא אותה מלכתחילה. והענין הוא, כי הריגה זו נאמר רק מבחינת מה ששמשה לליתתו, אבל לא נתבטלה לגמרי, כי ממנה ניוזנות נשמות הצדיקים. וז"ש וסלקא קב"ה לצדיקא.

(מ) התנים הגדול, תשע וכו': התנים הגדול, שהוא ליתת הזכר הנשאר בחייתו, שנאמר עליו, הרובץ בתוך יאוריו תשעה יאורים הם, שהוא רובץ בהם, שהם כנגד ט"ס, חב"ד חג"ת ונה"י, ויאור אחד הוא שמימי שקטים שהוא הכתר, ברכות של מימי הגן, שהוא המלכות דאצילות, נופלות בו שלש פעמים בשנה, שה"ס ג' הקוין ימין שמאל אמצע. (דפרי דף ל"ד ע"ב)

(מג) ממה דאשתאר מאינון טפין כד סיימין למיפק, אשתאר טפה חדא, דנפקא בשכיכו, נפל בינייהו, ואתעביד מניה יאורא חדא. האי יאורא איהו, ההוא פ דאמרן ז דאזלא בשכיכו.

(מד) האי יאורא, כד ההוא נהר דנגיד ונפיק, אפיק טפין אחרנין ק דברכאן, מסטרא דימינא, מה דאשתאר מאינון טפין, אשתאר טפה חדא בשכיכא מאינון ברכאן, ונפל ר בההוא יאורא דאיהו שכיך. והאי איהו יאורא דעדיף מכלהו.

(מה) כד נפקין ומתפרשן אינון ארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן, ההוא דאקרי פישון, נפיל בההוא יאורא ואתכליל ביה. וע"ד מלכות בבל, אתכליל בהאי. ופישון איהו מלכות בבל. מיאורא דא אתזנו ה ואתמליין כל אינון יאורין אחרנין.

(מו) בכל יאורא ויאורא, אזלא ושאט חד תנינא, ואינון תשע. וכל חד וחד נקיב נוקבא ברישיה, כד"א, ר שברת ראשי תנינים וגו'. ואפילו האי התנין הגדול הכי ט הוא, בגין דכלהו נפחין רוחין ת לגבי עילא ולא לתתא.

חלופי גרסאות

פ דאמרן. צ ל"ג דאזלא. ק רברבן. ר ההוא. ש ל"ג הוא. ת לגביה ול"ג עילא.

מסרת הזהר

ר (תהלים ע"ד) ח"ב קעו : ח"ג מזו.

דרך אמת ה תקונים צ"א.

התנינים

רישא די דהבא (דניאל ב') וע"כ פישון הוא בכל. מיאור הזה השוקט, נוונים ומתמלאים כל יאורים האחרים.

(מו) בכל יאורא ויאורא וכו': בכל יאור ויאור הולך ושוחה תנין אחד, והם תשע תנינים. וכל אחד ואחד ניקב נקב בראשו כמש"א. שברת ראשי תנינים על המים, ואפילו תנין הגדול הזה הוא כן, משום שכולם נופחים ריה כלפי מעלה, ולא למטה.

פירוש. כי להיותם מקבלים מקו אמצעי. המכריע שהארת הימין תתפשט ממעלה למטה, והארת השמאל תאיר רק ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחזקת), והתנינים כולם הם מהארת השמאל, ע"כ נופחים רוח רק כלפי מעלה ולא למטה. ומטעם זה יש להם נקב בראשם, שנקב זה הגיע להם ג"כ מהמסך דחירק של קו אמצעי מחמת שמיעט את הג"ר דג"ר שבהם. (כמ"ש לך י"ג ד"ה ונתבאר) עש"ה. שז"ס, שברת ראשי תנינים על המים. ואפילו לעת גדלות שהמסך יורד מבינה למקומו נשאר בהם ג"כ הנקב בראשם, מטעם, שהגדלות אינו מאיר ממעלה למטה, שחסר ג"ר דג"ר, וז"ש בגין דנפחין רוחא לגבי עילא ולא לתתא. ע"כ נשאר הנקב בראשם, ואפילו בתניו הגדול. כתיב

הסולם

(מג) ממה דאשתאר מאינון וכו': ממה שנשאר מאלו הטפות אחר שגמרו לצאת ולא יצא עמהן, דהיינו כל בחינות הכתר וחכמה שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוין, הרי נשארה טפה אחת, ויוצאת בשקט, ונופלת ביניהם, בין היאורים, ונעשה ממנה יאור אחד. זה הוא היאור, שאמרנו שהולך בשקט. דהיינו יאור השוקט הנ"ל.

(מד) האי יאורא, כד וכו': יאור זה. כשהנהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, מוציא טפות אחרות של ברכות, מצד הימין, דהיינו בעת שמשפיע למלכות מג' קוין הכלולים בקו ימין, מה שנשאר מאלו הטפות ולא יצא עמהם, דהיינו ג"כ מספירות שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוין כנ"ל, נשארה טפה אחת מאלו הברכות, היוצאת בשקט, ונופלת ביאור ההיא השוקט, ונמצא שיאור השוקט יש לו ג"כ הארת הימין, וזהו היאור החשוב מכולם.

(מה) כד נפקין ומתפרשן וכו': כשיוצאים ונפרדים אלו ארבעה נהרות היוצאים מגן עדן, נהר ההוא הנקרא פישון, נופל ביאור ההוא השוקט ונכלל בו. ועל כן מלכות בבל. נכלל בנהר הזה, שפישון הוא מלכות בבל. כי פישון הוא ראש הא' של ד' הנהרות, ובבל הוא הראש של ד' מלכות, שנאמר עליה, אנת (דפו"י דף ל"ד ע"ב)

(מו) כתיב (ז) בראשית ברא אלהים. וכתיב ויברא אלהים את התנינים הגדולים, בכל עובדא דאינון עשר אמירן, קיימין לקבלייהו אינון עשר יאורין. וחד תנינא ב מתרפרפא ברוחא, לקבל כל חד וחד.

(מח) ועל דא, ג חד לשבעין שנין מזדעזע עלמא, בגין דהאי התנין הגדול כד הוא סליק סנפירוי ואזדעזע, כדין כלהו ה מזדעזען באינון יאורין, וכל עלמא מזדעזעא, וארעא מתחלחלת, וכלהו כלילן בהאי תנין הגדול.

(מט) והארץ היתה תהו וגו', אמר רבי שמעון, עובדא דבראשית, חבריא לעאן ביה, וידעין ביה, אבל זעירין אינון, דידעין לרמזא עובדא דבראשית, ברזא דתנין הגדול. וע"ד ו תנינן, דכל עלמא לא ז משתלשל לא על סנפירוי דדא.

(נ) ת"ח והארץ היתה תהו ובהו וגו', ה תנינן היתה, ואוקימנא. בגין דבהאי יאורא קדמאה דקאמרן, כד האי ט התנין הגדול עאל ביה, כדין אתמלייא, ושאטי ודעיך ניצוצין כ דאתלקטו באינון עלמין דאתחרבו בקדמיתא.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

א ל"ג כתיב. ב מתפרפרא; מתפרשא. ג משבעין ול"ג. דה. ד איהו. ה ל"ג מן מזדעזען עד כלילן. ו תנין. ז דאתלטהו.

ז (בראשית א') כ"א רס"ח צ"א.

ח תנין. ט תנין ול"ג הגדול. י ושטיף כ דאתלטהו.

התנינים

הסולם

מאמר

כדי להמשיך הכמה, ואזדעזע, שכן דרר החכמה להמשך בדינים, וע"כ מזדעזע בשעת המשכתם. כדין כלהו מזדעזען וכו' וכלהו כלילן בהאי תנין הגדול. שמשום שכולם כלולים בו, ומקבלים שפעם ממנו, ע"כ המה מזדעזעים אתו.

(מט) והארץ היתה תהו וגו': אמר ר' שמעון, מעשה בראשית, החברים עוסקים בי וידעין בו. אבל מועטים המה היודעים לרמוז מעשה בראשית בסוד התנינים הגדול. ועל זה למדנו, שכל העולם משתלשל ונמשך מן הסנפיר של זה, של התנין הגדול. וע"כ יש להבין, איך הוא נרמוז בכל מעשה בראשית. פירושו, כיון שכל מעשה בראשית הוא בסוד החכמה, כמ"ש כולם בחכמה עשית. והתנינים הגדול, הוא כללות החכמה, כנ"ל בתחילת המאמר. ע"כ בהכרח הכל נמשך ממנו. ודוקא מן הסנפירים שלו, שה"ס המלכות שלו, משום שאין הארת החכמה מתגלה רק מן המלכות (כנ"ל בראשית א' רע"ו ד"ה ועוד) וז"ש, דכל עלמא לא משתלשל אלא על סנפירוי דדא.

(ג) ת"ח והארץ וגו': בוא וראה, כתוב, והארץ היתה תהו ובהו וגו'. למדנו היתה, מקודם לכן, דהיינו שהיתה תהו מטרם שהתחיל התקון. (כנ"ל ב"א דף כ"ח ד"ה היתה, ע"ש.) ובארנוהו. כי באותו יאור הראשון, דהיינו יאור השוקט, שאמרנו, הנה כאשר תנין הגדול נכנס בו

(מו) כתיב בראשית ברא וכו': כתוב בראשית ברא אלקים. וכתוב, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, שבשניהם כתוב לשון בריאה, הוא ללמד, שכנגד כל מעשה שבעשרה מאמרות שבמעשה בראשית, עומדים אלו עשרה יאורים, שתנים אחד מרפרף ברוח כנגד כל אחד ואחד, כלומר, שתנים אחד מכל יאור שבעשרה יאורים, מרפרף ברוחו כנגד המעשה שכנגדו, שבעשרה מאמרות ממעשה בראשית.

(מח) ועל דא וכו': ומשום זה מזדעזע העולם אחת לשבעים שנה, משום, שבעת שהתנינים הגדול הזה מעלה סנפיריו ומזדעזע, מזדעזעים אתו כולם הנמצאים ביאורים, וכל העולם מזדעזע, והארץ מתחלחלת, שכולם כלולים בתנים הגדול הזה.

פירושו, כבר ידעה שמדרגת לוינתן שהוא התנים הגדול, ה"ס החכמה הנמשכת מקו שמאל. וחכמה זו אינה מתגלה רק על ספירת המלכות שבכל מדרגה, (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) שבלוינתן נקראת סנפיר. וכן מרומז במספר אחת לע' שנים, כי ע' שנים ה"ס ז"ס חג"ת נהי"מ, ואחת מהם היא המלכות. גם ידעה, שהמשכת החכמה באה בדינים, (כנ"ל וירא ס"ה ד"ה פירוש ע"ש) וז"ש, חד לע' שנין מזדעזע עלמא, דהיינו בהארת המלכות, בגין דהאי התנין הגדול כד סליק סנפירוי, שה"ס המלכות שלו, שמעלה אותם (דפו"י דף ל"ד ע"ב)

נא) אינון תנינין אחרנין דקארנין, הווי ולא הווי, אמאי. בגין דאתחלש
 חילייהו דלא הווי יטשטשון עלמא, בר לשבעין שנין, חד זמנא, ואינון מ אתתקפו
 בחילא דההוא תנין הגדול, והאי איהו בלחודוי לאתתקפא. ואלמלא נוקביה
 קיימת לגביה, לא יכיל עלמא למסבל לון.

גב) נ עד לא קטל קביה לנוקבא, הארץ היתה ע תהו. תהו היתה. ולבתר

חלופי גרסאות
 ז ולא. מ אתקפו. נ מוסיף ובג"כ ע. ס ל"ג הארץ.
 ע מוסיף תהו ובהו.

דרך אמת
 ז יהרסו עולם לעיל כ"ז ע"ב :

התנינים

הסולם

מאמר

שיפסק המחלוקת והשמאל יכנע לימין, ולא
 יחרב העולם מחמת המחלוקת. בר לשבעים
 שנין חד זמנא, דהיינו רק במלכות שלהם,
 אינון אתתקפו בחילא דהאי תנין הגדול.
 הם מתחזקים, כי נגלה האור בהמלכות שלהם
 המאירה ממטה למעלה המקבלת מתנין הגדול.
 והאי איהו בלחודוי לאתתקפא, כי התנין
 הגדול הוא כללות אור החכמה כנ"ל. אמנם גם
 התנין הגדול אינו מאיר רק בבחינת מלכות
 שלו, דהיינו רק ממטה למעלה, כנ"ל (אות מ"ו)
 שאומר, דכלהו נפחין רוחין לגבי עילא,
 שהוא בחינת ו"ק דג"ר, ו"ש ואלמלא נוקבא
 קיימת לגביה לא יכיל עלמא למסבל
 לון כי אין הזכר יכול להשפיע ממעלה למטה
 רק אם הוא ביחוד דכר ונוקבא. אבל אם הוא
 בלי נוקבא, הוא בבחינת ו"ק וחסר ג"ר, וע"כ
 כיון שקו האמצעי מיעט את הג"ר דג"ר דקו
 שמאל ע"י מסך דחירק (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה
 ונתבאר) נהרגה בזה הנוקבא של הליותן, שהוא
 התנים הגדול, ונשאר הליותן זכר בלי נקבה.
 שהוא ו"ק דג"ר, המאיר רק ממטה למעלה.
 ומיעוט זה הוא הכרח, שעי"ן עשה קו אמצעי
 שלום בין ימין ושמאל, ו"ש לא יכיל עלמא
 למסבל לון. שהיה הכרח להרגה, ונמצא שמה
 שאומר שט, התנינים מקבלים מן התנים הגדול,
 שהוא אור נקבה, והנה נתבאר שהנוקבא דליותן
 נהרגה על ידי מסך דחירק דקו אמצעי שנקרא
 הקב"ה.

גב) עד לא קטל וכו': עד שלא
 הרג הקב"ה את הנוקבא של הליותן, הארץ
 היתה תהו, ותהו היתה, ולאחר שהרגה, היתה
 הארץ ובהו, שפירושו, שהתחילה הארץ
 להתקיים. וחשך על פני תהום, הוא משום,
 שהפעולה שעשה, עוד לא האירה.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל (פרשת
 לך דף י"ג ד"ה ולפיכך) שד' פעולות נהגות
 בקו אמצעי בבואו לעשות שלום בין ב' הקוים
 ולחברם

בו, הוא מתמלא, בהארת החכמה, ושוחה, ומכבה
 הנצוצים שהתלקטו העולמות שנחרבו מתחילה.
 דהיינו בעת שבירת הכלים, שיצאו אז ניצוצים,
 שהם דינים, לכל הצדדים, ועתה, התנים הגדול
 מכבה ומבטל הדינים האלו. כי החכמה מכבה
 כל הדינים.

נא) אינון תנינין אחרנין וכו': אלי
 תנינים האחרים שאמרנו, היו ולא היו. כי אין
 הארתם נגלה בהם, ודומים כמו שלא היו, ולמה
 כן. הוא מפני שנחלש כחם כדי שלא יחריבו את
 העולם. חוץ פעם אחת לע' שנה, שהם מתחזקים
 בכח התנים הגדול ההוא, והוא בלבדו מתחזק.
 ואם הנוקבא שלו היתה חיה אצלו, לא היה יכול
 העולם לסבול אותם.

פירוש. כבר דברנו מזה לעיל, שהחכמה
 אינה מתגלה בשום ספירה מהמדרגה, רק
 בספירת המלכות שבמדרגה. והטעם הוא, כי
 בתחלה אחר שיצאו ב' הקוין, ימין ושמאל,
 נעשה מחלוקת ביניהם שממחלוקת הווי יצא
 הגיהנם (כמ"ש לעיל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה ע"ש)
 והיה העולם נחרב, עד שיצא קו האמצעי ומיעט
 את קו השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה,
 (כמ"ש שם וף נ"ח ד"ה עמודא דאמצעיתא)
 והארה שממטה למעלה נבחנת לאור המלכות.
 שהיא אור נקבה, ולפיכך אין החכמה הבאה
 משמאל יכולה להאיר בט"ס ראשונות, שהיא
 אור הזכר המשפיע ממעלה למטה, אלא במלכות
 לבדה, המשפעת ממטה למעלה, שהוא בחינת
 ו"ק דג"ר, וכבר ידעת, שהמלכות מרומזת באחת
 לע' שנה כנ"ל.

זה אמרו, אינון תנינין אחרנין הווי
 ולא הווי, כי אע"פ שנבראו, הם כלא היו, כי
 אין הארתם, שהיא חכמה, מתגלה בהם, משום
 שאין החכמה מתגלה בט"ס ראשונות, בגין
 דאתחלש חילייהו, שנחלש כחם על ידי קו
 האמצעי, שמיעט את אור הזכר מן הארת
 החכמה כנ"ל, דלא יטשטשון עלמא, כדי
 (דפו"י דף ל"ד ע"ב)

דקטל לה, פ הוה בהו, שראת לאתקיימא. וחשך ז על. עד לא הות נהירא עובדא דעבד.

נג) מה ר עביד קב"ה, מחץ רישיה דדכורא לעילא, ואתכפיא, בגין דהא תהומא לתתא, לא הוה נהיר. מ"ט לא הוה נהיר, בגין ט דהאי התנין הגדול, הוה נשיב ת רוחא על תהומא, ואחשיך ז ליה, ולא מרפרפא לתתא.

נד) ז ועבר רוחא אחרא דלעילא, ג ונשב ובטש בהווא רוחא, ושכיך ליה, הדא הוא דכתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. והיינו דתנינן, דקודשא בריך הוא בטש רוחא ברוחא, וברא עלמא.

הלופי גרסאות

פ דהות. צ ל"ג על; ונ"י. ק דעבדת. ר עבד. ט דהא. ת ל"ג רוחא. א לה. ב ויעכ"ד; ועבד. ג נשיב; ד נשב.

התנינים

הסולם

האמר

דמלכות במקוט בינה, ונעלמה הג"ר דבינה וכן כל המדרגות שמתחת הבינה, שגם התנינים הגדול בתוכן, והעלמת הג"ר של התנין ע"י הדינים של הבינה, עשתה נקב בראשו, שהוא הג"ר שלו. והתנין נכנע, משום, שהתהום למטה שה"ס המלכות במקומה, לא היה מאיר. ועתה ע"י עלית המלכות למעלה לבינה, יצא עליו קומת רוח המאיר שה"ס ורוח אלקים מרחפת וגו' ע"כ נכנע הנחש וקיבל המסך דצמצום ב' שה"ס הנקב שנעשה בראשו.

מ"ט לא הוה נהיר וכו': שואל, מהו הטעם, שהמסך דצמצום א', לא היה מאיר. ומשיב, משום שהתנין הוה הגדול היה משיב רוח על התהום והחשיך אותו, ולא היה מרחף למטה.

פירושו. כי קומת רוח היוצאת על מסך דצמצום א', אינה ראויה לקבל ג"ר לעולם, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) וז"ש, שהתנין הגדול היה משיב קומת רוח דצמצום א' על התהום והחשיך אותו, שלא יהיה ראוי לקבל אור לעולם, שהרוח, בעת שהוא למטה, במלכות הכלתי ממותקת בבינה אינו מרחף, כי מרחף פירושו, שהרוח מתנענע לכאן ולכאן, כלומר שאין בו קביעת הקומה, ועודנו ראוי לקומה גבוה יותר. ורוח הזה דצמצום א' לא היה מרחף, אלא נקבע בקומת רוח הזו בקביעות. כי הרוח דצמצום א' אינו ראוי עוד להתעלות יותר. וז"ש, ולא מרפרפא לתתא.

נד) ועבר רוחא אחרא וכו': ועבר רוח אחר של מעלה, דהיינו רוח היוצא על מסך דצמצום ב', ונשב והכה ברוח ההוא שיצא על מסך דצמצום א', והשקיט אותו, שבטילו, ז"ש ורוח אלקים מרחפת על פני המים. כי קומת רוח הזאת דמסך דצמצום ב' אינו נקבעת לעולם

ולחברם זה בזה. א) ה"ס צמצום א'. ב) המסך דצמצום א'. ג) צמצום ב'. ד) הוא המסך דצמצום ב', שבו יוצא קומת החסדים ליחד ב' הקוין זה בזה. עשה, שאין להכפיל דברים. וסו"ה והארץ היתה תהו וכו'. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף כ"ח ד"ה היתו).

ובזה תבין ב' הענינים הנאמרים כאן בתנין הגדול. א) שהרג לנוקביה. ב) שגם מחץ ראשו של הזכר עצמו, וניקב נקב בראשו, בסו"ה שברת ראשי תנינים וגו'. כי הם ב' מיני מסכים הנ"ל דצמצום א' וב', הבאים עם המסך דחירק שבקו אמצעי, שבמסך דצמצום א' הרג את הנוקבא של התנים הגדול, ובמסך דצמצום ב' מחץ ראשו של הזכר, והזהר שלפנינו, הולך ומבאר הטעמים למה באים ד' הפעולות הללו. וז"ש, עד לא קטיל קב"ה לנוקבא הארץ היתה תהו, דהיינו שנמשכה עליה כח הצמצום א', שהוא הכנה אל ביאת המסך דצמצום א' על ידי קו האמצעי. ולבתר דקטיל לה הוה בהו. דהיינו אחר שקו האמצעי גילה המסך דצמצום א' ההורג את הנוקבא דתנין, ויצא עליו קומת הזווג שהיא קומת רוח, נמתקה הארץ על ידי המסך הזה, ונקראת בשם בהו. שראת לאתקיימא, להתקיים ע"י קומת רוח הזאת, שיצאה על מסך דצמצום א'. וחשך עד לא הות נהירא עובדא דעבד, כי האור חזר ונעלם ולא האיר ונעשה חשך, וחשך זה עבר לבחי' צמצום ב', דהיינו שהגיע עד הבינה. ובוה נעשה הכנה למסך דצמצום ב', כמ"ש לפנינו.

נג) מה עביד קב"ה וכו': מה עשה הקב"ה מחץ ראשו שזי הזכר דתנינים הגדולים דהיינו ע"י המסך דצמצום ב' שה"ס עלית המסך (דפ"י דף ל"ד ע"ב)

נה) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, נהיר נהירו דלעילא, ובטש * על גבי רוחא דנשיב, ואסתלק מעל תהומא, ולא חפא ליה. כיון דתהומא אתנהיר, ואיהו אסתלק, כדין הוה ד נהירו.

נו) דא נהיר על רישיה, ומיא הוו נפקי מגו אפותיה, ורוחא נשיב לעילא. ונהיר מנהירו דא, עד דהוה נחית נהוריה, מנצנצא לשבעין ותריין ה נהורין דשמשא, כיון דאינון ו נהורין אתרשימו בגו שמשא לתתא, הוו חייביא דעלמא ידעין בהו, והוו פלחין לשמשא. כיון דאסתכל קב"ה באינון חייביא, סליק נהוריה וגניז ליה. אמאי גניז ליה. בגין דההוא תנין, הוה סליק ונחית, ובטש באינון יאורין, עד ד דגנו ליה, ולא אתגליא.

נז) זורע ליה זרועא ח בחד צדיק, דאיהו ט גננא דגנתא, וזרועא דזרע בגנתא, בגניזו בטמירו כ דהאי אור איהו.

חלופי גרסאות

ד נהיר. ה נהירין. ו נהירין. ז דגנו. ח לחד ול"ג. צדיק. ט גוננא. י ל"ג בגנתא. כ האי.

התנינים

הסולם

זאמר

דג"ר ונשאר בו"ק דג"ר. שה"ס ו"ק דקומת ע"ב, (כמ"ש לעיל ב"א דף פ' ד"ה אמנס ע"ש) ולפיכך אומר תחילה, דא נהיר על רישיה דהיינו בבחינת אור, אלא אח"כ שנעלמו הג"ר דג"ר והאור חזר לבחינת מים, אומר ומיא נפקי מגו אפותיו. אמנס לא תמיד מדייק הוה בשמות הללו.

ונהיר מנהירו דא וכו': ומפרש, למה נפקי מיא וכו' ורוחא נשיב לעילא. ואומר, כי מקודם לכן האיר מאור השלם הוה עד שהיה יורד האור מן הבינון, ומנוצץ לע"ב אורות של השמש, שהוא ד"א, שהשיג קומת ע"ב, המכונה ע"ב אורות, שהוא קומת חכמה כנ"ל, כיון שאלו האורות נרשמו בשמש למטה, היו יודעים בהם רשעי עולם והיו עובדים אל השמש. דהיינו שהיו עובדים להמשיך האור ממנו למעלה למטה, כיון שהסתכל הקב"ה ברשעים האלו, שרוצים להמשיך האור ממעלה למטה, העלה האור וגנו אותו. ולמה גנו אותו מפני מעשה הרשעים. משום שתנים הוה היה עולה ויורד והמשיך גם הוא האור ממעלה למטה בסבת מעשה הרשעים, והכה באלו היאורים, שהיה מחריבם בכח הדינים הנמשכים עם ההארה שממעלה למטה (כנ"ל ב"א נ"ב ד"ה שמאלא) עד שגנו האור ולא נגלה.

נו) זרע ליה זרועא וכו': זרע אותו זרע בצדיק אחד, שהוא יסוד דז"א, שהוא הגנו של הגן. והזרע שזרע בגן, שהוא המלכות, הוא הגניזה וההעלמה של אור הוה. כלומר שההעלמה אינה בחינת העדר, אלא להיפך, שהוא בחינת זרע

לעולם. אלא שמרחפת לכאן ולכאן כנ"ל בסמוך. וזהו שלמדנו שהקב"ה הכה רוח ברוח וברא העולם. כי כל עוד שהיה שולט הרוח דצמצום א' לא היה יכול לברוא העולם. כנ"ל. וע"כ הכה בו הרוח דצמצום ב', וברא העולם.

נה) ויאמר אלקים יהי אור וגו': כי האיר האור של מעלה דהיינו הג"ר, כי יצאה ה' מן האויר ונעשה אור, כנ"ל (ב"א דף מ"ה ד"ה כד, ע"ש) שהכה על הרוח שנושב, והסתלק מעל התהום ולא כסה אותו, כלומר, שבטל קומת הרוח, שכסה התהום מלקבל הארת ג"ר, וכיון שהאיר התהום והרוח הסתלק, היה אור. כמ"ש ויהי אור.

נו) דא נהיר על וכו': אור זה האיר על ראשו של התנים הגדול, כי אחר שהבינה השיגה הג"ר שלו חזר גם התנים והשיג הג"ר שלו, ומים היו יוצאים מתוך נחיריו, להשפיע לשאר המדרגות. והרות נשב למעלה.

פירושו. כי כדי להשפיע לשאר המדרגות ירד האור לבחינת מים. מפני שנתמעטו הג"ר דג"ר שלו ולא נשאר אלא בו"ק דג"ר המכונה מים, שזה נעשה מכח הכרעת קו האמצעי. וז"ש ומיא הוו נפקי מגו אפותיה. דהיינו ממסך דבחי"ג הנק' חוטם, המשמש לקומת החכמה דהיינו קומת ע"ב, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"א) ונמצא שמבחינת ג"ר דג"ר אין בו אלא קומת רוח לבד. וז"ש, ורוחא נשיב לעילא. ונדע, שאע"פ שאינו מאיר אלא בו"ק דג"ר, מכל מקום מחויב מתחילה לקבל ג"ר שלמים, ואח"כ מסתלקות ממנו הג"ר דפויי דף ל"ד ע"ב * דף ל"ה ע"א)

נח) כד האי התנין הגדול, חמי דצמח בגנתא זרועא דאור דא, כדין אתער לסטרא אחרא, להווא נהר דאקרי גיחון. ואתפלגו מימוי דהאי גיחון, חד שבילא דיליה, איהו אזיל גו ההוא זרועא ג דאצמחא גו גנתא, ואנהיר ביה ברבו דזרועא מ דא, וואקרי גיחון.

נט) ומגו ההוא רבו דזרועא דא, אסתלק לרבו ו דשלמה מלכא, כד אסתלק למלכו, דכתיב ו) והורדתם אותו אל גיחון, וכתיב ומשח אותו שם. ע שם, ולא באתר אחרא, בגין דהוה ידע ו דוד מלכא דא, ומימוי אחרנין אסתלקו למלכו אחרא, ודא איהו מלכא דאיהו תקיפא.

ס) והאי התנין הגדול, אתער ליה, ואסתלק סנפירוי דהאי תנין, בההוא נהר, ז לאתתקפא ביה. וכל אינון שאר יאורין כלהו, סלקין ונחתין בתקפא דהאי התנין הגדול, ק ותאב ועאל לההוא ר יאורא ו שכיכא, ה ואשתכך ביה.

סא) וכדין, כד ההוא אור אתגניז א לעיולא ליה ב ההוא ג גננא דקאמרן, כדין נפק חשך קדמאה, ד ובטש על רישיה, בההוא נוקבא ה דאתמתחא ביה, ואתפרש

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

ז לאצמחא. מ ל"ג דא. נ ואתקרי. ס שלמה. ע ל"ג שם. פ ל"ג דוד. צ לאתקפא. ק נתב. ר ל"ג יאורא. ט שביבא; שכיבא. ת ואשתכח. א לגטלא; לההוא ול"ג לעיולא ליה; לעילא ההוא גנתא. ב לההוא. ג גנתא. ד ופשט. ה דאתמחא.

(ש) (מ"א א')

מאמר

הסולם

התנינים

זרע לברכה, שההעלמה עצמה תשוב להיות אור, כמו צמח היוצא מן הזרע.

נח) כד האי התנים וכר': כשהתנים הגדול הזה, ראה שצמח בגן, שהוא המלכות, הזרע של אור הזה, דהיינו שהתנים חוזר ומקבל את אור החכמה שצמח במלכות, או מתעורר להשפיע לצד השני, להנהר השני של ד' הנהרות, שנקרא גיחון, ואז נתחלקו המים של הנהר גיחון, ע"י שביל אחד שלו, של התנים, מטעם שיתבאר לפנינו, (באות ס"ב) הוא, התנים, הולך אל הזרע שצמח ונעשה לאור בתוך הגן, שהוא המלכות, ומקבל אותו, והאיר בו, בהנהר, באור הגדלות של זרע הזה, והוא נקרא גיחון.

סא) וכדין כד ההוא וכר': ואז, כשהאור ההוא נגנו למעלה לגנן ההוא שאמרנו באות נ"ז, או יצא החשך הראשון, שמטרים יציאת האור, והכה על ראשו, של התנין, בנקב ההיא שנעשה בו, (כנ"ל אות נ"ג) ונפרש חוט אחד בין הארה היא שנשארה מאור הזה שנגנו, ובין חשכה היא של חשך הזה, הנ"ל, שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך.

נט) ומגו ההוא רבו וכר': ומן גדלות ההוא של זרע הזה, עלה לגדולה שלמה המלך, כשעלה למלוכה, שכתוב, והורדתם אותו אל גיחון, וכתוב ומשח אותו שם. שם, ולא במקום אחר, משום שדוד המלך ידע זה שמים אחרים עולים למלכות אחרת, ומלכות זה, מגיחון, הוא מלכות חזקה.

פירוש. עתה מבאר סדר הגניזה, שהיא נעשתה ע"י חזרת המלכות לבינה, וכבר ידעת שעלית המלכות לבינה גורם להתחלקות כל מדרגה לשתיים, כנ"ל (ב"א דף ד' ד"ה וביאור, עש"ה) אמנם ב' פעולות יש כאן, שמתחילה עולה הצמצום של המלכות לבינה, שה"ס וחשך על פני תהום, ואח"כ עולה ונתקן המסך של המלכות בבינה, שה"ס ורוח אלקים מרחפת על פני המים (כנ"ל אות נ"ד) ואחר שנתקן גם המסך בבינה ומסיים שם המדרגה, נבחנום הכתר וחכמה, שנשארו במדרגה, לבחינת אור, דהיינו אור הקטנות דנפש ורוח המתלבש בבי' כלים

ס) והאי התנין הגדול וכר': ותנים הגדול הזה, התעורר א"י, לנהר גיחון, להשפיע בו, והסנפירים של התנין הזה, שהם המלכות שלו, נתעלו בנהר ההוא, גיחון, להתחזק בו, וכל (דפו"י דף ל"ה ע"א)

חד חוטא, בין ההוא נהירו דאור דא דאתגניז, ובין ההוא חשוכא דחשך דא, דכתיב, (ת) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך.
 (סב) ו האי תנין, תב בההוא פרישו דהאי חוטא דאפריש, ואפריש ז לאינון יאורין, גו חשוכא, ואתפרשו נונין לזנייהו אלין מאלין, בההוא פרישו.
 (סג) וכד אתפרשו מיין עלאין קדישין. כל אינון יאורין אתפרשו, ה ועאלו לגו ההוא יאורא שכיכא דאתבריר מכלהו, ונפקין ועאלין ט ביה תלת זמנין ביומא.
 (סד) וכל אינון נונין דמגדלן גו אינון יאורין, פרישן אלין מאלין, ואקרונ לילות, ואלין אינון כ ראשין לכל אינון נונין דנפקין לבר, ואלין שלטין על כלהו.

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

(ת) (בראשית א') כ"א ג' צ"ב. ו ליג דאי ז בין אינון, ח ועאל; ו ועאלת. ט מה. י ליג יאורין; גהרין. כ ראשית.

מאמר

הסולם

התנינים

אורות נרנח"י, ואז נקראים המים עליונים בשם קדושים, (כמ"ש בהקס"ז ט"ז ד"ה וזה אמרו) או כל היאורים נבדלו ועלו לתוך יאור השוקט הנברר מכולם, ויוצאים ונכנסים בו ג' פעמים ביום.

פירושו. כי בעת קטנות, כשהמלכות המסיימת היא בבינה, ובינה ותו"מ יצאו מן המדרגה, נפלו כל בינה ותו"מ דמדרגה עליונה לכתר וחכמה של התחתונה ממנה. ולעת גדלות כשבינה ותו"מ של המדרגה חוזרים אליה. הם מעלים עמהם גם כתר וחכמה של התחתונה. ובוה מקבלים הכו"ח של התחתונה את הג"ר שבעליונה. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף כ' כמוהו. ולפי"ז גם יאור השוקט, שבינה ותו"מ שלו נפלו אל כתר וחכמה של היאורים בעת קטנות, נמצא ג"כ שבעת גדלות בעת שיאור השוקט חוזר ומעלה אליו את הבינה ותו"מ שלו. עולה עמהם הכו"ח של היאורים, ומקבלים ג"ר ממנו. וז"ש כל אינון יאורין אתפרשו, שנבדלי הכו"ח שלהם להשאר במדרגה, ובעת גדלות, ועאלו לגו ההוא יאורא שכיכא, כי כשמחזיר הבינה ותו"מ שלו עולים עמהם הכו"ח של היאורים, ומקבלים ג"ר, וז"ש ונפקין ועאלין ביה תלת זמנין ביומא, דהיינו שמקבלים הג"ר, המכונים ג"פ ביום. כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. (ועיי לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה אות צ"ג. ואות קמ"ד)

(סד) וכל אלו נונין וכו': וכל אלו הדגים, שהם המדרגות והנשמות, הגדלים בתוך יאורים האלו, מובדלים זה מזה, שמסך המסייח מבדיל בין כו"ח שבכל אחד לבינה ותו"מ שבכל אחד, ונקראים לילות, כי מדרגות השמאל מכונים

כלים כתר וחכמה, שה"ס ההארה שנשתיירה אחר שנגנו האור. ובינה ותו"מ שמתחת המסך המסיים, נבחנים שיצאו מאותה המדרגה, והם בכחינת חשך.

וז"ש, כד ההוא אור אתגניז וכו': בעת שהאור נגנו, היו ב' פעולות, א) נפק חשך קדמאיה, שהיתה ע"י עלית צמצום שבמלכות לבינה, שבכו"ח וחושך על פני תהום. ב) ובטש על רישיה בההוא נוקבא דאתמתחא ביה, שהחשך הכה, דהיינו שהתחבר, בנקב שנמתח בראשו על ידי עלית מסך המלכות לבינה, כנ"ל (אות נ"ג) דהיינו בסוד ורוח אלקים מרחפת וגו'. ואז אתפרש חד חוטא, שה"ס המסך המסיים את המדרגה מתחת כתר וחכמה, בין ההוא נהירו דאור דא דאתגניז, שהוא כתר וחכמה שנשארו במדרגה, ובין ההוא חשוכא דחשך דא, שהוא בינה ותו"מ שיצאו מחוץ למדרגה, להיותם מתחת מסך המסיים המדרגה.

(סב) האי תנין תב וכו': ותנין הזה, בהבדלה ההוא של החוט שהבדיל, חזר והבדיל גם כן באלו היאורים מעל החשך, כלומר שנעשה גם בהם עלית המלכות לבינה שלהם בצמצוט ומסך שבה, והמסך שנמקוט בינה הבדיל בין כו"ח שלהם שנשארו במדרגה, ובין בינה ותו"מ שלהם שיצאו ממדרגה והיו בחשך. ונבדלו הדגים למיניהם אלו מאלו בהבדלה ההוא שנעשה ביאוריים.

(סג) וכד אתפרשו וכו': וכשנבדלו מים העליונים הקדושים. דהיינו בעת הגדלות שחזרה המלכות ויצאה מן הבינה וחזרו בינה ותו"מ אל המדרגה, וכיון שכבר יש בה ה' כלים כח"ב תו"מ חזרו אליהם הג"ר ויש בה ה' (דפוי"ד דף ל"ה צ"א)

ואלין אקרון בכורי מצרים, ומהכא ז אתבדר לבר בוכרין, וכלהו אתזנו משקיו דאינון מ יאורין. והאי התנין הגדול, שלטא על כלהו.

סה) וכלא בפרישו דמיין עלאין, דכתיב ויהי מבדיל בין מים למים, ואתרשימו מיין קדישין עלאין, ואתפרשו לעילא, ומיין תתאין, ס אתפרשו כלהו אלין מאלין, קדישין ודלא קדישין, וע"ד אקרון מלאכין עלאין פרישן, בגין דאתפרשו אלין מאלין לזנייהו.

סו) ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע, רזא ט דא, כד האי פ התנין הגדול, ז הוה נשיב רוחא בההוא נוקבא, ומרפרפא לגבי עילא, כל אינון עשבין ק הוה מהפך לון ליבישו, עד דרוחא אחרא ה נשיב בההוא רוחא, ושכיך ליה לתתא, ועשבין ט צמחו כמלקדמין. ושלטין ומשבחן ואודן קמי קב"ה.

סז) מסטר שמאלא, ת ולגו יאורא שכיכא, נפקין בעירין לזנייהו, ואזלין למקרב א לגבי דאינון עשבין ולא יכלין, ותבין לאתרייהו. כל אלין יאורין אזלין ושאטין, ב עם ההוא תנינא דשליט בהו, וסחרין לאינון עשבין, ולא יכלין. בר לזמנין, דרוחא עלאה לא נשיב, ואיהו מרפרפא רוחא בההוא נוקבא דלעילא, כמה דאוקימנא, כדין שליט ההוא רוחא על אינון עשבין.

חלופי גרסאות

ל אתבדרו. מ נהורין. נ יארשימו. ס אתפרשו לתתא אלין ואלין קדישין וע"ד. ע ל"ג דא. פ תנין. צ ל"ג הוה. ק ל"ג הוה. ר נשב. ט צמחין. ת לגו. א לגביה אינון. ב עד.

מאמר

הסולם

התנינים

מכונים, לילה. ואלו ממדרגות הכו"ח שבהם הם ראשים לכל אלו, ממדרגות בינה ותו"מ שלהם. שיצאו לחוץ מן המדרגה. ואלו שמבפנים שולטים על כולם. ואלו נקראים בכורי מצרים ומכאן התפזרו לחוץ בכורים, דהיינו ממדרגות השייכים לבינה ותו"מ. וכולם נזונים משקו של אלו היאורים. ותנין הזה הגדול שולט על כולם.

סה) וכלא בפרישו דמיין וכו': והכל הוא בהבדלה דמים עליונים מתחתונים, שכתוב, ויהי מבדיל בין מים למים. ונצטיינו מים הקדושים העליונים, שהם כו"ח, ונבדלו להיות למעלה, ומים תחתונים, שהם בינה ותו"מ, נבדלו כולם אלו מאלו להיות למטה. ונבדלו קדושים מבלתי קדושים. ועל כן נקראים מלאכים העליונים, נבדלים, משום שנבדלו אלו מאלו הכו"ח שבהם מבינה ותו"מ שבהם, למיניהם.

סו) ויאמר אלקים תדשא הארץ וגו': הארץ, ה"ס המלכות, ועשבים, הם האור (דפ"י דף ל"ה ע"א)

סז) מסטר שמאלא ולגו וכו': מצד שמאל, ומתוך יאור השוקט, יוצאים בהמות למיניהם, והולכים לקרב לאלו העשבים ואינם יכולים, וחוזרים למקומם. כל אלו היאורים הולכים ושוחים עם תנין ההוא השולט בהם, ומסבכים אלו העשבים ואינם יכולים להנות מהם. חוץ, לפעמים, שרוח העליון אינו נושב, והוא התנין, מרחף רוח בנקב ההוא שבראשו, כמו שאמרנו לעיל, אז שולט רוח ההוא על העשבים, דהיינו שמייבש אותם כנ"ל.

ויאורא

סח) ויאורא שכיכא תב לאתרניה, וסלקא ונחתא. ובגין דמימוי שכיכין, אזיל בשכיכו, והאי התנים הגדול סלקא לגבי אינון יאורין, ועשבין כלהו מגדלן ג סחרניה דההוא יאורא שכיכא ז ואלין מגדלן בכל עיבר, כדין סלקא ההוא תנינא ואתרבי בינייהו, ותב לכל אינון יאורין.

טט) ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים, דא איהו נחש בריח. ה אמאי בריח. בגין דסגיר לתרין סטרין, ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא.

ע) ובספרי קדמאי, דא נחש עקלתון, דאיהו בעקימו תדיר, ואייתי לוטין על עלמא, כד האי קם, ו אתבר תוקפיה * דההוא תנינא, ולא יכיל למיקם, עד דאביד גשמיה. בגין דקב"ה כפיף ליה גו ימא, כד עאל לגביה. ז ואיהו דרך על תקפיה דימא. ותקפיה דימא דא, איהו תנינא, כד"א ר) ודורך על במתי ים.

מסרת הזהר
(א) (איוב ט').
חלופי גרסאות
ג לסחרניה ההוא. ד ואינון. ה ל"ג אמאי בריח. ו חבר.
ז ל"ג ואיהו.

הסולם

התנינים

מאמה

ואלין מגדלן בכל עיבר העשבים שבסביבתו מאירים לכל צד, דהיינו אפילו לשמאל שאינם דוחי חכמה. כדין סלקא ההוא תנינא ואתרבי בינייהו, או יכיל התנים להתגדל בין העשבים, להיותם מאירים שם גם לצד שמאל. ותב לכל אינון יאורין. וחור ומשפיע מהם לכך היאורים.

טט) ויאמר אלקים יהי מארת וגו'. זהו נחש בריח. ולמה נקרא בריח. משום שסוגר ב' הצדדים, שהם ב' קוין ימין ושמאל, ואינו מניח שיחפשט קו הג' המכריע ביניהם. ואינו יוצא להזיק לעולם, אלא פעם אחת ביובל.

פירוש. כי הקליפה שכנגד ת"ת דקדושה, שהוא קו האמצעי, שנקרא והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, דהיינו מן ימין אל השמאל, נקרא נחש בריח (כמ"ש בזהר שמיני דף מ"ב). דהיינו שהוא פוגם בקו האמצעי, ואינו מניחו שיכריע בין הקוין. וז"ש אמאי בריח. בגין דסגיר לבי סטרין. להיותו סוגר ב' הקוין, ע"כ הוא הכנגד של קו האמצעי, הנקרא בריח, ולכן נקרא גם הוא בריח. ומפרש איך הוא מוזיק לקו האמצעי, ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא המוחין דבינה מכונים יובל. שבהם ג' קוין המכונים ג' זמנין. ואומר, שאינו יוצא להזיק אלא בזה שנאחו בקו שמאל דיובל המכונה חד זמנא, ואינו מניחו להתחבר בצד ימין.

ע) ובספרי קדמאי וכו': ובספרי הראשונים, אמרו על הכתוב יהי נוארת, שזהו נחש עקלתון, שהולך בעקמימות תמיד, והביא קללות

סח) ויאורא שכיכא תב וכו': ענה יש לו אפשרות לקרב אל העשבים, הוא בשעה שיאור השוקט חוזר מן המלכות למקומו, שעולה ויורד. ומשום שמימיו שקטים הולך בשקט, והתנים הגדול עולה לאלו היאורים, ואינו שם ביאור השוקט. וכל העשבים גדלים מסביב אותו היאור השוקט, והם גדלים בכל צד, או עולה תנין ההוא אל העשבים ומתגדל ביניהם. ואח"כ חוזר לכל אלו היאורים.

פירוש. כבר ידעת, שהעשבים, הי"ס האור שצמח מתוך החשך, (כנ"ל אות ט"ו) ומתוך שבכל פעם כשהתחתונים רוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה מתיבשים אלו העשבים שבמלכות, ע"כ, אע"פ שהם עצמם בחינת חכמה, מ"מ הם דוחים חכמה, ומאירים רק לצד ימין, להארת החסדים, ולפיכך כל הנמשכים מצד שמאל שנוטים לחכמה לא יוכלו לקרב לאלו העשבים. וז"ש מסטר שמאלא ולגו יאורא שכיכא נפקין בעירין לזנייהו ואזלין למקרב לגבי דאינון עשבים ולא יכלין. שהוא מחמת שהם נוטים אחו' חכמה, והעשבים דוחי הארת חכמה שבשמאל, ומאירים רק לימין בהארת החסדים, וכן, כל אלין יאורין וכו': וסחרין לאינון עשבים ולא יכלין. חוץ מבעת שיאור השוקט עולה למלכות ומקבל הארת העשבים ושב למקומו, אז יכולים גם הנמשכים משמאל להנות מהארתם, כי להיותו בחינת כתר, אין פחד הדינים בעשבים, ואינם דוחים חכמה. וז"ש, ויאורא שכיכא וכו': ובגין דמימוי שכיכין וכו': שאין בהם דין, (דפו"י דף ל"ה ע"א * דף ל"ה ע"ב)

עא) וכד האי נחש קם, כדין מה כתיב, a) והרג את התנין אשר בים, דא איהו התנין הגדול. וע"ד כתיב, a) הנני עליך. ודא נחש, איהו מארת, בלווטין לכלא, בגין דאיהו תקיפא עליה, בתקפיה דההוא נהר רברבא, דאקרי חדקל, והא אוקימנא.

עב) ההוא נחש n איהי ביבשתא כד נפקין דא בדא, דא s דביבשתא. אתתקף תדיר, בגין דכל אורחוי ותקפוי ביבשתא איהו, ואכיל ארעא ועפרא תדיר, כד"א d) ועפר תאכל כל ימי חיך. דא גדיל בעפרא, ודא גדיל במיא. נחש דאתגדיל במיא, לאו תקיפא כהאי דאתגדיל ביבשתא, וע"ד כתיב n) מארת חסר. עג) ודא אודמן לגבי ההוא דמיא. ואע"ג דאודמן לגביה, לא אגח לגביה, אלא קב"ה בלחודוי, דקטיל ליה מגו ימא, כמה דאוקימנא בגין גסות רוחא דביה, כד"א o) אשר אמר לי יארי וגו'.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

ב) (ישעיה כ"ז) תולדות י"ט צ"ט. ג) (יחזקאל כ"ט) ח מוסיף איהי נחש. s יבשתא י אתקן. כ דדא אודמן לגביה ודא לא אודמן לגביה. אלא קב"ה. ד) (בראשית ג') ב"א ר"מ צ"ג. ה) (שם א') ב"ב ק"ג צ"א. ו) (יחזקאל כ"ט).

התנינים

הסולם

מאמר

הדינים, ואוכל ארץ ועפר תמיד, כמש"א ועפר תאכל כל ימי חיך. זה גדל בעפר זה גדל במים, נחש הגדל במים אינו חזק כזה שגדל ביבשה. וע"כ כתוב, עג הנחש, מארת חסר ו'. שכתו חזק להמית לכל.

עג) ודא אודמן לגבי וכו': והנחש הזה נועד כלפי התנין ההוא שבמים. ואע"פ שנועד לו, אינו לוחם עמו, אלא הקב"ה בלבדו, שהורג אותו בתוך הים, כמו שבארנוהו, שהוא משום גסות הרוח שבו כמש"א אשר אמר לי יאורי ואני עשיתני וגו'.

פירושו. כי התנין הגדול הוא בחינת קו שמאל, כנ"ל. והנה בתחילת יציאת קו שמאל, לא יצא אלא לשמש את הימין בסוד הקריבה למצרים, כנ"ל (לך מ"ד ד"ה ויהי ע"ש) אלא לאחר כך הרהיב עז בנפשו ועשה מחלוקת עם הימין ורצה לבטלו (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה וזה) ולפיכך גם שנכנע אחר כך אל הימין בכת קו אמצעי, (כנ"ל ב"א דף ט' ד"ה מחלוקת) עם כל זה נשאר בו גסות הרוח על קו הימין, כי לא נכנע אלא מאונס. ומשום זה הרג אותו הקב"ה, כלומר, שביטל אותו, ותקן אותו מחדש, שיהיה נכנע לגמרי אל הימין, כלומר, מדעתו ומרצונו, כמו שהיה בסוד הקריבה למצרים כנ"ל. וחסויה, אשר אמר לי יאורי שאור החכמה שהמשכתי ויאני עשיתני, ואני עשיתי עצמי לשליטה מיוחדת.

ועבר

קללות על העולם, כי פיתה את חוה בעץ הדעת. כשזה קם, נשבר תוקפו של התנין הגדול, שאינו יכול לקום עד שאובד גופו. כי הקב"ה כופף אותו תוך הים כשבא אליו, שהוא דורך על תוקפו של ים. ותקפו של ים הוא התנין הגדול, כמש"א ודורך על במתי ים.

עא) וכד האי נחש קם וכו': וכשהנחש הזה קם, מה כתוב והרג את התנין אשר בים, שזה הוא התנין הגדול. וע"כ כתוב הנני עליך וגו' התנין הגדול הרובץ תוך יאוריו. ונחש הזה הוא מארת חסר ו' שיורה לשון קללה כמש"א, מארת בנית רשע. שהוא בקללות לכל. והוא מתגבר עליה, עג התנין, בגבורתו של הנהר הגדול הנקרא חדקל, וכבר בארנוהו.

פירושו. ד' הנהרות הם כנגד ג' קוים והמלכות המקבלתם. שנהר פישון הוא ימין ונהר גיחון הוא שמאל, ונהר חדקל הוא מקו אמצעי. ונודע שבמסך דחירק שבקו אמצעי יש בגניזו בחי' המלכות דמנעולא, שבכל מקום שהיא נוגעת פורחים האורות משב, (כנ"ל ויצא אות י"ג) ונחש הקדמוני מעורב בו ג"כ בחינת הדין הזה דמנעולא, שבו ממת כל חי. וז"ש דאיהו תקיפא וכו' דאקרי חדקל. כלומר, שהוא מעורב באותו הגבורה הגנוזה בנהר חדקל, ובזה כחו חזק להמית כל חי.

עב) ההוא נחש איהי וכו': נחש ההוא הוא ביבשה. כשיצאים להלחם זה בזה, וה שביבשה מתגבר תמיד, משום שכל דרכיו ותקפו הוא ביבשה שהוא המלכות שבה כ' (דפ"י דף ל"ה ע"ב)

(עד) ועבר יי לנגוף את מצרים וגו'. תנא א"ר יוסי, האי קרא קשיא, וכי וראה את הדם ואח"כ ופסח, דמשמע ז דסימנא הוא n דעביד. ואי תימא בגין דמא דאיהו מצוה, אמאי לבר. ואמאי בתלת דוכתי דפתחא. והא כתיב (ז) הוא גלי עמיקתא וגו'. n ומ"ט o בעא דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות.

(עה) אלא תנא, כתיב, (ח) וירא יי וינאץ, וכתיב, (ט) וירא יי כי רבה רעת האדם בארץ. ותנינן לא אתחזי אשגחותא e דלעילא, אלא כד אתחזי לתתא עובדא דאתעבידו עובדא מניה f ועד דעבדין עובדא לתתא לא משגיחין z לאבאשא, בר הרהורא דע"ז, דכתיב (י) השמרו לכם פן יפתה לבבכם. ומדאתעביד עובדא, אשגחותא דלעילא אתער, ובגין כך, כלא, בין לטב בין לביש, בעובדא תליא מלתא.

(עו) א"ר יוסי, כל שוקי מצרים, מליין טעוון הוו, ועוד [ז] דבכל ביתא וביתא, הוו p שכיחי זינין, דמתקטרי בחרשייהו, באינון כתרין תתאין דלתתא, ומתערין רוח מסאבא בגווייהו.

(עז) ורזא דמלה תנא, כתיב, ולקחתם אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות. r אגודת אוזב למה. בגין לבערא רוח מסאבא מבינייהו, s ולאחזאה בפתחייהו, בהני תלת דוכתי, מהימנותא שלימתא.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

z זהא סימנא. s דאתעביד. n מיט. s ל"ג בעא. e לעילא f ועד וליג ועד העבדין עובדא לתתא z מוסיף לאבאשא עובדא. q שכחי. r מוסיף אגודת אוזב אגודת. s בדפו"י כתב כאן האי קרא קשיא וכי ראה את הדם ואח"כ ופסח דמשמע דסימנא הוא דעביד אמאי והא כלא גליא קמי קביה וכתיב הוא גלי עמיקתא ומסתרתא אלא תנא כתיב וירא ה' וינאץ וגו' וכתיב וירא ה' כי כד אתחזי לתתא עובדא ומדאתעביד עובדא אשגחותא תליא מלתא. ולקחתם אגודת אוזב וגו' אגודת אוזב למה ומיט בעא דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות א"ר יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוו ובכל ביתא וביתא הוו שכיחי זינין ומתקטרין בחרשייהו באינון כתרין תתאין דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו ועד אגודת אוזב בגין לבערא רוחי מבינייהו.

(ז) (דניאל ב') ח"ב קפו. שב: ז"ח כ"ז ס"א שמי"ח. ט"ב שכ"ט. (ח) (דברים ל"ב) ח"ג פג: ט) (בראשית י') ב"ב רי"ב צ"ג. י' (דברים י"א) ח"ב מג: ח"ג רסב: דרך אמת [ז] בכל בית היו מוצאים מיני כישוף שהיה מקושר כישופם במדריגות חיצונות של הקליפות.

רבה רעת וגו' ותנינן לא אתחזי אשגחותא לעילא אלא לעילא אתער ובניכ כלא בין לטב בין לביש בעובדא ומיט בעא דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות א"ר יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוו ובכל ביתא וביתא הוו שכיחי זינין ומתקטרין בחרשייהו באינון כתרין תתאין דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו ועד אגודת אוזב בגין לבערא רוחי מבינייהו.

הסולם

ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות

מאמר

להעניש, חוץ מהרהור ע"ז, שמענישים בלי חנענה, שכתוב, השמרו לכם פן יפתה לבבכם. ומשנעשה מעשה מתעוררת ההשגחה שלמעלה. ומשום זה הכל, בין לטוב ובין לרע, הדבר תלוי במעשה. (עו) א"ר יוסי וכו': אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים היו מלאים אלילים, ועוד, שבכל בית ובית היו נמצאים מיני מכשפים, שמתקשרים בכשפיהם בכתרים התחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה ביניהם. (עז) ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר, למדנו, כתוב, ולקחתם אגודת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף וגו'. שואל, למה אגודת אוזב, ומשיב, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם, ולהראות

מאמר ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות (עד) ועבר ה' לנגוף וגו': למדנו א"ר יוסי, מקרא זה קשה, וכי וראה את הדם, ואח"כ ופסח, שמשמע z שעשה סימן, ואם תאמר שהוא מטעם מצות נתינת הדם, למה ניתן, לחוץ מפתח, ולמה על המשקוף ובי מזוזות. ולמה צריך לזה, הרי הכז גלוי לפני הקב"ה, וכתוב והוא גלי עמיקתא ומסתרתא, ולמה היה צריך שיגלה הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות. (עה) אלא תנא כתיב וכו': ומשיב, אלא למדנו, כתוב, וירא ה' וינאץ. וכתוב, וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. ולמדנו, ההשגחה אינה נראית למעלה, אלא כשנראה ממנו מעשה למטה. וטרם שנעשה מעשה למטה אין משגיחים (דפו"י דף ל"ה ע"ב)

חד הכא, וחד הכא, וחד בגווייהו ה בגין כך, ופסח יי על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, משום דחמי א שמא קדישא רשים על פתחא.
 (עח) א"ר יהודה, אי הכי אמאי דמא, ב דהא תנינן, חוור וסומק וחד דכליל ביני גווני. א"ל, תרי דמי הוו, חד דמילה, וחד דפסחא. דמילה רחמי. דפסחא דינא.
 (עט) א"ר יהודה, לאו הכי, אלא כמה דאוליפנא, ג דאחזר ההוא דמא קב"ה לרחמי, כאילו הוו חוור בגו גווני, הה"ד, ו ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי וגוי. ואע"ג דהוה סומקא, אתחזר לרחמי, דכתיב בדמיך חיי. ובג"כ, רשים פתחא בתלת סטרין, חד הכא, וחד הכא, וחד בינייהו.
 (פ) תאני ר' חזקיה, תרין דמי אתחזו, לקבל תרי כתרין, ד דאתחזו לעילא בההיא שעתא. ה א"ר יוסי, חד כתרא דכלילא בתרין סטרין ו טמירין, * ברחמי ודינא.

(פא) אמר רבי אבא, בכמה אתרין חס קודשא בריך הוא על בניו: עבד בר נש ביתא, וקודשא בריך הוא אמר ליה, כתוב שמי, ושוי לפתחך, ואת שרי לגו ביתא, ואנא ז אותיב לבר בפתחך לנטרא לך. ה והכא אמר, רשים על פתחא רוזא דמהימנותא דילי, ואת שרי לגו ביתך, ואנא ט נטיר לך לבר, דכתיב ואתם לא

מסרת הזהר

(כ) (יחזקאל ט"ז) ח"ג צא :

חלופי גרסאות

ת ובגין, א שמה. ב דקא. ג דחזר. ד דאתערו דאתעטרו.
 ה ל"ג מן א"ר יוסי עד א"ר אבא. ו ל"ג טמירין.
 ז איתיב. ח הכא. ט אסתמר.

מאמר

הסולם

ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות

ואומר לך בדמיך חיי וגוי, ואף על פי שהיה אדום, הוחזר לרחמים, כי כתוב בדמיך חיי. וע"כ כאן, לא תלוי הדבר בצבעים, ומשום זה רשם על הפתח בג' צדדים, אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם, שרומזים על ג' קוין.

(פ) תאני ר' חזקיה וכו': ר' חזקיה למד, שני דמים נראו, דם פסח ודם מילה, שהם כנגד שני כתרין, דהיינו ספירות. שנראו למעלה באותה שעה, שהם ב' הקוין חסד וגבורה. א"ר יוסי, הס כנגד כתר אחד הכלול בב' צדדים הנסתרים, דהיינו ברחמים ובדין. פירוש. כי קו האמצעי, שהוא ספירת ת"ת, כליל בעצמו מב' הקוין, שיש בו בת"ת, רחמים ודין, ואמר ר' יוסי, כי כנגדו הם ב' הדמים, שדם מילה הוא הרחמים שבת"ת, ודם פסח הוא הדין שבת"ת.

(פא) אמר ר' אבא וכו': אר"א בכמה מקומות רחם הקב"ה על בניו: עשה אדם בית, והקב"ה אמר לו, כתוב שמי ושוי לפתחך, ואתה תשב בתוך הבית, ואני אשב לחץ אצל פתחך לשמור אותך. וכאן בפסח, אמר רשום על הפתח סוד האמונה שלי, דהיינו ג' הקוין על ב' המזוזות

ולהראות על בתיכם, באלו ג' המקומות, את האמונה השלמה, אחד מכאן ואחד מכאן על ב' המזוזות, הרומזות על ב' קוין ימין ושמאל. ואחד ביניהם, על המשקוף הרומז על קו האמצעי. ומשום זה ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, משום שרואה את השם הקדוש רשים על הפתח. שה"ס ג' הקוין.

(עח) א"ר יהודה אי וכו': אר"י, אם כן, שרומזים על ג' הקוין, למה נעשה זה בדם. הרי למדנו שצבע ג' הקוין הם, לבן ואדום, ואחד, שביניהם, כולל בין הצבעים, כלומר שצבעו ירוק כחמה הכולל לבן ואדום. ולמה נרמזו כל ג' הקוין בצבע אדום שהוא הדם. אמר לו, שני דמים היו אחד של הפסח, ואחד של המילה שמלו את עצמם, והדם של המילה הוא רחמים, אע"פ שהוא אדום, והדם של הפסח הוא דין, ולפיכך לא תלוי כאו בצבעים.

(עט) א"ר יהודה לאו וכו': אר"י, אינו כן. אלא כמו שלמדתי, שהחזיר הקב"ה את דם ההוא לרחמים, כאלו היה הלבן שבין הצבעים. ז"ש ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך (דפוי" דף ל"ה ע"ב *) דף ל"ו ע"א)

תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, וכתוב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ד' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף.

פב) תו אמר רבי אבא, כגוונא דשמא קדישא · ה עבדו בההוא שעתא. מה שמא קדישא אתחזר בהאי שעתא דינא, אוף · הכי · אתחזר · מהאי דמא בהאי שעתא דינא, דכתיב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, רשימא · דכלהו סומקא, לאתחזאה, דהא אתחזר בדינא, למעבד נוקמין.

פג) ורזא דמלה, כגוונא דהוי לעילא בההוא שעתא, · כד בעי לאתחזאה לתתא, אי רחמי רחמי, ואי דינא דינא, הדא הוא דכתיב, וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. · ולזמנא דאתי כתיב, · מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. דזמין · לאתחזאה כלהו דינא למעבד נוקמין.

פד) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. מאי טעמא, משום דתנינן, אמר · רבי יצחק, לא ליבעי ליה לאינש למיזול בשוקא, ולאשתכחא בשוקא, בזמנא דדינא תליא במתא, דכיון דרשותא אתייהיב למחבלא, מאן דפגע ביה אתוק. והכא משום דדינא אשתכח, לא בעיא לנפקא לבר.

פה) תניא אמר רבי יוסי, · בההוא ממש דאשתכח דינא · למצראי, · ת בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל, הדא הוא דכתיב, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם.

חלופי גרסאות

י ל"ג ה עבדו ה גי ויין. כ הכא. ל אתחזרו ; אתחזאו.
מ ל"ג האי דמא. נ דא כלהו. ס כתב מן ולזמנא דאתי
מן ולזמנא עד ואתם. צ לאתחזרא. ק מוסיף ר"י אבד
למבראי. ת מוסיף בהוא אתר.

מסרת הזהר

ז) (ישעיה ס"ג) תולדות ל"ו צ"י.

עד למעבד נוקמין קודם ורזא דמלה. ע כדבעי. פ ל"ג
ר' ירמיה. ר מוסיף בהוא אתר. ש למבראי. ת מוסיף בהוא אתר.

ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות

הסולם

מאמר

דין דין. ולפי שהיה למעלה דין על המצרים, ע"כ כתוב, וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף וגו'. אשר דם רומז על דין. ולעתיד לבא כתוב, מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וגו'. שעתיד להראות כולם דין לעשות נקמות. יאדימו אז מלבושיו בדם.

פד) ואתם לא תצאו וגו' : שואל, מהו הטעם, שנאסר להט לצאת מפתח ביתו. ומשיב. משום שלמדנו, שאדם אינו צריך ללכת בשוק ולהמצא בשוק בשעה שהדין תולה על העיר. כי כיון שניתן רשות למשחית, מי שפוגע בו ינוק. וע"כ כאן כיון שהדין היה נמצא למצרים, לא היו צריכים לצאת לחוץ.

פה) תניא, אמר ר' יוסי וכו' : למדנו אר"י, בההוא ממש שנמצא בו דין למצרים נמצא בו רחמים לישראל, ז"ש, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם. וכן למדנו, בכל אלו הכתרים הקדושים של מעלה, כמו שנמצא בהם דין נמצא בהם רחמים. והכל הוא בשעה אחת. תנא ר' חזקיה, כתוב, וגנף ה' את מצרים נגוף ורפא

המזוזות ועל המשקוף כנ"ל, ואתה תשב תוד ביתך ואני אשמור אותך מבחוקי. שכתוב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. וכתוב, וראה את הדם על המשקוף וגו' ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף. הוי' ששמר אותם הקב"ה מבחוקי.

פב) תו אמר ר' אבא וכו' . עוד אר"א. כעין השם הקדוש ה' עשו באותה שעה, דהיינו גי קוין : ב' על המזוזות וא' על המשקוף מלמעלה, שהוא דומה לצורת ה'. שהיא המלכות. וע"כ, מה השם הקדוש חזו' באותה שעה להיות דין על המצרים, כך חזר הדם באותה שעה להיות דין, שכתוב, וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, שהציון של כולם היה אדום הרומז על דין, והוא להראות, שעא"פ שהוא רחמים לישראל, חזר להיות דין לעשות נקמות במצרים.

פג) ורזא דא כגוונא וכו' : וסוד הדבר. כעין שהיא למעלה באותה שעה, כך היו צריכים להראות למטה, אם רחמים רחמים, אם (דפו"י דף ל"ו ע"א)

וכן תנא, בכל אינון כתרין קדישין דלעילא, כמה דאשתכח דינא, אשתכח רחמי, וכלא בשעתא חדא. תנא רבי חזקיה, כתיב, (מ) ונגף יי את מצרים נגוף ורפא. נגוף למצרים, ורפא לישראל. מאי ורפא. ממאי שנימולו צריכים רפואה.

(פ) ותנא, באותה שעה שנגפו מצראי, באותה שעה נתרפאו ישראל. דתניא אמר א רבי יוסי, מ"ד, ופסח יי על הפתח, מאי על הפתח. ופסח יי עליכם מבעי ליה. אבל על הפתח, על הפתח ממש ב זהו פתח הגוף. ואי זהו פתח הגוף. הוי אומר זו מילה.

(פז) רבי שמעון אמר, בשעתא ג דאתפלג ליליא, וכתרא קדישא ד אתער לגבה דכורא. ומאן דכורא. חסד עלאה, דמשמע, דדא בלא דא לא סלקא, ובגין דא, דא מחי, ודא מסי, וכלא בשעתא חדא.

פח) וכתבי, ופסח יי על הפתח, על הפתח הידוע. מאי הפתח, משום דאיהו פתחא ומשיכא דרוחא וגופא, ותא חזי, עד לא אתגזר ה אברהם, הוה אטיס וסתיס מכל סטרוי. מדאתגזר אתפתח מכלא, ולא הוי אטיס וסתיס כקדמיתא. (פט) והיינו רזא דתנינן, (ו) והוא ישב פתח האהל. משום דאתגלייא יו"ד. מאי קא מיירי. אלא אמר רבי יצחק ו דהוא אשרי בגלויא דא, חסד בצדק. ודא הוא פתחא, דמשכנא עלאה קדישא, משמע דכתיב האהל, ז האהל הידוע.

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

(מ) (ישעיה י"ט) ויחי וי צ"א. (נ) (בראשית י"ח) ב"א קכ"ט צ"א. א מאסיף ר"י אמר ר' חזקיה. ב ופתח. ג דאתפלג כתר קדישא אתערב ביה דכורא. ד אתערב בה. ה אדם. ו דתא: ז דהו (ד"א). ז ל"ג האהל.

מאמר

הסולם

ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות

ורפא. פירוש, נגוף למצרים ורפא לישראל. שואל, מהו ורפא. ומשיב, ממה שנמולו, היו צריכים רפואה.

(פ) ותנא באותה שעה וכי: ולמדנו באותה שעה שנגפו המצרים, באותה שעה נתרפאו ישראל. שלמדנו, א"ר יוסי מה שכתוב, ופסח ה' על הפתח, מהו על הפתח, ופסח ה' עליכם היה צריך לומר. ומשיב, אבל על הפתח. על הפתח ממש, שזהו פתח הגוף, ואי זהו פתח הגוף. הוה אומר, זו היא מילה. דהיינו שריפא אותה.

(פז) ר' שמעון אמר וכי: רש"א. בשעיה שנחצה הלילה, והכתר הקדוש, דהיינו מלכות, התעורר אצלה הדכר. ומי הוא הדכר, הוא חסד עליון, דז"א, שנודע, שאינו עולה זה בלי זה, כלומר, אע"פ שהג' לא היא בחינת המלכות בלבדה, מ"מ לא יקרה לעולם שהמלכות תהיה בלי ז"א בעלה, ומשוט זה, זה מכה וזה מרפא. המלכות מכה וז"א מרפא, והכל בשעה אחת.

פח) וכתבי, ופסח ה' על הפתח: היינו על הפתח הידוע, דהיינו פתח הגוף כנ"ל.

(דפו"י דף ל"ו ע"א)

פירוש מטרם שנמול היתה המלכות מקבלה מצד שמאל לכו, מבחינת חכמה בלי חסדים, שאו היא אטומה מכל צדדיה, שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים כנודע. וכשנמול נגלו בה החסדים ואז החכמה שבה מתלבשת בחסדים, ומאירה

צ אמר רבי אלעזר, כד אתגלייא האי יו"ד, ה אתבשר, ואתברך בפתח האהל, ודהיא צדק, ואתבסמא בחס"ד. הדא הוא דכתיב, כחום היום, דהוא שעתא דשלטא חסד, חולקא דאברהם. ומ"ל דהאי פתח האהל, אתבסמ לקבליה דאברהם. דכתיב, וי"י ברך את אברהם בכל, דאתבסמ בחס"ד, ו מדאתגלייא יו"ד.

צא אמר רבי אבא, והוא יושב פתח האהל, כמה דכתיב וי"י ברך את אברהם בכל. דדא הוא פתחא קדישא, כתר א עשיראה. כחום היום, כמה דאתייהיב ליה כתר א דחסד, הדא הוא דכתיב כחום היום. כמה דיתיב בהאי, כך יתיב בהאי, דלא סליק האי בלא האי.

צב ד"א * ועבר י"י לנגוף את מצרים. מאי ועבר. דעבר על שורי ג דינא ה דכתרין, דהו מתקשרי בכתרין אחרנין דלעילא, נ ושרא ו להו מקיומיהון, ועבר על אורחוי, בגין למעבד בהו דינא, ו ולנטרא להו לישראל, וכדין הוא, כל ועבר, ועברתי, ויעבר, פ דקודשא ב"ה אעבר על כל אורחוי, או לדינא, או לרחמי. הכא ועבר, בגין למעבד דינא, ה התם ויעבר, בגין לרחמא.

חלופי גרסאות

ח אתבסמ ; אתבשם. ט דהא. י תבסמא. כ ומדאתגלייא. ל ל"ג דינא. מ דקטרין. נ שרא. ס בהו. ע ולנקמא. פ מוסיף על דקב"ה.

מסרת הזהר

ט (בראשית כ"ד) ח"י שרה ל"ז צ"ב ז"ח כ"ה ט"א של"ה, ג"א ט"ד ש"י, ג"ב ט"א ש"ח, ת"ח קט"ז ט"ג שמי"ג.

הסולם

ועבר — על המשקוף ועל שתי המזוזות

בסמוך. וכמו שיושב בזה בחסד שנקרא יום, כך יושב בזה במלכות שנקראת פתח האהל, כי אינו עולה זה בלי זה. שהמלכות בלי חסד אינה יכולה להאיר בחכמה שבה, חסד בלי הארה החכמה שבמלכות הוא ו"ק בלי ראש.

צב ד"א ועבר ה' וגו': פירוש אחר על, ועבר ה' לנגוף את מצרים. מהו ועבר, היינו שעבר על שורת הדין של הכתרים, שהיו מתקשרים בכתרים אחרים למעלה, והתיר אותם מקיומם, פירוש שהכתרים התחתונים שבהם דבוקים המצרים, היו מקושרים בכתרים העליונים דקדושה, שמשם קבלו חיותם, והתיר הקב"ה את הקשרים ההם, ונתבטל קיומם של הכתרים התחתונים, ואז נהרגו בכורי מצרים. ונמצא, שהקב"ה עבו על דרכיו, שקלקל ההשתלשלות של הכתרים, כדי לעשות דין במצרים, ולשמור את ישראל. וכזה הוא בכל מקום שכתוב, ועבר, ועברתי, ויעבור, יורה, שהקב"ה עבר על דרכיו, דהיינו על סדרי השתלשלות של הספירות, או כדי לעשות דין או לרחמים. וכאן, ועבר, פירוש, כדי לעשות דין ושם שכתוב, ויעבר ה' על פניו וגו', הוא כדי לרחם.

ויהי

מאמר

ומאירה הן בחכמה והן בחסדים. ונבחן שע"י המילה נפתח פתח במלכות שתוכל להאיר. ח"ס והוא יושב פתח האהל.

צ אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, כשנתגלה ל' הו, נתבשר אברהם, ונתברך בפתח האהל, שהיא צדק, דהיינו מלכות, שנמתקה בחסד, כלומר, שהחכמה שבמלכות התלבשה בחסדים. כנ"ל. ז"ש, כחום היום, שהיום, הוא השעה ששולט החסד, שהוא חלקו של אברהם כי אברהם הוא מרכבה לחסד דז"א. ומאין לנו, שפתח האהל הזה, שהוא המלכות, נמתקה בחסד מכת אברהם. הוא משום שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל, בכל הוא המלכות, שנמתקה בחסד ע"י אברהם אחר שנגלה בו ה' ע"י המילה.

צא אמר ר' אבא וכו': אר"א, והוא יושב פתח האהל, הוא כמו שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל. שפתח האהל, הוא המלכות המכונה בכל. שזה הוא כתר העשירי, שהוא המלכות. כתר פירושו ספירה. כחום היום, פירושו, כמו שניתנה לו ספירת החסד, שנקרא יום, כך זכה בפתח האהל, כי החסד פותח או המלכות שנקראת אהל שתוכל להאיר, כנ"ל (דפ"י דף לו ע"א * דף ל"ו ע"ב)

צג) ויהי בחצי הלילה וי"י הכה כל בכור צ וגו'. ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי מאישא ללוד, והוה רבי חייא רכיב בחמרא. אמר ר' יוסי, ניתיב הכא ונצלי, דהא מטא זמנא דצלותא דמנחה, ותנינן, לעולם יהא אדם זהיר בצלותא דמנחה. ק אמאי זהיר. משום דהיא שעתא דתליא דינא ובעי ב"ג לכוונא דעתיה, נחת ר' חייא ר וצלי.

צד) עד דהוו אזלי, נטה שמשא למיעל. א"ר חייא לר' יוסי אמאי את שתיק. א"ר יוסי, מסתכל הוינא בדעתאי, דלית עלמא מתקיימא, אלא על רישיהון דעמא. אי רישי עמא זכאין, טב לעמא. טב לעמא. ואי לא זכאין, ווי לעמא. ווי לעמא. צה) א"ר חייא, ודאי כך הוא, מנלן. דכתיב, ו) ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר י"י לא אדונים לאלה ישוּבו איש לביתו בשלום. ישוּבו, ישוּבו מבעי ליה. לביתו, בביתו מבעי ליה. דהא באתריהו קיימי. צו) אלא הכי תנינן, אי רישא דעמא לא זכי, עמא מתפסן בחוביה. מנלן. דכתיב, ז) ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה. ט עשו, דוד חב. וישראל סבלו. ואי רישא ת דעמא מתפס בחוביה. עמא משתזבן. דהא דינא לא שריא עליהו. דכתיב, ויאמר י"י לא אדונים לאלה. כלומר, ח אלו לא הוו ב רישין לעמא, מהאי אורחא ישוּבו איש לביתו, בשלום. כלהו משתזבן, אי רישיהון מתפסן. ואפילו יהושפט אתגזר עליה לאתענשא. משום דאתחבר באחאב. אי לאו ההוא צווחא, דכתיב, ז) ויזעק יהושפט.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

ט) (ד"ה ב' י"ח) פ) (ש"ב כ"ד). צ) (מ"א כ"ב) צ מוסיף וגו' כתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'. ק ל"ג אמאי. ר וצלו. ש מוסיף עשו וכתוב (ד"ה א' כ"א) ואני הוא אשר חטאתי וגו'. ת ל"ג דעמא. א אי; מוסיף אם אלה. ב רישיהו; רישי. ג לשלום.

ויהי בחצי הלילה

הסולם

מאמר

בשלום. שואל, כתוב **ישוּבו**, הלא ישוּבו היה צריך לומר. וכן, **לביתו**, בביתו היה צריך לומר, שהרי העם היו נמצאים במקומם, ואנה היה להם לשוּב. צו) **אלא הכי תנינן וכו'**: ומשיב, אלא כך למדנו, אם ראש העם לא זכה במעשיו, נתפש העם בעונו. מאין לנו, כי כתוב, ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו. הרי שדוד חטא וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפש בעונו, נצולים העם. כי הדין אינו שורה עוד עליהם. שכתוב, ויאמר ה' לא אדונים לאלה. כלומר, אם אינם ראשים לעם, כי נהרג אחאב, ע"כ ישוּבו מדרך הזה איש לביתו בשלום. ואע"פ, שהדין כבר רכב עליהם בדרך הזה, מ"מ כיון שנהרג ראשם ונתפש בעונו ישוּבו בשלום. כולם נצולים אם ראשיהם נתפש. ואפילו יהושפט נגזר עליו להענש, משום שהתחבר עם אחאב, אם לא אותה הצעקה שזעק, שכתוב ויזעק יהושפט.

מאמר ויהי בחצי הלילה
צג) ויהי בחצי הלילה וה' וגו': ר' חייא ור' יוסי היו הולכים מאושא ללוד, והיה ר' חייא רוכב על החמור. א"ר יוסי, נשב כאן ונתפלל. כי הגיע זמן תפלת המנחה. ולמדנו, לעולם יהיה האדם זהיר בתפלת המנחה. ולמה צריך להיות זהיר. משום שהיא השעה שהדין תולה על העולם, וצריך האדם לכוון דעתו. ירד ר' חייא מעל החמור והתפלל.
צד) עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים נטה השמש יבא. אמר ר' חייא לר' יוסי, למה אתה שותק. אמר ר' יוסי מסתכל הייתי בדעתי. שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם הם צדיקים טוב לעולם, טוב לעם. ואם אינם צדיקים אוי לעולם. אוי לעם.

צה) א"ר חייא וכו': אר"ה, ודאי כך הוא: מאין לנו, כי כתוב, ראיתי את כל ישראל נפוצים וגו' לא אדונים לאלה ישוּבו איש לביתו (ומ"י דף ל"ו ע"ב)

צז) עד דהוו אזלי רמש לילא, אמרו, מה נעביד, אי ניוזיל חשך ליליא, אי ניתיב דחלא הוא. סטו מאורחא, יתבו תחות אילנא חד. ד ויתבו והוו אמרי מלי דאורייתא, ולא ה דמיכו.

צח) בפלגות ליליא, חמו חד אילתא, דעברא קמייהו, והות צוחת ורמיאת קלין, שמעו, קמו ר' חייא ור' יוסי ואזדעזעו. שמעו חד קלא דמכרוזא ואמר, מתערין קומו. ניימין אתערו. עלמין, אזדמנו לקדמת ה מריכון. דהא מריכון ה מפיך לג'ע, דאיהו היכליה. לאשתעשעא עם צדיקיא. דכתיב ובהיכלו כלו אומר כבוד.

צט) א"ר חייא, השתא פלגו דליליא ממש. ה וקלא דא, הוא קלא דנפק, וכאיב אילתא דלעילא ותתא, דכתיב קול יי יחולל אילות. זכאה חולקנא, דזכינא למשמע דא.

ק) ותא חזי נ רזא דמלה, ה בשעתא דקב"ה אתחזי ה על גנתא, כל גנתא אתכנש, ולא מתפרש מעדן. ומהאי עדן מבועי נפקין, לכמה אורחין ושביילין, והאי גנתא, אתקרי צרורא דחיי, דתמן מתעדנין צדיקיא ה מנהירו דעלמא דאתי. ובהאי שעתא, קודשא ב"ה אתגלי ז עליהו.

קא) יתבו ר"ח ורבי יוסי, אמר רבי יוסי, בכמה זמנין שאילנא, האי דכתיב,

דרך אמת

חלופי גרסאות

ח) פנחס רע"ט ע"ב. ט) תרומה קע"ג ע"ב ואחרי מות ס"ז ע"ב.
 ד ל"ג זיתבו. ה אדמיכו. ו דעבר קמיהו והיה צוח ורמי. ז ל"ג שמעו. ח מוסיף מריכון דהא קלא נפיק (ומפעון קחשו יתן קולו) דכאיב אילתא דלעילא ותתא דכתיב ח) (תהלים כ"ט) קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות. ט נפיק. י ל"ג דאיהו היכליה. כ מוסיף ויבא מלך הכבוד ובהיכלו. ל מוסיף יתבו ר' חייא ור' יוסי א"ר. מ ל"ג מן וקלא עד זכאה. נ מוסיף דא רזא. ס מוסיף על כל. ע וכל. פ לעלמא ול"ג מנהירו. צ מוסיף עלייהו בשעתא דקב"ה אתער בנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא כרוזא נפיק זקרי עורי צפון ובאי תימן הפיחו גני יזלו בשמינו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו מאי ויאכל פרי מגדיו אליו קרבנין דאתקרבו קמיה מנשמתיהון דצדיקיא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש. ק ל"ג יתבו ר' חייא ור' יוסי

מאמר

הסולם

ויהי בחצי הלילה

מטה. שכתוב קול ה' יחולל אילות. אשרי חלקנו שזכינו לשמוע את זה. (ועי' ויגש י"א ד"ה ביאור, וחבין משם את המאמר הזה).

ק) ותא חזי רזא וכ"ו: ובווא וראה, סוד הדבר הוא, בשעה שהקב"ה בגלה על הגן, מתאסף כל הגן, דהיינו כל הצדיקים שבגן, ואינו נפרד מעדן, שהוא החכמה. ומעדן הוה יוצאים עינות, דהיינו הארת החכמה, לכמה אורחות ושבילים (ע' ביאורם בב"א דף רנ"א ד"ה נחית) להשגת הצדיקים. וגן הזה נקרא צרור החיים, ששם מתעדנים הצדיקים מהארת עולם הבא. ובשעה שהוא הקב"ה מתגלה אליהם.

קא) יתבו ר"ח ור' יוסי וכ"ו: ישוב ר' חייא ור"י. אמר ר' יוסי, כמה פעמים שאלתי זה, שכתוב, ויהי בחצי הלילה וגו' ולמה לא היה זה ביום שיגלה לכל פרסום הנס. ולמה מתו כל

צז) עד דהוו אזלי רמש וכ"ו: בעוד שהיו הולכים החשיך הלילה, אמרו מה נעשה, אם נלך כבר החשיך הלילה, אם נשב במקומנו. הרי פחד הוא. סרו מן הדרך, וישבו תחת אילן אחד. וישבו והיו אומרים דברי תורה, ולא יישנו.

צח) בפלגות ליליא חמו וכ"ו: בחצות לילה, ראו אילה אחת, שעברה לפניהם והיתה צועקת, והרימה קולות. שמעו. קמו ר' חייא ור' יוסי והודעו. שמעו קול אחד המכריז ואומר, נעורים קומו, ישנים העירו. עולמות, הכונו לפני אדוניכם. כי אדוניכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, דהיינו המלכות, להשתעשע עם הצדיקים. שכתוב, ובהיכלו כולו אומר כבוד.

צט) א"ר חייא וכ"ו: אר"ת, עתה חצית לילה ממש. וקול זה, ששמענו, הוא קול היוצא ומחלחל האילה של מעלה, שהוא המלכות, ושל (דפו"י דף ל"ו ע"ב)

ויהי בחצי הלילה וי' הכה כל בכור מארץ מצרים אמאי לא הוה ביממא, ר דיתגלי
 ש לכל פרסומי ניסא, ואמאי מיתו כל אינון חלשי ת דבתר רחייא, ואינון טלייא
 דבני עאנא, ולא מיתו מלכי ופרדשכי, וגוברין מגיחי קרבא, כמה דהוה בסנחריב,
 דכתיב (ק) ויצא מלאך יי ויך במחנה אשור וגו'. ותנינן, כלהו מלכין בני מלכין
 ין רופינוס ופרדשכי, התם * אתחזי גבורתא דחד שליחא דיליה, א יתיר מהאי,
 דהוה יאות ב למהוי דיליה יתיר.

(קב) אמר ליה יאות שאלת, ואנא לא שמענא מידי בהאי, ולא אימא, אבל
 הא זכינא לכל האי, וארחא אתתקן קמן. אנא שמענא דרשב"י מדכי שוקין
 דטבריה, ניוזיל גביה. יתבו, עד דהוה נהיר יממא. כד סליק נהורא, קמו ואזלי. כד
 מטו גביה. אשכחוהו, דהוה יתיב, וספרא דאגדתא בידיה.

(קג) פתח ואמר, (ר) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו. כיון דאמר,
 כל הגוים כאין נגדו, למה ג כתיב מאפס ותהו נחשבו לו. אלא : אוליפנא, ה דעתייהו
 י דכל עמין דעלמא, דמהימנותא דלהון הוא כאין, דלא אדבקו עלאין : ותתאין,
 ושוין לקבליהו מהימנותא דשטותא, אבל מאפס ותהו נחשבו לו, כהאי עלעולא,
 ה דסחרא ברוחא, ומתגלגלא בקיטא בריקניא, הה"ד (ט) וכל דיירי ארעא כלא
 חשיבין.

(קד) עוד פתח ואמר, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, את דא
 ימינא דקב"ה, ואת דא שמאלא. אוליפנא, דסטא קב"ה ימיניה, וברא ית שמיא,

מסרת הזהר

(ק) (מ"ב י"ט) מקץ ל"ו צ"ב. (ר) (ישעיה מ') הקסתיז
 קל"ג צ"ד. ח"ג רעו. ת"ח קכ"א ט"א שב"ג.
 (ש) (דניאל ד') מקץ י"ב צ"ה.

חלופי גרסאות

ר דאתגלי. ש ל"ג לכל. ת דרחמיא ול"ג דבתר. א ל"ג
 יתיר. ב דיליה למהוי. ג אמר. ד למרנן. ה מדעתייהו :
 דרעיתיהו. ו דעמין עע"ו ול"ג דכל : עמין עע"ו.
 ז בתתאין. ח הפרחא.

דרך אמת ין דוכסיס ושרים.

מאמה

הסולם

ויהי בחצי הלילה

כל אלו החלשים שלאחר הריחים והטלאים
 שבצאן, ולמה לא מתו מלכים ושרים ואנשים
 עורכי מלחמה, כמו שהיה בסנחריב, שכתוב
 ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'. ולמדנו,
 שכולם מלכים בני מלכים שרים וקצינים, ושם
 נראה גבורתו של שליח אחד של הקב"ה, גדול
 יותר מן הנס הזה, שנעשה כאן על ידו עצמו,
 והלא הנס שלו היה ראוי להיות גדול יותר.

(קב) אמר ליה יאות וכו': א"ל יפה
 שאלת, ואני לא שמעתי משהו בזה, ואיני אומר.
 אבל כיון שזכינו לכל זה, והדרך התתקן לפנינו,
 ואני שמעתי שר' שמעון בן יוחאי מטהר שוקים
 של עיר טבריה, נלך אצלו. ישבו עד שהאיר
 היום. כשעלה האור קמו והלכו. כשהגיעו אליו,
 מצאוהו, שהיה יושב וספר הגדה בידו.

(קג) פתח ואמר וכו': פתח יאמר, כל
 הגוים כאין נגדו, מאפס ותהו נחשבו לו. שואל,
 (דפ"י דף ל"ו ע"ב *) דף ל"ז ע"א)

כיון שאמר כל הגוים כאין נגדו למה כתוב
 עוד מאפס ותהו נחשבו לו. ומשיב, אלא למדתי
 דעתם של כל העמים שבעולם, אשר אמונתם
 היא כאין, שאינם משיגים לא מדרגות
 העליונות ולא התחתונות. ומשימים לעצמם
 אמונה של סכלות, אבל מאפס ותהו נחשבו
 לו כמוץ הזה המסתובב ברוח ומתגלגל בקיץ
 בשדות בריקנות, שאין בו תוכן מאומה. ז"ש
 וכל דיירי ארעא כלא חשיבין.

(קד) עוד פתח ואמר וכו': עוד פו"א.
 בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ.
 את זהו ימינו של הקב"ה, ואת זה שמאלו.
 למדתי שנטה הקב"ה ימינו, שהוא חסד, וברא
 את השמים, ונטה שמאלו, שהוא דין, וברא את
 הארץ. ז"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה
 שמים קורא אני אליהו יעמדו יחדיו.

מהו

וסטא שמאלא, וברא ית ארעא. הה"ד, (n) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו.

קה) מהו יעמדו יחדו. ס"ד שמיא וארעא לאו הכי, ם אלא ימינא ושמאלא דאינון א"ת וא"ת, והאיך יעמדו יחדו. בזאת ההיא, דשלטא בפלגות ליליא, דכלילא א"ת · בזאת.

קו) ותנינו, כתיב (k) את הכל עשה יפה בעתו. א"ת, הא דאמרן. הכל, כד"א, (a) וי"י ברך את אברהם בכל. ותאנא, כ דהיא כתר דאתקרי זא"ת, ך דכלילא מא"ת וא"ת. ושלטא בפלגות ליליא, בתרין סטרוי, ברחמי ודינא, רחמי לישראל, ודינא לעמין עכו"ם.

קז) פתח ר' חייא ואמר, אי ניחא קמיה דמר, דנימא חד מלה, על מה דאתינא כתיב, ויהי בחצי הלילה וי"י הכה כל בכור בארץ מצרים. ומהאי דאמר מר, אשתמע דהאי פסוקא בההוא. מלה אתא ואנן אורחא אתתקנא קמון, למיתי למשאל קמר. קח) פתח ר"ש ואמר, (a) מי כיי אלהינו המגביהי לשבת וגו'. מי כיי אלהינו, דסליק ואתעטר לאתישבא בכתרא עלאה קדישא, ם נהירו על כל בוציני דנהירו

חלופי גרסאות

מסרת הזוהר

ט מהשמים קורא אני אליהם והארץ לאו הכי י וא"ת. כ ההיא. ל כלילא. מ נהירו עלאה דבוציני דנהירו.

(ח) (ישעיה מ"ח) ב"א רגיו צ"ג. א) (קהלת ג') מקץ (ט"ו צ"א. ב) (בראשית כ"ד) לעיל אות צ' צ"ט. א) (תהלים קי"ג) מקץ י"ג צ"ד.

ויהי בחצי הלילה

הסולם

מאמר

מקרא הזה יבואר בדבר ההוא. ואנו, הדרך התתקן לפנינו, לבא ולשאל לפניך.

קה) פתח ר"ש וכו': פתח ר' שמעון ואמר. מי כה' אלקינו המגביה לשבת וגו' פירושו, מי כה' אלקינו, שהוא ז"א, העולה ומתעטר להתישב בכתר עליון הק', שהוא בינה, שהארנו מעל כל האורות המאירים והכתרים והעטרות. כי כל המוחין שבעולמות, מן הבינה הם נמשכים. המשפילי לראות, היורד בספירותיו מכתר לכתר, דהיינו מקו ימין דבינה לימין של עצמו. מנור לנור, מקו שמאל דבינה לשמאל של עצמו. מהארה להארה, מקו אמצעי דבינה לקו אמצעי של עצמו. ממאור למאור ממלכות דבינה למלכות של עצמו. להשיג בעליונים בשמים ובתחתונים בארץ. ז"ש, ה' משמים השקיף על בני אדם וגו'.

פירושו. הכתוב מדבר בהשגות המוחין של ז"א. ונודע שמתחילה עולה ז"א למין אל הבינה, ומכריע בין ב' הקיין ימין ושמאל דבינה שהיו במחלוקת, ועושה שלום ביניהם, ואז יוצאים ג' קיין בבינה, והמלכות המקבלת מהם. שז"ס תלת נפקי מחד, שג' קיין דבינה יוצאים מאחד שהוא ז"א. ועל זה אוה"כ, מי כה' אלקינו

קה) מהו יעמדו יחדיו: שואל, מהו שאוה"כ יעמדו יחדיו, ומשיב, פן יעלה על דעתך ששמים וארץ, שהם ז"א ונוקביה, אינו כן. שאינם עומדים יחדיו, אלא שהם ימין ושמאל נפרדים, שהם את, ואת כנ"ל. ע"כ אוה"ל יעמדו יחדיו, ואיך יעמדו יחדיו. בזאת ההיא, שהיא המלכות, השולטת בחצות לילה, שאז כלול את שהוא חסד בזאת שהיא מלכות. ונמצאים אז עומדים ביחד.

קו) ותנינו כתיב וכו': ולמדנו, כתיב, את הכל עשה יפה בעתו. את פירושו כמו שאמרנו, שהוא חסד דו"א, הכל, הוא כמש"א, וה' ברך את אברהם בכל. ולמדנו שבכל, היא הספירה שנקראת זאת, דהיינו המלכות, הכלולה מן את ואת, כנ"ל, ושולטת בחצות לילה בשני צדדים, ברחמים ובדין, רחמים לישראל ודין לעמים עכו"ם. ואומר הכתוב, א"ת הכ"ל עשה שיהיו מחוברים יחד, יפה בעתו, דהיינו בחצות לילה.

קז) פתח ר"ח וכו': פתח ר"ח ואמר, אם טוב לפני אדוני, אומר דבר אחד, על מה שבאתי. כתוב, ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו'. ומדבר זה שאמר אדוני, נשמע, שגם (דפ"י דף ל"ז ע"א)

כתרין ועטרין. המשפילי לראות, דנחית בכתרוי, מכתרא לכתרא, מנורא לנורא, מנהירו לנהירו, מבוצינא לבוצינא. לאשגחא בעלאין ותתאין, הה"ד ט' י" משמים השקיף על בני אדם וגו'.

קט) תא חזי, כתיב, ויהי בחצי הלילה. נ' כחצי מבעי ליה, או כחצות. כגוונא דאמר משה. ואי כמה דאמרי חברנא, דלא יימרן אצטגיני פרעה, משה בדאי הוא. הא קושיא באתריה קיימא, בג' גווני, דאפילו ישראל יימרן ו' הכי. חד, דאי הכי הוה ליה למימר ויאמר משה כחצות הלילה. אמאי קאמר, כה אמר יי' וגו'. כמה דלא ו' אתכוון שעתא, פ' דהא לא יתפסון במשה, אלא ו' בפטרונא, בגין דאמר כה אמר יי' וגו'. תרי, דהא משה אמר, עד בכור השפחה אשר אחר הרחים, ולא הוה הכי, אלא עד בכור השבי אשר בבית הבור. עכ"פ אפילו ישראל נמי יימרן הכי, דהא לא אתבררון מלי. תלת דאיהו אמר משמא דפטרונא כחצות, וכתיב ויהי בחצי הלילה.

קי) ועוד, שאלתא דילכון, יתיר על מטול דלא יכיל בעירא למסבל. ז' אמאי הוה בפלגות ליליא, ק' ולא ביממא. ואמאי מיתו כל אינון חלשין דבתר רחיא. אלא ו' כלא רזא עלאה הוא, בין ו' מחצדי חקלא, וכלא ו' אתכשר בנביאה מהימנא.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

ז' (תהלים י"ד) ח"ג קיט. ז"ח ע"ו ט"ב שני"א. נ' כחצות. ט' ל"ג הכי. ו' יתכוון שעתיה. פ' דלא ולי"ג דהא. צ' ל"ג מן אמאי עד אלא. ק' ל"ג מן ולא עד אלא. ר' מוסיף עד כלא. ט' אתכשר; אתקשר. דרך אמת כ' באב ואזון שהוא הקב"ה. ז' בארתי לעיל בכמה מקומות.

ויהי בחצי הלילה

הסולם

מאמר

חצות לילה. הרי הקושיא במקומה עומדת בג' אפנים, שאפילו ישראל יאמרו כך. א' שאם כן היה לו לומר, ויאמר משה כחצות הלילה, למה אומר כה אמר ה'. והרי ה' אמר בחצות. וכמה שלא יכוון את השעה, לא יתפשו במשה, אלא באזון, שהרי אמר, כה אמר ה'. ב' כי משה אמר, עד בכר השפחה אשר אחר הרחים, ולא היה כן, אלא עד בכר השבי אשר בבית הבור. על כל פנים אפילו ישראל יאמרו כך, שהוא שקר. כי לא התאמתו הדברים כמו שאמר. ג' שהוא אמר בשם האזון כחצות כתוב, ויהי בחצי הלילה. ולא כחצי, כמו שאמר משה.

אלקיננו המגביהי לשבת. כי אע"פ שז"א הוא בחי' ו"ק, ולא מג"ר, מכל מקום הוא עולה לבינה ונעשה בה קו המכריע הנקרא דעת, שהיא ג"ר, והוא מתיישב שם בין ספירות דראש. ואח"כ כיון דתלת מחד נפקי נמצא דחד בתלת קיימא. (כמי"ש בזהר בראשי"ח א' אות שס"ג) שז"א עומד ג"כ באותם ג' קוין שהאיר בבינה. כי אותו השיעור שהתחתון גורם להאיר בעליון זוכה בו גם התחתון עש"ה. וז"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ, שאח"כ הוא משפיל עצמו, כי יורד מן הבינה למקום עצמו עם ג' המוחין ההם המאירים בג' קוים, ועושה זה כדי להשפיע בשמים ובארץ. וקו ימין מכנה כתרא. וקו שמאל מכנה נזרא. וקו אמצעי מכנה נהירו. והמלכות מכנה בוצינא.

קי) ועוד שאלתא דלכון וכו': ועוד, השאלה שלכם, הכבדה יותר ממשא שבהמה יכולה לסבול, ששאלתם, למה היה מכת בכורות בלילה ולא ביום. ולמה מתו החלשים שאחרי הריחים. אלא הכל סוד עליון בין קוצרי השדה. דחינו אותם שזכו להשיג הצמחים של אור הגנוח שנזרעו במלכות (כנ"ל אות נ"ז) הנקראת שדה. והכל הוא ישר בדברי הנביא הנאמן. זכאה

קט) תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ויהי בחצי הלילה, כחצי היה צריך לומר, או כחצות, כמו שאמר משה. ואם תאמר, כמו שאמרו החברים, שלא יאמרו אצטגיני פרעה, שמשה שקרן הוא. כי אי אפשר לדייק הרגע של (דפו"י דף ל"ז ע"א)

קיא) זכאה חולקיה דמשה, דעליה כתיב ^ה יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם. אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן * ששון מחבריך. יפיפית מבני אדם: משת וחנוך. הוצק חן בשפתותיך: מנח ובניו. על כן משחך אלהים אלהיך: מאברהם ויצחק. שמן ששון: מיעקב. מחבריך: משאר נביאי. ^ה וכי גבר דסליק בדדגין עלאין דלא סליק ב"ג אחרא, לא ידע מה דאמר.

קיב) אלא הכי תנינן, האי כתרא דאקרי זא"ת, אתקרי אש"ה, כד"א, ^ה לזאת יקרא אשה. אמאי. משום כי מאיש לקחה זאת. מאן הוא איש: ההוא דאקרי זה. ודא הוא איש דכר, כד"א ^ז כי זה משה האיש. האיש הזה. ואקרי איש זה, וזה איש. וזאת, אתנסיבת מזה דאקרי זכר.

קיג) ובגין דא, איהי תמר דכר ונוקבא, דלא סליק דא בלא דא. תמר: כד"א, ^ה כתמרות עשן. מה עשן. סליק חוור ואוכם. אוף הכא. כלא כליל ^ב בה בפלגות ליליא, למעבד נימוסוי בחד שעתא, חוור לישראל, ואוכם לעכו"ם.

קיד) ^ג ובעוד דהאי ליליא לא אתפלג, לא עביד נימוסוי מ"ל. מאברהם. דכתיב ^ט ויחלק עליהם לילה, דאתפלג למעבד נימוסוי. אוף הכא, משה אמר ^ד כחצות, כמפלג. ^ה דמשה ידע דלא יעביד נימוסוי עד דאתפלג. קטו) ^ו והכי הוה, דלא עביד ליליא נימוסוי, עד דאתפלג, בפלגות בתראה,

חלופי גרסאות

ת ל"ג וכי א ב"ג דלא ידע מה דאמר. ב ל"ג בה. ג ועוד דהאי ליליא אי לא. ד מוסיף כחצות מהו כחצות כד"א (מ"א י"ח) כעלות המנחה (איוב ה') כעלות גדיש אוף הכי משה אמר כחצות. ה ומשה. ו והוה ידע דלא עבד.

מסרת הוהר

ה) (תהלים מ"ה) ז"ח נ"ב ט"א ש"ד. ו) (בראשית ב') ב"א ר"ח צ"ב. ז) (שמות ל"ב) ויחי ל"ה צ"א. זו) כתמרות (שה"ש ג.). ט) (בראשית י"ד) לך קכ"ה צ"א.

יהי בחצי הלילה

קיג) ובגין דא איהי וכו': ומשום זה. היא, דהיינו המלכות, נקראת תמר. ש"ורה זכר ונקבה, כי התמר אינו עולה זה בלי זה, וכו' בלי נקבה. ועוד. ע"כ נקראת תמר. כמשי"א כתמרות עשן. מה עשן עולה בלבן ושחור, אף כאן במלכות הנקראת, זאת. הכל כלול בה בחצות לילה. לעשות פעולותיה בשעה אחת, בבת אחת. לבן לישראל שהוא רחמים, ושחור לעכו"ם שהוא דין.

קיד) ובעוד דהאי ליליא וכו': ובעוד שלילה הוה לא התחלק אינו עושה פעולותיו. מאין לנו, מאברהם. שכתוב, ויחלק עליהם לילה. שפירושו, שנחלק כדי לעשות פעולותיו. אף כאן, משה אמר כחצות, פירושו, כשיתחלק, הלילה, שמשוה ידע, שלא יעשה פעולותיו עד שיתחלק.

קטו) והכי הוה דלא וכו': וכן היה, שלא עשה הלילה פעולותיו עד שנחלק. כי במחצה השניה של הלילה עשה פעולותיו. ז"ש ויהי

הסולם

מאמר

קיא) זכאה חולקיה דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שעליו כתוב, יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך וגו' שמן ששון מחבריך. יפיפית מבני אדם, היינו משת וחנוך. הוצק חן בשפתותיך, מנח ובניו, שנאמר עליו ונח מצא חן. על כן משחך אלקים אלקיך, מאברהם ויצחק. שמן ששון. מיעקב. מחבריך, היינו משאר הנביאים. וכי גבר שעלה במדרגות עליונות שלא עלה אדם אחר, לא ידע מה שאמר.

קיב) אלא הכי תנינן וכו': אלא כך למדנו. ספירה זו שנקראת זאת, דהיינו המלכות, נקראת אשה כמשי"א. לזאת יקרא אשה. ולמה נקראת כן. משום, כי מאיש לוקחה זאת. מי הוא האיש. הוא אותו שנקרא זה, והוה איש זכר. דהיינו ז"א. כמשי"א, כי זה משה האיש. האיש הוה. הרי שאיש נקרא זה, וזה נקרא איש. וזאת לוקחה מזה שנקרא זכר.

(דפ"י דף ל"ז ע"א *) דף ל"ז ע"ב)

ז עבד נימוסוי, הה"ד ויהי בחצי הלילה. מאי בחצי. בפלגות בתראה, בזמנא דאיהי שלטא, ואשתכח האי ה זאת, למעבד נמוסין תדירא, וכל נימוסא דאתעביד בליליא, בפלגותא בתראה אתעביד.

קטז) ויי' הכה כל ט בכור, ה ויי' : הוא ובית דינו, ויי' : הוא ונימוסוי. הכה כל בכור י הכה, משה לא אמר אלא ומת כ וגו', מהו הכה. ז אלא, דאתער כה, כמה דאגזים משה, דכתיב והנה לא שמעת עד כה.

קיו) ותאנא, פרעה חכים הוה מכל חרשוי, ואסתכל בהאי ז זאת, נ דיעביד ביה דינא, וזמין לחרבא ארעיה, כמה דאמר משה, בזאת תדע כי אני יי'. ע ובאיהו מה כתיב, ויפן פרעה. מהו ויפן. דאפני לביה מהרהורא דא. כד"א, ויפן פ אהרן. ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת. גם לרבות האי דזמינא לחרבא ארעיה, ולא שוי לביה לקבליה דזאת.

קיח) כל בכור, ז אפילו דרגין עלאין ותתאין, אתברו ק משולטנהון, כל אינון דשלטין בחכמתא דלהון, דכתיב, בארץ מצרים. וכלהו דרגין, עלאין ותתאין, דאתברו ר משולטנהון, כלהו בפסוקא ט אתחזון, דכתיב מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה, הא כלהו אתחזון בפסוקא.

מסרת הוהר

חלופי גרסאות

י (במדבר י"ב) ח"ב רכז : ח"ג מז. רז : ז ל"ג עבד נימוסוי. ח ל"ג זאת. ט מוסיף בכור מ] בשעתא דקבי"ה אתער בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא וזכרונא נפיק וקרי (שה"ש ד') עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יולו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדו מאי ויאכל פרי מגדו אליו קרבנין דאתקריבו קמיה שאר קרבנין ממש י ל"ג הכה. כ ל"ג וגו'. ז ל"ג אלא. צ דאפילו. ק משלשוליהון. ר משלשוליהון. ש אתרמיזו.

מ] זה שייך לעיל דף לו ע"ב שורה ל"ב וסמנו אותו שם.

מגשמתהון דצדיקיא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא מ ל"ג זאת. נ דעביד. ט ליה. ע ואיהו. פ פרעה.

מאמר

הסולם

נחמי בחצי הלילה

ויהי בחצי הלילה. מהו בחצי. במחצה השניה בזמן שהיא המלכות, שולטת, ונמצאת תמיד זאת הזו, שהיא המלכות, לעשות פעולות. וכל פעולה שנעשה בלילה, במחצית השניה נעשתה.

קטז) וה' הכה כל בכור : וה', פירושו הוא ז"א, ובית דינו, שהוא המלכות. וה' פירושו, הוא ופעולותיו. הכה כל בכור, שואל, משה לא אמר אלא, ומת כל בכור, מהו שנאמר כאן הכה. ומשיב, אלא שהתעורר מלכות דמדת הדין שנקראת כה, כמו שהפחידו משה, שכתוב, והנה לא שמעת עד כה. וע"כ נאמר וה' הכה, שהוא השם כה, שהמית כל בכורי מצרים.

קיח) כל בכור, אפילו וכו' : כתוב כל בכור, בכור, הוא בחינת חכמה, וכל בכור, יורה שאפילו מדרגות עליונות ותחתונות נשברו משליטתם, דהיינו כל אלו המדרגות השולטות מכח החכמה שלהם, שהיא חכמת מצרים, שכתוב, כל בכור בארץ מצרים. וכל המדרגית העליונות ותחתונות שנשברו משליטתם כולן נראות בכתוב, שכתוב מבכור פרעה היושב על כסאו וגו'. הרי כולן נראות בכתוב.

סתמא

קיו) ותאנא פרעה חכים וכו' : ולמדנו פרעה, חכם היה יותר מכל מכשפיו, והסתכל בזאת הזו, דהיינו המלכות, שתעשה (דפו"י דף ל"ז ע"ב)

קיט) סתמא דמלה, מבכור פרעה היושב על כסאו, [נ] כתרא תתאה דקוזמיטא ת דמלכותא דלעילא. עד בכור השפחה, [ס] כתרא שמאלא, תתאה מינה, דקוזמיטא א מבתר ארבע רחין, ארבע משיריין, ב משמע, ג משום דכתיב אחר הרחים, ד ולא מן הרחים. וכל בכור בהמה, תתאין מתתאין, נוקבא מניקבתא, דאשתכחו באתניי בבעירי וחמרי, ברברבי בזוטרי, ומקבלין מנהון גוברין ונוקבין. עד בכור השבי אשר בבית הבור, אינון דנפקין משפחה. די בהון עבדין לאסירי, דישתעבדון בהון לעלמין, ולא יפקון לחירו.

קכ) [ט] וברוחצנותא דאלין דרגין, סריבו מצראי, די בהון עבדו קשרא לישראל, דלא יפקון מן עבדותהון לעלמין. ובהאי אתחזי גבורתא ושלטנותא דקודשא בריך הוא, ודכרנא דא לא ישתצי מישראלה לדרי (* דריין, י דאי לא הוה חילא וגבורתא דקודשא ב"ה, כל מלכי עמין, וכל חרשי עלמין, וחכימי עלמין, לא יפקון לישראל מן עבדותא, [ט] דשרא ז קטרין דלהון, ותבר כל אינון כתרין, בגין לאפקא לון. על דא כתיב, [ו] מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך.

קכא) בכה ר"ש, ארים קליה [ח] ואתנח, אמר [ז] קנטורא דקיטפא אשתכח, חשבתון דשבח קב"ה כמה זמנין, [ז] אשר הוצאתיך מארץ מצרים, [ח] הוציאך יי

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

כ (ירמיה י') הקסה"ז קלי"א צ"א. ל (דברים ה') ח"ג
 ד (סו. ח) (שם ס"ו) ח"א רס.
 ח ממלכותא. א מכתרי אחר. ב ל"ג משמע. ג ל"ג משום.
 ד ל"ג ולא מן הרחים. ה לדריין בתראין. ו יאי. ז קשרין.
 ח ואתנח. ט דקנטורא.

דרך אמת [נ] מדרגה תחתונה של מדרגות השרים במלכות של מעלה. [ס] מדרגה תחתונה שבשמאל במדרגת השרים ששם והוא אחר ארבע מתנות חיצוניות שנקראים ארבע ריחיים ומשם הוקף הכישופים וכולב הרוד הקב"ה ממשלתם בעת יציאת ישראל ממצרים להיות נכנעים אל גבול הקדושה כאמור. [ע] ועל ידי בטחונם במדרגות חיצוניים מרדו המצריים. [פ] שהתיר קשר שלהם של כישופים. [צ] קינטור ומילומת הדיביק נמצא בכאן וכמבואר.

מאמר

הסולם

זיהי בחצי הלילה

את ישראל, כי בהן עשו קשר של כשפים לישראל, שלא יוכלו לצאת מעבדותם לעולם. ובוזה נראה הגבורה והשליטה של הקב"ה, וזכרון זה לא יכלה מישראל לדורי דורות. כי אם לא היה הכח והגבורה של הקב"ה, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולם לא היו יכולים להוציא את ישראל מן העבדות, כי פתח הקשרים שלהם ושבר כל אלו הכתרים הנ"ל של בכור השבי כדי להוציאם לחירות. על זה כתוב, מי לא יראך מלך הגוים וגו'.

קכא) בכה ר"ש ארים וכו': בכה ר' שמעון והרים קולו ונאנח. אמר כבר דבק נמצא. אתם חושבים במה שהתדבק הקב"ה ושבת את עצמו כל כך הרבה פעמים ביציאת מצרים שכתוב, אשר הוצאתיך מארץ מצרים. הוציאך ה' אלקיך ממצרים. ויוציאך ה' אלקיך משם. זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים. ויוציאך

קיט) סתמא דמלה, מבכר וגו': קיצור הדבר. מבכור פרעה היושב על כסאו, הוא שליטה של ספירה תחתונה דקליפות המקבלת ממלכות העליונה. עד בכור השפחה, היא ספירה שמאלית הנמצאת מתחת השליטה הנ"ל, מאהר ארבע ריחיים, שהם ארבע מחנות של הקליפות. זה משמע משכתוב אחר הריחיים ולא מן הריחיים. וכל בכור בהמה, הוא מתחת התחתונים הנ"ל, והיא נקבה מנקבות הנמצאות באתונות בבהמות וחמורים, בגסות ובדקות. שהם מדרגות הטומאה. ומקבלים מהם גברים ונקבות. עד בכור השבי אשר בבית הבור, היינו אלו היוצאים משפחה. שבהם עושים כשפים לאסירים לעבוד עמהם לעולם ולא יצאו לחירות.

קכ) וברוחצנותא דאלין דרגין וכו': ובטחון על אלו המדרגות, מאנו המצרים לשלח דפוי" דף ל"ז ע"ב * דף ל"ח ע"א

אלהיך ממצרים, ויוציאך יי' אלהיך משם, הוצאתי את צבאותיכם, זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים, הוציא יי' אתכם מזה.

קכב) אלא תאנא, יי' כתרין, אינון לתתא, כגוונא ד'עילא, וכלהו סתימין, בתלתא אלין דאמרן. ותלת קשרין קשירו בהו, על ג' דרגין : אלין : דבהו : עבדו, ד' ישראל לא יפקון משעבודהון לעלמין.

קכג) זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב, דבזכותכון ר' שריאו נ קטרין, וקודשא ב"ה דכר תלת ס קטרי מהימנותא ע דלכון הה"ד ר' ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב, את אברהם, הא קשרא חדא, דאברהם. את יצחק, הא קשרא תניינא, דיצחק, ואת יעקב, הא קשרא תליתאה, שלימתא דיעקב. קכד) תנא, כל זמנין וחגיין ושבתיין, כלהו דוכרנא להאי, ועל האי אתקיימו כלהו, דאלמלא האי, לא הוה נטורא דזמנין וחגיין ושבתיין. ובגיני כך, לא פ אשתצי דכרנא דמצרים מכל זמנין וחגיין ושבתיין. ת"ח צ דינא דא, הוא יסודא ושרשא דאורייתא, וכל פקודוי, וכל מהימנותא שלימתא ד'ישראל.

קכה) ועוד אמאי לא הוה ביממא דשאלתו. תנינן, כתיב היום אתם יוצאים, וכתיב הוציאך יי' אלהיך ממצרים לילה. אלא תאנא, עקרא דפורקנא ד'ישראל, לא הוה אלא בלילה, ר' דליליא שרא קטרין, ועבד נוקמין, ויומא אפיק לון בריש גלי,

חלופי גרסאות

י ל"ג אלין, כ די בהו, ל עבד. מ ישראל, נ קשרין ; מוסיק קטרין ועבד נוקמין. ס קשרי, ע דלהון. פ אשתציאו ; אשתני, צ דנא ; דא ולי"ג דינא ; דינא ולי"ג דא. ק דלילה.

מסרת הזהר

ו) (שם ה') ח"ב רב : רעו : ז"ח מ"ד ט"ב שי"ח. ט) (שמות י"ב) ע) (שם י"ג) ח"ג רנא : פ) (דברים ד') ח"ב נג. פה. ח"ג כה. צ) (שמות י"ג) ח"ג רנא : ק) (שמות ב') יירא קל"ג צ"ג.

דרך אמת ק) הותרו הקשרים שקשרו בכישופים.

יהי בחצי הלילה

הסולם

מאמר

קכד) תנא כל זמנין וכו' : למדנו, כל הזמנים והחגים והשבתות כולם הם זכרון לזה, ליציאת מצרים, ועל זה עומדים כולם, ואם זה לא היה, לא היה השמירה של הזמנים החגים והשבתות. ומשום זה, לא כלה זכרון מצרים מכל הזמנים והחגים והשבתות. בוא וראה, דין היה של יציאת מצרים, הוא יסוד ושורש התורה וכל המצות וכל אמונה השלמה של ישראל. ולפיכך נזכר יציאת מצרים הרבה פעמים בתורה. (ועי' בפרשת לך דף מ"ח ד"ה ויש כאן, ותבין למה הדין דיציאת מצרים הוא שורש הכל).

קכה) ועוד אמאי לא וכו' : ועוד, מה ששאלתם למה לא היה הדין של מצרים ביום. למדנו, כתוב, היום אתם יוצאים, וכתוב הוציאך יי' אלקיך ממצרים לילה. אלא למדנו, עיקר הגאולה של ישראל לא היה אלא בלילה, שה"ס המלכות הנקראת לילה, שהלילה פתח קשרים

ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים. הוציא הי' אתכם מזה וחמשים פעם נזכרה יציאת מצרים בתורה.

קכב) אלא תאנא וכו' : ומעייב, אלא למדנו, עשרה כתרין, דהיינו ספירות, יש למטה בקליפות, כעין של מעלה בקדושה, וכולם סתומים בשלשה קליפות אלו שאמרנו, שהם בכר פרעה בכור השפחה בכור בהמה, ושלשה קשרים קשרו על ג' מדרגות אלו, שבהם עשו, שישראל לא יצאו מן שעבודם לעולם.

קכג) זכאין אתון אברהם וכו' : אשריכם אברהם יצחק ויעקב, שבזכותכם נפתחו הקשרים, והקב"ה זכר את שלשה קשרי האמונה שלכם. ז"ש ויזכור אלקים את בריתי את אברהם את יצחק ואת יעקב. את אברהם הוא קשר אחד של אברהם. את יצחק' הוא קשר השני של יצחק, ואת יעקב הוא קשר הג' השלם של יעקב.

(דפו"י דף ל"ח ע"א)

הדא הוא דכתיב ה' יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל ה מצרים. וכתיב ומצרים מקברים את אשר הכה יי בהם כל בכור, דא הוא פרסומי ניסא.

קכו) אתו ר' חייא ור' יוסי, אשתטחו קמיה, ונשקו ידוי. e ובכו ואמרו, גליפין עלאין ותתאין, זקפן רישא בגינך, עבד קודשא בריך הוא ירושלים לתתא, כגוונא דלעילא. ה עבד ה' שורי קרתא a קדישא ותרעוי. מאן דעייל, לא עייל, עד דיפתחון תרעין. מאן דסליק, לא סליק, עד דיתקנון דרגין דשורי b מאן יכיל למפתח תרעין דקרתא קדישא, ומאן יכיל לאתקנא דרגין דשורי, דא רשב"י, דאיהו פתח תרעין דרוי דחכמתא. ואיהו אתקין דרגין עלאין. ג וכתיב ו) יראה כל זכורך את פני האדון יי. מאן פני האדון יי, דא רשב"י, דמאן דאיהו ד דכורא מן ה דכרניא, בעי לאתחזאה קמיה.

קכז) אמר לון, עד ו השתא, לא סיימנא מלאה דשאלתא דילכוך, דהא תנינך, ויי הכה כל בכור, כל בכור סתם, כדקאמרן. וכלא הוה כמה : דאינון דמיתו, אינון קטורי קטריין, דהוו משתמשי בחרשייהו באינון כתרין. מנהון משתמשי בעלאי, ומנהון בתתאי, ואף על גב דכלהו תתאין אינון. וכל ארעא דמצרים מליא חרשין הוה. וכתיב כי אין בית אשר אין שם מת.

קכח) ואתעביד דינא בכלא, בשעתא דאתכנשו כלהו בבתיהון, ולא הוו

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

ה (במדבר ל"ג) ו) (שמות ל"ד) הקסה"ז כי צ"א. ה מוסיף מצרים (הוא) ועוד לילה שארי [שרין] קטריין [קטריין] ועבד [ועבדי] נוקמין ודינין ויומא גלי ביד רמה וגוי, ש בכור אמרו. ה מוסיף עבד רשב"י. ופרסם ניסא ונוקמא דאתעביד הה"ד יצאו בני ישראל א ל"ג קדישא. ב ל"ג מן מאן עד יכתיב ג וכתוב. ד בוכרא. ה מבוכרניה ול"ג מן ; מדוכרייתא. ו ל"ג השתא. ז ואינון ול"ג כמה.

ויהי בחצי הלילה

הסולם

מאמר

בחינת זכר מנוחין העליונים הנקראים זכרונות. שהם מוחין דא"א, צריך להראות לפניו. קכו) אמר לון עד וכו': אמר להם, עד עתה, עוד לא כליתי להשיב על דברי השאלות שלכם. כי למדנו, והי הכה כל בכור. כל בכור סתם, שאינו אומר בכורי מצרים, הוא, משוט שטובב גם על המדרגות שהמצרים נאחזים בהם, שהם ד' מדרגות הקליפות כמו שאמרנו. והכל היה כמו אלי שמתו, כלומר שנעשה במדרגות הקליפות כמו בבכורי מצרים שמתו. אלו קושרי הקשרים שהיו משתמשים בכשיהם באלו הכתרים, מהם היו משתמשים כעליונים ומהם בתחתונים, ואע"פ שכולם הם וזחתונים, עם זה היו משתמשים גם בעליונים. וכל ארין מצרים היתה מלאה כשפים, שכתוב, כי אין בית אשר אין שם מת. קכח) ואתעביד דינא וכו': ונעשה הדין בכלום, בשעה שנתקבצו כולם בבתיהם, ולא היו מפוררים במדבר ובשדה אלא כולם נמצאו

קשרים ועשה נקמות, והיום הוציא אותם ביד רמה. ז"ש, יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור. זה היה כדי לפרסם הנס. קכו) אתו ר' חייא וכו': באו ר"ח ור' יוסי והשתטחו לפניו ונשקו ידיו ובכו, ואמרו, צורות העליונים והתחתונים מרימים ראשם בזכותך, עשה הקב"ה ירושלים של מטה, שהוא המלכות, כעין ירושלים של מעלה, שהיא בינה. ועשה החומות של העיר הקדושה ושעריה. מי שנכנס אינו נכנס עד שיפתחו לו השערים. מי שעולה אינו עולה עד שיתקנו המדרגות אל החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה, ומי יכול לתקן המדרגות אל החומות, זהו ר' שמעון בן יוחאי, שהוא פתח השערים של סודות החכמה, והוא מתקן את מדרגות העליונות. וכתוב, יראה כל זכורך את פני האדון ה', מי הוא פני האדון ה', זהו רשב"י, שמי שהוא זכר מן הזכרונות. כלומר, שהיא (דפו"י דף ל"ח ע"א)

מתפורי במדברא ובחקלא, אלא כלהו אשתכחו ן בבתיהון, ועבד ליליא דינוי בכלא בהזיא שעתא. ותנא ם הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז, וחמא כל עמא דינוי דקב"ה, הה"ד ן ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה.

קכט) ובשעתא דנפקו, אשתכחו כלהון מתין בשוקין לעיניהון דכלא, בעיין כ לאקרבא להו ז ולא ם אשכחו, ודא אקשי להו מכלא. חמו לישראל נפקין (* לעיניהון בחד גיסא, ן וחמו למיתיהון באידך גיסא. ובכלא הוה פרסומי ניסא, דלא הוה כהאי מיומא דאתברי עלמא.

קל) ות"ח, כתיב ליל שמורים הוא ליי להוציאם וגו', הוא הלילה הזה ליי שמורים לכל בני ישראל וגו', האי פסוקא קשיא כיון דאמר ליל, מהו שמורים, ולא ם שמור, שמור ם מבעי ליה. וכתב הוא הלילה הזה, ליל קאמר בקדמיתא, ן ובתר לילה.

קלא) אלא הכי תנינן. כתיב, (א) כי יהיה נערה [ב] בתולה. נער כתיב, מ"ט. משום דכל זמן דלא קבילת דכר, אתקרי נער, מדקבילת דכר, אתקרי נערה. אוף הכא, ליל ז עד לא קבילת דכר. ואע"ג דכתיב ביה שמורים ן דכר ך הוה זמין לאתחברא עמה ובשעתא דאתחבר עמה דכר, כתיב, הוא הלילה הזה ליי שמורים. שמורים: דכר ונוקבא. ובגיני כך כתיב הלילה הזה.

קלב) ובאתר דאשתכחו דכר ונוקבא, לית שבחא אלא לדכורא. והכי שבחו

מסרת הוהר

(ת) (תהלים קל"ט) ב"א רע"א צ"א. ח"ג רעה. (א) (דברים כ"ב) ב"ב קנ"ה צ"א.

דרך אמת [ש] בראשית נ"א ע"א ובפרדס בשער האצילות האצילות פ"ב.

חלופי גרסאות

ח מוסיף בבתיהון ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ. ט ל"ג הוה. י דבעיין. כ לאתקברא. ל ל"ג ולא אשכחו. מ אשתכחו. נ ושמה. ס שימור שימור. ע אשתמע מלה; דילה. פ דהשתא. צ דעד. ק מיסיף אלא דכר. ר הוא.

מאמר

הסולם

ויהי בחצי הלילה

ולא שמור, ליל שמור היה צריך לומר, ועוד. וכתוב, הוא הלילה הזה, למה אמר בתחילה ליל, ואח"כ לילה.

קלא) אלא הכי תנינן וכו': ומשיב אלא הכי למדנו, כתוב, כי יהיה נערה בתולה. נער כתוב, מהו הטעם. משום, שכל זמן שלא קבלה זכר, נקראת נער, משקבלה זכר נקראת נערה. אוף כאו, המלכות נקראת ליל, מטרם שקבלה זכר, שהוא ז"א, ואע"פ שכתוב בו, ליל שמורים, לשון רבים, שמשמע, שכלול בו גם ז"א, היינו, משום שהזכר שהוא ז"א, היה עתיד להתחבר עמה, אב"ג עוד לא התחברו. ובשעה שהתחבר עמה זכר, כתוב הוא הלילה הזה לה' שמורים, שמורים, יורה על זכר ונקבה, דהיינו: ז"א ומלכות. ומשום זה כתוב הלילה הזה.

קלב) ובאתר דאשתכחו וכו': ובמקום שנמצאים זכר ונקבה, אין השבח אלא לזכר, וכך שבחו ישראל בתשבחות שלהם, לזכר ולא לנקבה

נמצאו בבתיהם, ועשה הלילה, שהוא המלכות, את דינוי באותה שעה. ולמדנו שהיה מאיר הלילה כיום בתקופת תמוז וראו כל העם את דינוי של הקב"ה. ז"ש, ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה.

קכט) ובשעתא דנפקו וכו': ובשעה שיצאו ישראל, נמצאו כולם מתים בשוקים לעיני הכל. ורצו לקבור אותם ולא מצאו אותם, כי הכלביס אכלו אותם. אמנם לא כולם נאכלו. אלא גם נשארו מהם, שעליהם נאמר ומצרים מקברים. וזה היה קשה להם מהכל, מצד אחד ראו את ישראל יוצאים, מצד האחר ראו את מתיהם. והכל היה כדי לפרסם את הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם.

קל) ות"ח, כתיב ליל וכו': ובוא וראה, כתוב, ליל שמורים הוא לה' להוציאם וגו'. וכתוב, הוא הלילה הזה לה' שמורים וגו'. מקרא זה קשה כיון שאמר ליל מהו שמורים (דפו"י דף ל"ח ע"א *) דף ל"ח ע"ב)

ישראל בתושבחייהו, לדכורא ולא לנוקבא, הה"ד, (ב) זה אלי ואנוהו. דלית שבחא באתר דדכורא ונוקבא אשתכחו, אלא לדכורא. (ו) ועל דא מחכאן ישראל, דכתיב (א) זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. משום דהכי זמין למעבד להו. דכתיב (ד) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

קלג) ורזא דא הכי ת הוא, כגוונא דהכא ליל ולילה, כך זמין קב"ה למעבד (א) להו, דכתיב (ה) שומר מה מלילה שומר מה מליל. מה להלן שמירה וליל, אוף כאן שמירה וליל. מה להלן שמירה ולילה, אוף כאן שמירה ולילה. קלד) ולילה אתקרי ב אגב דכורא, הה"ד, (ו) אתא בקר וגם לילה. בקר: כד"א (ז) וישכם אברהם בבקר. דהוא מדתו ממש. וכתב (ח) יי בקר תשמע קולי, בקר ממש.

קלה) יתבו ר' חייא ור' יוסי, ואוליף להו רזא דתורת כהנים, והוו מהדרי בכל יומא ויתבי קמיה. חד יומא, נפק ג ר"ש לבר, אזלו בהדיה, מטי לחד חקלא יתבו. קלו) פתח ר"ש ואמר, תא חזי, כתיב, (ט) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו, שלמה דהוה ד חכמתא ה יתירא על כלא, מאי קאמר בהאי קרא. אלא, שלמה רמז דחכמתא קא רמז. ו דהא חזינן אורחוי דקב"ה דלאו הכי, דהא כתיב, (י) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ז אלא תרי ענייני נינהו, דקא רמז הכא.

קלז) דתנינן, כד ה עינוי דקב"ה בעאן לאשגחא בעלמא, ולעינא ביה, כמה

חלופי גרסאות

ש ולדא. ת הוה. א ליג להו. ב ליג אגב; על גבי. ג לבר ריש. ד חכמתיה. ה יקרא. ו דחוינן. ז הא. ח דינוי.

מסרת הזהר

(ב) (שמות ט"ו) ב"ב קע"ד צ"ב. ג) (ישעיה י"ב) גח ו צ"ד. ד) (מיכה ו'). ה) (ישעיה כא) תולדות ע"ג צ"א, ב'. ו) (ישעיה כ"א) ח"ב קל: ז"ח ח' ט"א שמ"ב. ז) (בראשית י"ט) ויצא קמ"ה צ"א. ח) (תהלים ה') ח"ג רד. רלג. שג: ט) (קהלת ז'). י) (ירמיה י"ז).

ויהי בחצי הלילה

וכתוב, ה' בקר תשמע קולי. היינו ג"כ, בקר ממש, שהוא ז"א במדת החסד.

קלה) יתבו ר' חייא וכו': ישבו ר"ה ור' יוסי, ר"ש למד להם הסוד של תורת כהנים. והיו מחזירים בכל יום, וישבו לפניו. יום אחד יצא ר"ש לחוץ. הלכו עמו. הגיעו לשדה אחד, ישבו. מאמר את הכל ראיתי בימי הבלי

קלו) פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, בוא וראה, כתוב, את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד וגו'. שלמה שהיה בו חכמה יותר מכל אדם, מה אמר במקרא זה. ומשיב, אלא שלמה, רמז חכמה רמז. כי אנו רואים שדרכיו של הקב"ה אינם כן, שהרי כתוב, ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא, שני עניינים הם שמרמזו כאן.

קלז) דתנינן כד עינוי וכו': שלמדנו, כשעיניו של הקב"ה רוצות להשגיח בעולם ולעיין

מאמר

לנקבה, ז"ש זה אלי ואנוהו. שאין השבח, במקום שנמצאים זכר ונקבה, אלא לזכר. ועל זה מחכים ישראל, שכתוב, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, משום שעתיד לעשות להם כן, שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

קלג) ורזא דא הכי וכו': וסוד הזה כן הוא. כמו שנאמר כאן ליל ולילה, כן עתיד הקב"ה לעשות להם, שכתוב שומר מה מלילה שומר מה מליל. מהו שם שמירה וליל אף כאן שמירה וליל. מהו שם שמירה ולילה אף כאן שמירה ולילה.

קלד) ולילה אתקרי אגב וכו': ולילה נקראת משום הזכר הכלול בה, כנ"ל. ז"ש אתא בקר וגם לילה. שהם ז"א ומלכות, כי בקר, פירושו, כמשיא, וישכם אברהם בבקר, שהוא מדתו ממש, דהיינו חסד דז"א שנקרא בקר. (דפו"י דף ל"ח ע"ב)

דכתיב ^ו כי יי' עיניו משוטטות בכל הארץ, ואשכחן חייבין בעלמא, ההוא צדיקא דאשתכח בדרא, אתפס בחובייהו. וחייביא מאריך קב"ה רוגזיה עמהון עד דיתובון. ואי לאו, לא ישתכח מאן דיתבע. רחמי עליהון, הה"ד, יש צדיק אוכד בצדקו, משום ^ז דההוא זכאה, אסתלק מעלמא.

קלח) בגיני כך תנינן, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מאי טעמא. משום דווי ^ז להאי דמדוריה בין חייביא, דהוא אתפס בחובייהו, ואי דיוריה בין זכאין, אוטיבין ליה בגיניהון.

קלט) ^ח דהא רב חסדא, הוה דיוריה בקדמיתא ביני קפוטקאי, והוה דחיקא ליה שעתא, ומרעין רדפין אבתרוי. נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דצפורי, וסליק, וזכה לכמה טבין, לכמה עותרא, לכמה אורייתא, ואמר, כל האי זכינא, על דעאלית בין אינון דקב"ה אשגח לאוטבא להו.

קמ) ד"א, את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה, דדרגין עלאי דחכמתא הוה ביה, על כל ^מ בני דרא ^נ דכתיב ^ז ויחכם מכל האדם, דכתיב ^ח וישב שלמה על כסא יי' למלך, אמר בימי הבלי. וכתיב ^ט הבל הבלים אמר קהלת.

קמא) ותנא, ז' שמות נקרא: שלמה. ידידיה, אגור. בן יקא, איתיא"ל, למואל. קהלת. קהלת כנגד כלם. וכלם נקרא * כעין של מעלה, קהלת, כנופא

מסרת הזהר

ט (זכריה ד') עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ; מוסף עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ וכתיב כי י' ל"ג רחמי. כ דהוא. ל לההוא. מ ל"ג בני. נ ל"ג מן דכתיב עד דכתיב; ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט דכתיב.

כ (ד"ה ב' ט"ז) ב"ב ס"ז צ"א. ל (מלכים א' ה') ח"ב קטו: קעט. מ (ד"ה א' כ"ט) ויחי רכ"ב צ"ג. ו (קהלת א') ויצא ו' צ"א.

רךד אמת ^ח מן דהא רב חסדא עד לאוטבא להו אד"ג.

חלופי גרסאות

את הכל ראיתי בימי הבלי

שבצפורי, דהיינו בין תלמידי חכמים, שנקראים בעלי המגן. ועלה זכה להרבה טוב, להרבה עושר, ולהרבה תורה. ואמר כל זה זכיתי, משום שבאתי בין אלו, שהקב"ה משגיח להטיב להם.

קמ) ד"א את הכל וגו': פירוש אחר על הכתוב, את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה שהיו בו מדרגות העליונות של חכמה יותר מכל בני הדור, שכתוב, ויחכם מכל האדם. וכתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלך, אמר, על חיי, בימי הבלי. וכתוב, הבל הבלים אמר קהלת.

קמא) ותנא ז' שמות וכו': ולמדנו ז' שמות נקרא שלמה, ידידיה, אגור, בן יקא, איתיא"ל, למואל, קהלת. והשם קהלת הוא כנגד כולם. וכלם נקראים כעין של מעלה. קהלת, נקראת גם עדה קדושה של עשרה אנשים. ועל כך אמרו, אין קהל פחות מעשרה, וקהל הוא אפילו מאה ויותר. אלא לא פחות מעשרה, אבל קהלת

הסולם

ולעין בו, כמ"ש. כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ, ונמצאו רשעים בעולם, צדיק ההוא הנמצא בדור נתפש בעונם, והרשעים, מאריך הקב"ה אפו עמהם עד שישובו, ואם אינם שבים, לא ימצא מי שיבקש רחמים עליהם, כי כבר מת הצדיק. ז"ש, יש צדיק אוכד בצדקו, ומשום שהוא צדיק, הסתלק מן העולם. כדי שלא יבקש רחמים על הדור.

קלח) בגין כך תנינן וכו': משום זה למדנו, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מהו הטעם. משום שאזי לו לזה שמעונו בין הרשעים, כי הוא נתפש בעונם. ואם מעונו בין צדיקים, מטיבים לו בזכותם.

קלט) דהא רב חסדא וכו': כי רב חסדא היה דר מתחילה בין אנשי קפוטקאי, והיתה השעה דחקת לו, ומחלות היו רודפות אחריו. לקח ושם דירתו בין בעלי המגן (דפו"י דף ל"ח ע"ב * דף ל"ט ע"א)

קדישא דבי עשרה, בגין כך ^ט קהל אין פחות מעשרה. וקהל אפילו מאה, וקהלת ^י כללא דכלא, כמד"א ^ט קהלת יעקב.

קמב) ותאנא, שמותיו על שם החכמה אתקרון, ובגין כך ג' ספרין עבד, שיר השירים. קהלת. משלי. וכלהו לאשלמא חכמתא. שיר השירים לקבל דחסד. קהלת לקבל דדינא. משלי לקבל דרחמי. בגין לאשלמא חכמתא, והוא עבד כל מה דעבד בגין לאחזאה חכמתא, ^פ ולקבל דרגא עלאה, והוא אמר בימי הבלי הכלים. קמג) אלא, רזא דהבל יקירא הוא. והוא הבל דנפיק מפומא, ורזא דהבל דנפיק מפומא, קלא אתעביד מניה. ותאנא, אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. שלא חטאו ^צ ממש. ^ק והבל אתעביד ברוחא ומיא, וכל מה ^ר דאתעביד בעלמא בהבל אתעביד. ^ש ורזא דהאי הבל של תינוקות אתעביד קלא, ואתפשט בעלמא, ואינון נטורי עלמא, ונטורי קרתא, הה"ד ^{טו} אם יי לא ישמר עיר וגו'.

קמד) ^ת ות"ח, הוא הבל, הוא קלא. מה בין האי להאי. הבל ^א קאים בחילא, למיפק קלא. קלא ממש קאים ^ב בקיומה ^ג לאפקא ^ד מלה. וההוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי ^ה קרייה הבל, ומניה חזא כל מה דחזא. ואע"ג דסיועין סגיאין מעילא אחרנין הוה ליה, ולאשתמודעא מלה, אמר בימי הבלי. דמלה דא מתמן אתא.

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

^ט (דברים ל"ג) ח"ב פג: ז"ח ח' ט"ד שכ"א, ת"ח ^ט קהלת עשרה ואין; קהל עשרה. ע כלל. כלא. קי"ב ט"ד שכ"ו. ^{טו} (תהלים קכ"ז) ויצא מ"ד צ"א. ^פ ולקבלי דרזא. צ מוסיף ממש אפילו שוגג שהוא חטא כ"ש; עון מזיד. ק מוסיף וקלא והבל וקלא בהבל. ^ר דאתעביד בהבל ול"ג בעלמא ול"ג אתעביד. ^ש מוסיף ורזא דמלה. ת ת"ח. א מוסיף הוא קלא וקאים. ^{טו} ב בקיומיה. ג מוסיף דלא לאפקא. ד אחרא. ה קראה.

את הכל ראיתי בימי הבלי

הסולם

מאמר

בעולם. והם שומרי העולם ושומרי העיר. ז"ש אם ה' לא ישמר עיר וגו'.

קמד) ות"ח הוא הבל וכו': ובוא וראה, הוא הבל הוא קול, מה ההפרש בין זה לזה. הבל, עומד בכח שיצא ממנו קול, אבל קול ממש, עומד בקיומו שיצא ממנו מלה. והבל ההוא שהיה נחלתו מאביו, נקרא הבל, וממנו היה כל מה שראה שלמה, ואע"פ שהיה לו תמיכה רבה מלמעלה ממדרגות אחרות. ובכדי להודיע הדבר, אמר, בימי הבלי להודיע שמלה זו באה משם.

ביאור הדברים. ענין הבל, כבר נתבאר היטב לעיל (ויצא דף ז' ד"ה בכדי) ומשם תדרשנו. שה"ס הארת קו שמאל דבינה שנסתם ונחרב מפאת המחלוקת עם הקו ימין דבינה. ויצאה הארתו לחוץ ונעשה הבל. עש"ה. וז"ש. והוא הבל דנפיק מפומא, שיוצא מפנימיות המדרגה לחוץ, והאור נעשה הבל. וכשזוין הם בג"ר דקטנות, שנקראו או תנוקות של בית רבן (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ו' ד"ה ואלמלא ע"ש

קהלת, הוא כלל הכל, של כל ישראל, כמש"א קהלת יעקב.

קמב) ותאנא שמותיו וכו': ולמדנו, שמותיו על שם החכמה נקראו, ומשום זה עשה ג' ספרים, שיר השירים קהלת משלי. וכולם הם להשלים החכמה. שיר השירים, הוא כנגד חסד, קהלת, הוא כנגד דין, משלי כנגד רחמים, דהיינו כנגד ג' קוין, חסד דין רחמים. כדי להשלים החכמה. והוא עשה כל מה שעשה כדי להראות חכמה, וכנגד מדרגה עליונה. והוא אמר על עצמו, בימי הבלי, הבל הבליים.

קמג) אלא רזא דהבל וכו': ומשיב, אלא הבל הוא סוד יקר. והוא הבל היוצא מן הפה, וסוד הבל היוצא מן הפה נעשה ממנו קול, ולמדנו אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. והיינו שלא חטאו ממש. ולא שחטאו, אלא שאינו נחשב להם לחטא מחמת קטנותם. והבל נעשה ברוח ומים. וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד הבל הזה של התנוקות נעשה קול והתפשט (דפו"י דף ל"ט ע"א)

קמה) ורזא דמלה הכל הבל ו את הכל ראיתי בימי הבל, יש צדיק אובד בצדקו, ז דא הוא רזא דמלה, דגלי ופרסם, ח דכלא תליא בימי הבל, כלומר בזמנא דהאי הבל ינקא מן דינא, בגין למעבד דינא, צדיק אובד בצדקו, ובזמנא דהאי הבל ינקא מרחמי. רשע מאריך ברעתו. ותרוייהו תליין בהאי הבל, ובג"כ כתיב בימי, ולא כתיב ביום. וכלא תליין בימי הבל דא. ט מאן דאערע בדינא, בדינא. מאן דאערא ברחמי, ברחמי.

קמו) ואי תימא יש צדיק אובד ולא קאמר אבוד. הכי הוא אובד ממש. דההיא דינא אובד לצדיק מעלמא ומדרא. ויש רשע מאריך ברעתו, מאריך ממש, דההוא דינא כד ינקא מרחמי, עביד רחמי לההוא רשע, ומאריך ליה.

חלופי גרסאות

ו ל"ג את הכל ראיתי בימי הבל. ז דההוא. ח ל"ג דכלא תליא. ט מוסיף ובג"כ דא מאן. י הבל.

את הכל ראיתי בימי הבל

הסולם

מאמר

היחוד של קול ודבור, שהוא יחוד השלם דפכ"פ. וז"ש וההוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי, משום שהקול, שהוא ז"א, נולד מבינה, כנ"ל. ע"כ נחשבת הבינה לאבא ואמא של הקול, מחמת שהקול זכה בהבל ההיא, כמו בן היורש את אביו ואמו, שהרי באמת אין לז"א שום חלק במוחין דבינה, אלא משום הכרעתו את הקוין שלה, זכה וירש המוחין ההם מהם. אמנם ההבל אינו אלא קו שמאל דבינה כמבאר, וז"א ירש כל הג' קוין ממנה שהם חב"ד. וז"ש ואע"ג דסירעין סגי אין מעילא אחרנין הווי ליה, דהיינו גם מב' הקוין האחרים. אלא ולאשתמודעא מלה אמר, בימי הבל, דהיינו החכמה הנמשכת על ידי הדעת הנבחנת לאשתמודע, היא שבאה רק מן ההבל לכבוד. ועל חכמה זו הזכיר, ב"מ' הבל.

קמה) ורזא דמלה הכל וכו': וסוד הדבר הכל הבל את וגו' יש צדיק אובד בצדקו. זה הוא סוד הדבר שגילה ופרסם, שהכל תלוי בימי הבל, כלומר, בזמן שהכל זה יונק מן הדין, כדי לעשות דין, דהיינו מטרס הכרעת קו האמצעי, צדיק אובד בצדקו מכח הדין ההוא, ובזמן שהכל ההוא יונק מן רחמים, דהיינו אחר הכרעת קו האמצעי, או רשע מאריך ברעתו, שמכח הרחמים הוא ארך אפים, ושניהם, הרשע והצדיק, תלויים בהבל הזה, וע"כ כתוב בימי, ולא כתוב ביום. וכולם תלויים בהבל הזה, מי שיקרה בשעת הדין הוא בדין, ומי שיקרה בשעת הרחמים, הוא ברחמים.

קמו) ואי תימא יש וכו': ואם תאמר הרי כתוב, יש צדיק אובד, לשון הוה ותמיד, ואינו אומר אבוד. שאם תלוי בזמן היה לו לומר לשון עבר ולא הוה. ומשיב, שהדין ההוא, כל פעם

ע"ש) הם מקבלים הארת קו שמאל דבינה הוה, וגם הארתם יוצא לחוץ מפייהם ונעשה הבל. וז"ש אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן. כי אח"כ לעת גדלות כשזרין נקראים אפי רברבי, הנה כל מדה החכמה שבהם הוא מהבל הזה שהוציאו מפייהם בעודם שהיו אפי זוטרי (כמ"ש בהקסטה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא) ע"ש. וכיון שאין קיום לעולם רק בהארת החכמה, נמצא שהעולם מתקיים על הבל שלהם. וז"ש ואנון נטורי עלמא ונטורא קרתא, כי הארת החכמה שומרת העולם מן הקליפות והמויקים. אמנם ההבל במקום יציאתו, שהוא בקו שמאל דבינה, הוא הבל שאין בו כלום אלא חורבן, רק אח"כ כשז"א עולה לבינה בסוד קו האמצעי ומכריע ועושה שלום בין הקוין ימין ושמאל ומיחדים זכ"ו, אז חוזר ההבל להיות אור, ויוצאים ג' קוין חכמה בינה דעת, בבינה. ואז נולד ז"א במוחין דגדלות מן הבינה, כי כל מה שגורם התחתון בעליון זוכה בו גם התחתון. וכיון שלולא ז"א, הנקרא קול, שהכריע בין הקוין דבינה, והוציא בה חב"ד, היתה נשארת הבינה בסוד המחלוקת, ואורה היה נשאר בבחינת הבל, לפיכך זכה גם ז"א בג' מוחין חב"ד. שז"ס תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא (ב"א אות שס"ג) נמצא שז"א נולד מתוך ההבל הזה דבינה שהחזירו לאור. וז"ש, הבל, קאים בחילא למיפק קלא, שהבל דבינה יש בה כח להוציא ולהוליד הקול, שהוא ז"א, דהיינו אחרי שעולה בסוד מ"ן ומכריע ומחזיר ההבל לאור. קלא ממש, קאים בקיומא, אבל הו"א שנקרא קול, הוא כבר עומד במוחין דחב"ד הנקרא קיום, לאפקא מלה, להוציא הדבור, שהוא הנוקבא, ונעשה

(דפו"י דף ל"ט ע"א)

קמז) עד דהוו יתבי ר^א חמו לטורא דהוה סליק לעילא ונחית לתתא. אמר אתעטרותא אתעטר ב^א כ בטינתא דארעא, ג^א מגו לעילא. ד אדהכי, סליק ההוא חקלא ריחא, מכל בוסמין, אמר ניתיב הכא, מ דשכינתא גבן אתקיים. בגין כך, כריח שדה אשר ברכו יי^י.

קמח) פתח ואמר, ו^א וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני וגו', וירח את ריח בגדיו, משמע דאינון לבושיין הוו סלקין ריחא טבא, ד לא אתעדי מנהון^ס ההוא ריחא. השתא אית לאסתכלא, כתיב, ריח בגדיו, וכתיב ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים, אלא ריח בני. אלא תאנא, כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו ג"ע. ותאנא, אותן הבגדים היו של אדם הראשון, דכתיב, ויעש יי^י אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, והוציאם מג"ע.

קמט) ואי תימא, דכתיב ויתפרו עלה תאנה דאינון הוו, אי הכי, אמאי כתיב ויעש ה' אלהים. וכתיב כתנות עור, הא לא הוו אלא ע עלה תאנה פ אלא כתר גומו. לבושיין דיקר והוו סלקין ריחין מבוסמא דעדן.

קנ) ותניא, בשם מלא אתעבידו, דכתיב ויעש ה' אלהים. מה דלא אתעבידו ביה שמיא וארעא. ולא. והא כתיב, ביום עשות יי^י אלהים ארץ ושמים. לא קשיא ז האי כד אתעבידו, ק לא אתעבידו בשם מלא, ר בר כד אתקיימו, בשם מלא אתקיימו.

חלופי גרסאות

מסרת הוהר

פ (בראשית כ"ז) ב"א שלי"ג צ"א. תולדות נ"ח צ"ג. ג (בראשית ג') ב"א רל"ט צ"ה. ק (בראשית ב') ב"א קצ"ב צ"א. כ בעניותא ל ל"ג אדהכי. מ שכינתא בגוון. נ ולבתר אתעדי; ולבתר דלא. ס ל"ג ההוא ריחא. ע ל"ג עלה. פ ל"ג אלא. צ אלא. ק ל"ג לא. ר ל"ג בר.

דרך אמת א] ראו עשן שעלה למעלה וירד למטה. ב] ביטט שיש בארץ. ג] ע"י התלהבות אור שלמעלה בשדה זו גורם ששדה זו מריח מכל מיני בשמים.

וירח את ריח בגדיו

הסולם

מאמר

וגו' וירח את ריח בגדיו, משמע שהלבושים היו מעלים ריח טוב שלא נעדר מהם לעולם ריח ההוא. עתה יש להסתכל, כתוב ריח בגדיו, וכתוב, ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני. ומשיב, אלא למדנו, כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ולמדנו אותם הבגדים היו של אדם הראשון. שכתוב ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן. קמט) ואי תימא דכתיב וכו': ואם תאמר, שכתוב, ויתפרו עלה תאנה, ומהם היו הכתנות עור שעשה להם ה'. אם כן למה כתוב, ויעש ה' אלקים הלא תפרו מעצמם. וכתוב כתנות עור, הרי לא היו אלא עלה תאנה. אלא כתר גומו של כתנות עור, לבושיין דיקר. והיו מעלים ריח מן הבשמים שבעדן.

קנ) ותניא, בשם מלא וכו': ולמדנו, בשם מלא נעשו. שכתוב, ויעש הויה אלקים, שהוא שם מלא. מה שלא נעשו בו שמים וארץ. שבהם כתוב אלקים בלבד. שואל, ולא. והרי כתוב

פעם שמתעורר, אובד את הצדיק מן העולם ומן הדור, וזה נוהג תמיד. ויש רשע מאריך ברעתו, מאריך ממש בחטאו, כי דין ההוא בעת שיונק מן הרחמים עושה רחמים על רשע ההוא ומאריך לו.

קמז) עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, ראו עשן קטורת שהיה עולה למעלה וירד למטה. אמר, התעטרות הוא, העשן, מתעטר ברפש הארץ מן למעלה. וע"כ הוא עולה למעלה וירד למטה. וזה רומז על ההבל הנ"ל, שמתוך שהוא שפל ומלא דינים ע"כ נתעטר בו ז"א שתקן אותו והרויח המוחין מבינה. כנ"ל בסמוך. בינתים העלה השדה ריח שהריח יותר מכל הבשמים. אמר נשב כאן, שהשכינה מתקיימת אצלנו, ועל זה כתוב, כריח שדה אשר ברכו ה'.

מאמר וירח את ריח בגדיו

קמח) פתח ואמר וירח וכו': פ"א, וירח את ריח בגדיו וגו' ריח בני כריח שדה (דפו"י דף ל"ט ע"א)

קנא) ומה דאמרו ^ט דאינון לבושין אתו ליהווא רשע דעשו. דנסיב לו מן נמרוד ^ח הכי אוקימנא, וקשיא מלה, ^א דאי הכי הא כתיב לאדם ולאשתו, לבושין לאדם, ולבושין לחוה. לבושין דחוה מה אתעבידו. ^ב ותו, ^ג דאי הכי ^ד במאי אתקברו, ^{ס"ד} דאינון שבקו וראמו מנהון זהרא עלאה, דיהיב לון קודשא בריך הוא.

קנב) אלא אינון לבושין דאתלבשו בהו אדם ואתתיה, לא אתלבש בהו ב"נ אחרא, ^ז דבאינון לבושין דמו כגוונא דלעילא ^ה ואי ^ו ס"ד, ^ז דאינון אתלבשו מגרמיהון בהו. תא חזי, כתיב וילבישם, דקב"ה אלביש לון, זכאה חולקהון.

קנג) כתיב. ^ח ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת. ^ז וכתביב ^ט הוד והדר לפניו. ^ח וכתביב ^ט עוטה אור כשלמה וגו'. כיון ^ט דאתלבש עבד מה דעבד. מלמד, שנתעטף קודשא בריך הוא באור, וברא ית שמיא. אלא במאי ^י אוקימנא החמודות אשר אתה בבית. החמודות: בגדי מלכות במשי וזהב, וארחא דעלמא דגנוזי לון בבוסמין וריחין, ליקרא ^י דלבושיהון.

קנד) תא חזי וירח את ריח בגדיו, בתחלה. ^מ וכד ארגיש. אמר ^נ ראה ריח בני, דידיע דביה הוה ^ס תליא מלתא, ^ע דבגיניה סליק ריחא. כריח שדה אשר ברכו יי, וכי מניין הוה ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו יי.

מסרת הזהר

(ד) (תהלים ק"ד) וירא חי צ"ג. ז"ח ג"ב ט"א שכ"ח ש"ל. (שם צ"ו) ב"ב רט"ו צ"ב. (ת) (שם ק"ד) ב"א ר"פ צ"ג.

ז בלבושיהון. מ כד. נ ל"ג ראה. ס מלה ול"ג תליא. ע ובג"כ.

חלופי גרסאות

ש אינון. ת הא. א אי. ב ל"ג ותו. ג אי. ד דאינון. ה וס"ד ול"ג ואי. ו מוסיף דאינון יחד. ז ל"ג מן וכתביב עד עוטה. ח ל"ג וכתוב; והכתיב (ד"א) ט מוסיף דאתלבש מה דאתלבש. י ל"ג אלא. כ אוקמוה.

מאמר

כתוב, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים. ומש"ב. לא קשה זה, כי כשנעשו לא נעשו בשם מלא, וכשהתקיימו, בשם מלא התקיימו, והכתוב, ביום עשות ה' אלקים נאמר לקיום.

קנא) ומה דאמרו דאינון וכו': ומה שאמרו, שאלו הלבושים באו לאותו רשע עשו, שלקחם מן נמרוד. כן בארנו וקשה הדבר. א"כ הרי כתוב, לאדם ולאשתו, שעשה לבושים לאדם ולבושים לחוה, ומה נעשה עם הלבושים של חוה, ועוד, אם כן, במה נקברו, היעלה על דעתך שהם עובו והשליכו מעצמם זהר העליון שנתן להם הקב"ה.

קנב) אלא אינון לבושין וכו': אלא, אלו הלבושים שהתלבשו בהם אדם וחוה לא התלבש בהם אדם אחר, כי באלו הלבושים היו דומים כעין של מעלה, ואם יעלה על דעתך, שהתלבשו בהם מעצמם, בוא וראה, כגוב, וילבישם, שהקב"ה הלביש אותם, אשרי חלקם.

(דפו"י דף ל"ט ע"א * דף ל"ט ע"ב)

וירח את ריח בגדיו

הסולם

קנג) כתוב, ה' אלקי וגו': כתוב, ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת, וכתוב, הוד והדר לפניו וגו', וכתוב, עוטה אור כשלמה וגו', כיון שהתלבש עשה מה שעשה, דהיינו שברא העולם, מלמד שהתעטף הקב"ה באור וברא את השמים. וכעין התלבשות זה היו הבגדים של אדה"ר. אלא במה נבאר הכתוב, החמודות אשר אתה בבית, הנה החמודות, פירושו, בגדי מלכות, במשי וזהב, ודרך העולם הוא לגנוז אותם בבשמים וריחות, בשביל יקר הלבושים.

קנד) תא חזי וירח וכו': בוא וראה, וירח את ריח בגדיו בתחילה, שהיה חושב שממם בא הריח, וכשהרגיש, אמר ראה ריח בני, כי ידע שבו תלוי הדבר, שבשבילו עלה הריח, ולא מן הלבושים. כריח שדה אשר ברכו ה'. שואל, וכי מאין היה יודע יצחק, ריח שדה אשר ברכו ה'.

אלא

קנה) אלא, תרין מלין אינון, וכלא הוא חד. דכתיב, ^א ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. וכי לא הוה ליה ביתא, או מקום אחר להתפלל. אלא אותה השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה. דכתיב ^ב השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת. ובשעתא דהוה יצחק ^ג עאל ^ד גביה, חמא שכינתא עליה, וסליק ריחין עלאין קדישין, ובגיני כך הוה מצלי תמן, וקבעיה לצלותיה.

קנו) ואברהם אמאי לא הוה מצלי תמן, משום דקביעותא דאתרא ^ה אחרא הוה ליה בקדמיתא, ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה. ולמה נקרא מוריה. ע"ש המר הטוב- דהוה תמן.

קנו) וכלא הוה, וג"ע דעאל עמיה וברכיה. ובגין כך לא תלה מלה בלבושין, אלא ביעקב ממש, דחמא דביה הוה ^ו תליא מלה ^ז ואתחזי, וזכותיה סליק ^ח לאתברכא, ועאל עמיה ג"ע. ובג"כ ^ט כד אתרעם עשו, ^י אמר גם ברוך יהיה.

קנח) ^{יא} אמר רבי יצחק, לא אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים. מאי טעמא. משום דשירותא דסיהרא הוי, וע"ד אורייתא הוה אצטריך למכתב מהכא, דהא בקב"ה אתקשר מלה.

קנט) ולא קשיא, דלא כתיב ^{יב} זאת, החדש הזאת, דהא זה וזאת כחד מתקשרין ובאתר דאית ביה דכר ונוקבא כחדא, לית שבחא אלא לדכורא, ועל דא ראשון

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

(א) (בראשית כ"ד) ב"א ק"ל צ"א. ד"ח ג' פ ל"ג עאל. צ בגויה. ק ל"ג אחרא. ר ל"ג ט"ד שט"ו תק"ח קי"א ט"ז שט"ז, קי"ד ט"א ש"ד. דהוה תמן. ש ל"ג תליא. ת ויאות הוה לאתברכא [מלה] יל"ג מן ואתחזי עד אמר ר"י; ל"ג ואתחזי. א ל"ג לאתברכא. ב ל"ג כד. ג שאמר. ד בדפו"י כתבו המאמר מן א"ר יצחק עד ה' אחד ושמו אחד (שבאות קעו) לא נמצא בוהר גדול דפוס מנטובה קרימונה לובלין ומצאנוהו בוהר קטן דפוס מנטובה. ה ל"ג זאת.

וירח את ריח בגדי

הסולם

מאמר

אלא ביעקב ממש, שראה שבו תלוי דבר הריח, והוא ראוי וזכותו עולה להתברך, ונכנס עמו הגן עדן, ומשום זה, כשהתרעם עשו, אמר גם ברוך יהיה.

קנח) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, לא היה התורה צריך לכתוב אלא מהחדש הזה לכם וגו', מה הטעם, משום שהוא תחילת שליטת הלבנה. וע"כ היתה התורה צריכה להתחיל לכתוב מכאן. כי בהקב"ה נקשר הדבר. כי הלבנה ה"ס המלכות שבשלמותה מתיחדת עם הקב"ה, וע"כ היה צריך התורה להתחיל בתחילת שלמות הלבנה שהוא החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'.

קנט) ולא קשיא וכו': ולא קשה, שלא כתוב, זאת, דהיינו החדש הזאת, כי שם הלבנה הוא זאת (כנ"ל אות קי"ז) והוא משום כי ז"ל וזאת מתקשרים יחד, ובמקום שיש זכר ונקבה ביחד, אין השבח אלא לזכר, וע"כ אומר החדש הזה ולא זאת. וע"כ אומר ראשון הוא לכם לחדש

קנה) אלא תרין מלין וכו': ומשיב, אלא ב' דברים הם והכל הוא אחד. שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. והוא אחד עם השדה אשר ברכו ה'. וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל. אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם, סמוך למערת המכפלה, שכתוב, השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת. ובשעה שהיה יצחק בא אל השדה, ראה השכינה עליו, והעלה ריחות עליונות קדושות, ומשום זה היה מתפלל שם, וקבע אותו למקום תפלה.

קנו) ואברהם אמאי לא וכו': שואל, ואברהם למה לא התפלל שם, בשדה המערת המכפלה, כמו יצחק. ומשיב, משום שהיה לו קביעות אחר בתחלה, ודבר אחר של ריח ראה בהר המוריה. שלמה נקרא הר המוריה, על שם המר הטוב שהיה שם.

קנו) וכלא הוה וג"ע וכו': והכל היה אצל יעקב, כי מלבד הריח שלו, גם ג"ע נכנס עמו, וע"כ ברכו. וע"כ לא תלה הדבר בלבושים, (דפו"י דף ל"ט ע"ב)

הוא לכם לחדשי השנה, לחדשי השנה ודאי. אמר רבי יהודה, לכם תרי זמני למה. אמר רבי יצחק, מנייהו, אשתמע יתיר, כמה דכתיב, ^(א) כי חלק ה' עמו. אתקשרותא דא לכם, ולא לשאר עמין.

קס) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה וגו', בעשור, אמאי בעשור. אמר רבי אבא, בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא, דכתיב ביובלא, בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא.

קסא) ויקחו להם איש שה לבית אבות, אמאי, בגין ד בזמנא דא אצטריך למיגד ליה. דהא תנינן, במלתא דא ^(ב) אתבר ^(ג) כתרא תתאה, דמתאזדין ביה כל שאר כתרין תתאין, ועל דא פריש משה ואמר, משכו וקחו לכם צאן, כמה דכתיב, צאן ועבד ושפחה.

קסב) אמר קודשא בריך הוא, עבידו אתון עובדא לתתא, ואנא אתבר תקפיהון לעילא, וכמה דתעבדון בנורא אתון, דכתיב כי הם צלי אש, ^(ד) אנא איה הכי ^(ה) אעביר אותו באש בנהר דינור.

קסג) אמאי אתנגיד בעשרה, ואתנכיס בארבעה עשר. אמר רבי אבא בדא אתקשרו ישראל ארבע מאה שנין. ואף על גב דארבע מאה שנין לא ^(ו) אשתעבידו בהו ^(ז) מכל מקום. הואיל והוה זמין לאתקשרא ^(ח) בהו. אתחשיב עליה כאילו אשתעבידו בהו כל ת' שנין. בג"כ, מעכבין ליה ארבע יומין, קטירא ^(ט) ברשותיהו ^(י) דישראל, ולבתר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

מסרת הוהר

חלופי גרסאות

(ג) (דברים ל"ב) ב"א קצ"ד צ"ה. ד) ח"ב מ : ב"א ח"ג
 ו' ל"ג לחדשי השנה [ודאי]. ז' דלומנא. ח' אתא.
 ט' מוסיף דא כתרא : כתרא חדא. י' ל"ג דכתיב.
 כ' ואנא. ל' ל"ג מן אעביר עד אבאי. מ' אשתעבדו.
 נ' ל"ג מכל מקום. ט' ביה : כה יאתחשיב. ע' ברשותיהו. פ' ל"ג דישראל. צ' ובתר.

מאמר

המולם

יורה את בית בניו

למשוך אותה כי למדנו, בדבר זה בלקיחת השנה. נשבר כתר התחתון, שנאחזים בו כל שאר כתרים התחתונים דקליפת, ועל זה פרש משה ואמר, משכו וקחו לכם צאן. שהוא כמ"ש צאן ועבד ושפחה, שהם כתרין תתאין דקליפות. וצאן כולל כולם. והמצרים עשו אותם לאלהים. קסב) אמר קב"ה עבידו וכו': אמר הקב"ה עשו אתם מעשה למטה, שתמשכו ותקחו צאן, ואני אשבר תקפם למעלה. וכמו שתעשו אתם לשרפו באש, שכתוב, כי אם צלי אש, אני גם כן למעלה, אעביר אותו באש, בנהר דינור. קסג) אמאי אתנגיד בעשרה וכו': שואל, למה נמשך בעשרה לחדש, ונשחט בארבע עשר. אמר ר' אבא, בזה, בשה, שהיא אלהי מצרים, כנ"ל, נקשרו ישראל תחת שעבודו, ארבע מאות שנה, ואע"פ שלא השתעבדו בהם ארבע מאות שנה, מכל מקום, משום שהיו מוכנים להתקשר בהם ת' שנה, לולא

לחדשי השנה, לחדשי השנה ודאי, ללמד, שסובב על המלכות הנקראת שנה, אלא תלה השבח בזכר. אמר ר' יהודה, לכם לכם ב' פעמים למה. שנאמר החדש הזה לכם ראשון הוא לכם, אמר ר' יצחק מהם, מכפילות לכם, נשמע יותר שהוא רק לישראל, ולא לשאר העמים. כמו שכתוב, כי חלק ה' עמו. התקשרות הזאת של החדש, הוא לכם ולא לשאר העמים.

מאמר שה לבית אבות

קס) דברו אל כל עדת וגו': שואל, למה בעשור לחדש. אמר ר' אבא הוא בזמן שהיובל, שהוא בינה, מאיר אל הלבנה, שהיא מלכות, שכתוב, ביובל, בעשור לחדש השביעי יום הכפורים הוא. ויום הכפורים הוא הארת הבינה, הרי שהארת הבינה במלכות הוא בעשור לחדש. (כמ"ש אמור ק' : ד"י). קסא) ויקחו להם איש שה לבית אבות : למה, משום שבשעה ההוא צריכים (דפו"י דף ל"ט צ"ב)

קסד) אמאי בין הערבים. בשעתא דדינא תליא, ובשעתא דאתמסר * מלה דא ליה, על ידוי דאברהם, דכתיב ה) ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. ו אימה : כתרא חדא. חשכא : כתרא אחרא. גדולה : האי ר דהיא רברבא מכלא. ואע"ג דאוקימנא קרא דא על שאר שעבודיהו דישראל, וכלא הוה. כגוונא דא, כי מחה אמחה, אתון מתתא, ואנא מעילא.

קסה) תנא, לא נפקו ישראל ממצרים, עד דאתברו כלהו שלטונין דלעילא ממשולטניהון, ונפקו ישראל מרשותהון, ואעלו ת לרשותא קדישא עלאה בקודשא בריך הוא, ואתקטירו ביה, הדא הוא דכתיב, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מאי טעמא עבדי הם. אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, דאפקית להו מרשותא אחרא, ועאלית לון ברשותי.

קסו) והיינו דאמר רבי שמעון, מאי דכתיב, אך ביוב הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמצת. א נא הכי אוקימנא, האי שאור, והאי מחמצת, דרגא חד אינון, וכלהו ב חד. רשו אחרתי, אינון שלטונין, ג דטמנן על שאר עמין, וקריןן להו יצר הרע, רשותא אחרא, אל נכר, אלהים אחרים. אוף הכי, שאור, ומחמצת, וחמץ, וכלא חד. אמר קב"ה, כל הני שני, ד קיימתו ברשותא אחרא, עבדין לעם אחרא, מכאן ולהלאה דאתון בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם. כל מחמצת לא תאכלו. ולא יראה לך חמץ.

מסרת הזהר

חלופי גרסאות

ה) (בראשית ט"ו) ב"א רל"א צ"ו ת"ג. בהשמטות קמ : ו אימא. ר דהאי. ש משלשוליהון. ת ברשותא. א אלא. ו) (ויקרא כ"ה) ב ל"ג חד. ג וממנן. ד קיימתון.

מאמר

הסולם

שאור ומחמצת

יצאו ישראל ממצרים, עד שנשברו מממשלתם, כל השרים שלהם למעלה, ויצאו ישראל מרשותם ובאו לרשות הקדושה העליונה בהקב"ה, ונקשרו בו. ז"ש, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מהו הטעם שעבדי הם, הוא, אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים. שהוצאתי אותם מרשות אחרת והבאתי אותם לרשותי.

מאמר שאור ומחמצת

קסו) והיינו דאמר ר"ש וכו' : והיינו שאמר ר"ש, מ"ש אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמצת. אני כך בארתי, שאור זה ומחמצת זו הם מדרגה אחת, וכולם אחד. רשות אחרת, הם השרים הממונים על שאר העמים, ואנחנו קוראים אותם יצר הרע, רשות אחרת, אל נכר, אלהים אחרים. אף כאן, שאור ומחמצת וחמץ הכל אחד הוא, אמר הקב"ה, כל אלו השנים עמדתם ברשות אחרת, ועבדתם לעם אחר, מכאן ולהלאה, שאתם בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כל מחמצת לא תאכלו, ולא יראה לך חמץ.

אמר

ולוא דלג הקב"ה את הקץ, נחשב כאלו השתעבדו בהם כל ת' שנים. משום זה מעכבים את השנה ארבעה ימים, כשהוא קשור ברשות ישראל, ואח"כ ושחטו אותו כל קהל ישראל בין הערבים.

קסד) אמאי בין הערבים וכו' : שואל, למה נשחט בין הערבים. ומשיב, משום שהוא בשעה שהדין תלוי, ובשעה שנמסר דבר זה, של גלות מצרים, על ידי אברהם, שכתוב, ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, אימה, הוא כתר אחד של הקליפה, חשכה, כתר אחר, גדולה, זו שהיא גדולה מכל הכתרים. ואע"פ שביארנו כתוב הזה, על שאר שעבודי ישראל, שאימה, זו בבלי חשכה, זו מדי, גדולה, זו יון (ב"ר פמ"ד). והכל היה. שרומזים על ג' כתרים דקליפה, וכן על הגליות. כעין זה, שאמרנו בשנה, שאמר הקב"ה אתם תעשו מעשה למטה ואני אשבר תקפס למעלה, כך, כי מחה אמחה, אתם תעשו למטה, ואני אעשה למעלה.

קסה) תנא, לא נפקו וכו' : למדנו, לא

(דפו"י דף ל"ט ע"ב * דף מ' ע"א)

קסז) אמר רבי יהודה, אי הכי כל ימי שתא נמי, אמאי שבעת יומין, דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, שבעת ימים, ולא יתיר. א"ל, כל זמנא דאתחייב בר נש ה לאתחזאה גרמיה בן חורין, הכי אצטריך, כל זמנא דלא אתחייב לא אצטריך.

קסח) למלכא דעבד לחד בר נש רופינוס, כל אינון יומין דסליק להאי דרגא, חדי, ולביש לבושי יקר, לבתר לא אצטריך. לשתא אחרא נטיר אינון יומין דסליק ליקירו דא, ולבש אינון לבושין, וכן ה כל שתא ושתא כהאי גוונא ישראל, כתיב, שבעת ימים שאור לא ימצא, דאינון יומי חדוותא, יומין דסליקו ליקרא דא, ונפקו משעבודא אחרא. ו ובגין כך, נטרין בכל שתא ושתא, יומין דסליקו להאי יקר, ונפקו מרשותא אחרא, ועאלו ברשותא קדישא, ועל דא כתיב, שבעת ימים מצות תאכלו.

קסט) אמר רבי שמעון, מצת כתיב, כמד"א, ה מראת אלהים. ולמה אתקרי מצת, דינא. דינא קדישא. דינא דאתאחדא בשמא קדישא. דינא דלא הוה

מסרת זוהר

חלופי גרסאות

ז (יחזקאל א') ח"ב פא : פב. קכד : ח"ג רכו רמו : ת"ז בהקדמה יב : תי"ח לי : ת"ע קלה. ז"ח ל"ז ט"ד של"ז. מ"ה ט"ג י"ג ת"ח צ"ז ט"ג של"ג.

מאמר

הסולם

מצת דינא

ישראל, משום שהלבנה עמדה בפגם, ומשום שהלבנה עמדה בפגם, ע"כ כתוב, לחם עוני. פירוש. תחלה היתה הנוקבא בסוד ב' מאורות הגדולים, ששניהם ז"א ומלכות היו בקומה שוה, שז"א היה מלביש קו ימין דבינה והמלכות לצד שמאל דבינה. ואז היו בבחי' אפי זוטרי, כי הם מוחין דאחורים שאינם מאירים, והם בחינת דין ואח"כ ע"י מ"ן שמעלים התחתונים, המלכות מתמעטת וחוזרת לנקודה, ואח"כ נבנית בנין גדול ע"י או"א וחוזרים למוחין דגדלות. ואע"פ שכבר עומדים ז"א ומלכות במוחין דגדלות אין המוחין דאחורים בטלים, אלא חוזרים להאיר בבחינת הרחמים וכל הארת החכמה שבמדרגה באים מאלו המוחין. כמ"ש לעיל (בהקדמת ספר זוהר דף ו' ד"ה ואלמלא ע"ש) ותדע שסוד מצה, היא אלו המוחין דאחורים. בעת שכבר נתקנו במוחין דגדלות.

קסז) אמר רבי יהודה וכו' : אר"י, אם כן גם כל ימות השנה לא נאכל חמץ, למה רק שבעת ימים, שכתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, רק שבעת ימים ולא יותר. אמר לו, כל זמן שהאדם מחויב להראות עצמו בן חורין צריכים כן, שלא לאכול חמץ, ובכל זמן שאינו מחויב אינו צריך לאיסור חמץ.

קסח) למלכא דעבד לחד וכו' : זה דומה, למלך שעשה אדם אחד לשר. כל אלו הימים שעלה למדרגה הזו, היה שמה ולבוש לבושי כבוד. לאחר כך לא היה צריך לזה. לשנה האחרת שמר אלו הימים שעלה לכבוד הזה, ולבש אלו לבושים. וכן כל שנה ושנה. כעין זה ישראל, כתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא, שהם ימי שמחה, הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו משעבוד אחר. ומשום זה בכל שנה וישנה שומרים אותם הימים שעלו לכבוד הזה ויצאו מרשות אחר ובאו לרשות הקדושה, וע"כ כתוב, שבעת ימים מצות תאכלו.

מאמר מצת דינא

קסט) אמר ר' שמעון וכו' : אמר ר"ש, מצת כתוב, בלי ו', כמ"ש מראת אלקים שהוא חסר ו', שע"כ רומז על דין, כן למה נקראו מצת, להיותם דין, דין קדוש, דין הנאחו בשם הקדוש, דין שלא היה חזק כל אותו הזמן בתוך (דפ"י דף מ' צ"א)

זה אמרו, ולמה נק' מצת, דינא, דע"כ נק' מצת בלי ו' להיותם דין, כי הם מוחין דאחורים בעת שזו"ן היו במוחין דקטנות, אלא דינא קדישא, דינא דאתאחדא בשמא קדישא, כי כבר חזרו ובאו במוחין דגדלות שהם קדש ומאוחדים בסוד ג' קוין שהם יה"ו של השם הקדוש, ונתבאר לעיל שלבא למוחין דגדלות

תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו ה ישראל, דהא קיימא סיהרא בפגימותא. ועל דקיימא סיהרא בפגימותא, (ח) לחם עני כתיב.

קע) מ"ט קיימא בפגימותא. בגין דלא אתפרעו, ולא אתגליא האי אה קדישא. גזירין הווי ולא אתפרעו, אימתי אתפרעו, בשעתא דכתיב, (ט) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו, ואע"ג דאוקימנא האי קרא במלה אחרא, כלא הוה ויאות.

קעא) וואי תימא דבימי יהושע אתפרעו. לאו הכי, אלא אינון דכתיב (י) וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו'. בטר דאתפרעו, אמר קודשא בריך הוא, בקדמיתא אכלתון מצות, דקיימא סיהרא בפגימותא, ואקרי לחם עני, מכאן ולהלאה האי לחם מאתר אחרא להוי. מאי הוא. דכתיב (י) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. לא מן סיהרא כההוא זמנא, אלא מן השמים ממש, כמה דכתיב (י) ויתן לך האלהים מטל השמים.

קעב) וישראל קדישין, נטרין אינון יומין דעאלו תחות גדפוי דשכינתא, ונטרין ההוא נהמא דאתיא מסטרהא, וע"ד כתיב, (י) את חג המצות תשמר וגו',

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

(ח) (דברים ט"ז) ב"א רצ"ח צ"ב. ט) (שמות ט"ז) (י) (יהושע ה') כ) (שמות ט"ז) ויצא צ"ד צ"א. (ל) (בראשית כ"ז) הקסה"ז קצ"ז צ"א. תולדות נ"ט צ"ב. מ) (שמות כ"ג) ח"ב סה. קכד. ח"ג רעא.

מצת דינא

הסולם

תאמר

שואל, מה הטעם שהלבנה שהיא המלכות עמדה במיעוט. ומשיב, משום שלא נפרעו, ולא נגלה בהם אות הקדוש. כי ע"י הפריעה ממשיכים המוחין דגדלות ואז הלבנה במילואה, כנ"ל בסמוך. נמולים היו ישראל, ולא עשו פריעה. ומתי נפרעו. הוא בשעה שכתוב, שם שם לי חק ומשפט ושם נסהו, ואע"פ שבארנו מקרא הזה בדבר אחר, הכל היה. ויפה היא.

קעא) ואי תימא דבימי וכו': ואם תאמר דבימי יהושע נפרעו אינו כן. אלא הם שכתוב, וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו'. אחר שנפרעו, אמר הקב"ה בתחילה אכלתם מצות, משום שעמדה הלבנה במיעוט, ונקרא לחם עני, מכאן ולהלאה, לחם זה יהיה ממקום אחר, מה הוא, הוא שכתוב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. לא מן הלבנה שהיא המלכות כבזמן ההוא, מטרם שנפרעו, אלא מן השמים ממש, שהוא ז"א. כמ"ש ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'.

קעב) וישראל קדישין נטרין וכו': וישראל הקדושים, שומרים אלו הימים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ושומרים הלחם הבא מצדה. דהיינו המצות, שכתוב, ושמרתם את המצות. מהו ושמרתם את המצות, הוא כמ"ש, ושמרתם

דגדלות. צריכה המלכות ב' תקונים, א) להתמעט לנקודה, ב) לבנין הגדלות, וע"ז יש ב' מעשים באתערותא דלתתא, א) מילה ב) פריעה. וכיון שישראל מלו את עצמם בעת ההיא ע"כ כבר באה המלכות בתקון א' שהיא נתמעטה לנקודה, כסוד מיעוט הלבנה, ואז כבר נמתקו בזה הדין דמוחין דקטנות שבמצה, וע"י פריעה שהיא אותיות פרע י"ה, מעוררים למעלה בנין המלכות ע"י או"א ומתגלים המוחין דגדלות. וז"ש, דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו דישראל דהא קיימא סיהרא בפגימותא, כיון שכבר מלו את עצמם והלבנה שהיא המלכות נתמעטה, אז נחלש כח הדין שבמוחין דקטנות, כנ"ל. ואח"כ שיעשו הפריעה, כמ"ש לפנינו יצאו המוחין דגדלות. ואין קושי הרי בפסח כבר מאירים המוחין דגדלות אע"פ שישראל עוד לא פרעו. כי המדובר הוא ע"י אתערותא דלתתא, ובליל פסח היה הארת המוחין מאתערותא דלעילא בלבד, וע"כ לא האירו רק אותו הלילה בלבד. וז"ש ועל דקיימא סיהרא בפגימותא, לחם עוני כתיב. כי מבחי אתערותא דלתתא עוד לא המשיכו המוחין דגדלות.

קע) מ"ט קיימא בפגימותא וכו':

(דפו"י דף מ' ע"א)

וכתיב ושמרתם את המצות. מהו ושמרתם את המצות. כד"א, ושמרתם את בריתי. וכלא בחד דרגא סלקא ואתאחד.

קעג) ואי תימא משה היך לא פרע להו. אלא, בגין דלא יתעכבון ישראל תמן עד כ דיתסיאו, ועל דא כתיב, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני. מ"ט לחם *) עני, משום כי בחפזון יצאת וגוי וכתוב ולא יכלו להתמהמה.

קעד) תא חזי, כד עאלו ישראל לארעא, עאלו גזירין ואתפרעו. ומה כתיב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם. מאי במסכנות. לחם עני. אמאי אקרי לחם עני. משום דקיימא סיהרא בפגימותא, ולא מתברכא משמשא, ולא מתנהרא מן שמשא, כמה דאת אמר, כי כל בשמים ובארץ, ולא אתנהרא מ מיובלא. מאי טעמא. משום דלא אתפרעו. אבל הכא, דאתגזרו ישראל ואתפרעו, לא תחסר כל בה כתיב, ועל דא לא במסכנות תאכל בה לחם. מאי טעמא. משום דלא תחסר כל בה, כמה דחסרו ליה במצרים.

קעה) ובכל שתא ושתא דוכרנא דמצרים קא עבדי ישראל, ואכלי ולא אשתצי מדרי דרין. ובגין דלא אתפרעו הכא במצרים, חסרו ליה להאי כל, וקיימא סיהרא בפגימותא, ואקרי לחם עני, עני: כתרגומו מסכנות. ומאי דאכלו ליה תמן בארעא, בגין דוכרנא דמצרים הוה, והאי לדרי דרין, ולזמנא דאתי כתיב, לא יבא עוד שמשך וירחך וגוי.

חלופי גרסאות

מסרת הוהר

(נ) שמות י"ט) ח"ב מג: ח"ג ק"ט: ט) (דברים ט"ז) ב"א רצ"ח צ"ג. ט) (דברים ח') לך קמ"ד צ"ג. תק"ח ק"ח ט"ב ש"א, ט"ד שכ"ב. ט) (ד"ה א' כ"ט) ב"א ע"ה צ"ב. צ) (ישעיה ס') ח"ב נט: ח"ג יב. קעח: ת"ז בהקדמה ט. תכ"א ס:

כ דאתסיאו. ל מה. מ מכל. נ והא.

מצת דינא

הסולם

גאמר

כל, שהיא יסוד ז"א, נאחו בשמים, שהוא ז"א. ובארץ שהיא המלכות, ומקבל מן השמים ונותן לארץ. ולא האירה מן היובל שהוא בינה. מה הטעם, משום שלא פרעו את עצמם, כנ"ל. אבל כאן בביאת הארץ, שנמולו ישראל ונפרעו, כתוב, לא תחסר כל בה, דהיינו היסוד דז"א המאיר אל המלכות, הנקרא כל, ועל כן, לא במסכנות תאכל בה לחם, מהו הטעם, הוא משום, שלא תחסר כל בה, כמו שנחסרו ממנו במצרים. קעה) ובכל שתא ושתא וכו': ובכל שנה ושנה עושים ישראל זכר למצרים, ואוכלים מצות, ואינם מפסיקים מדורי דורות. ומשום שלא פרעו את עצמם במצרים חסרו כל הוה, ועמדה הלבנה במיעוט, ונקראת לחם עוני. עוני, פירושו כתרגומו, מסכנות. ומה שאכלו לחם עוני בארץ, אע"פ שכבר פרעו עצמם, הוא זכר למצרים, וזה נוהג לדורי דורות. ולעתיד לבא, כתוב, לא יבוא עוד שמשך וירחך וגוי. דהיינו שלא יקרה עוד מיעוט בלבנה. שהוא המלכות.

תנא

את בריתי, שהוא ברית מילה, והכל עולה ונאחו במדרגה אחת. כנ"ל. קעג) ואי תימא, משה וכו': ואם תאמר, משה, איך לא פרע אותם, אלא הניחם במילה בלי פריעה. ומשיב, אלא משום שלא יתעכבו ישראל שם, עד שיתרפאו. לכן לא פרע אותם. ועל זה כתוב, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני. מהו הטעם היה לחם עוני. משום כי בחפזון יצאת וגוי, וכן כתוב, כי לא יכלו להתמהמה. וע"כ לא נפרעו, ומילה בלי פריעה ממשיך לחם עוני, כנ"ל.

קעד) תא חזי, כד וכו': בוא וראה, כשבאו ישראל לארץ, באו כשהם נמולים ונפרעים, ומה כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, ומהו במסכנות. הוא לחם עוני, ולמה נקרא לחם עוני, משום שהלבנה, שהיא המלכות, עומדת במיעוט, ואינה מתברכת מן השמש, שהוא ז"א, ואינה מאירה מן השמש. כמש"א כי כל בשמים וארץ. שפירושו, אשר (דפו"י דף מ' ע"א *) דף מ' ע"ב)

קעו' תנא א"ר שמעון כתיב בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו', וכתב ר' אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא, אשתמע כמה דאתמר, דכתיב בעשור לחדש הזה. מאי קא מיירי. אלא בעשור, מלה דא בעשור תליא. לחדש הזה בחדש הזה מבעי ליה. אלא, כד אתא נימוסא להאי דרגא, כתיב לחדש הזה דיקא.

קעו' ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית. ט תנא תלת קשרין אינון, ע בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה. פ דכל ז שאר מתקשרי בהו באלין תלת גווני דלעילא. ובהאי דאתקרי צאן, אתקשר כלא, וכלא כליף בצאן, אתקשר צאן בצאן; ולא יכיל לאתפרשא ר מקטרוי, ובהאי ר כלהו אתקשרו, וע"ד כתיב, והיה לכם למשמרת, קטירו ליה בקטירותא, ויהא אתמסר בידיכון ברשותכון, עד דתנכסו ליה, ותעבדון ביה דינא, ולזמנא דאתי כתיב ט מי זה בא מאדום. וכתב, כי זבח ליי בבצרה. וכתב, ת והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד.

רעיא מהימנא

קעח' וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו'. כ"ה ת פקודא דא, לבער חמץ. דהא פקודא דא, אתמסר להו לישראל ר וישא העם את בצקו טרם יחמץ. וכתב

חלופי גרסאות

ט תניא; דתניא. ע ל"ג מן בכור עד דכל. פ מוסיף דתלת קשרין דכל. צ שאור. ק מקטלוי; מבתרו. ר ל"ג בלהו. ט דתנכסון. ת דא פקודא. א מוסיף דכתיב וישא.

מסרת הזהר

ק (ויקרא כ"ג) ח"ב קפה: רטו. ח"ג סט: קא. ר' ח"ב מא. ח"ג קב: רגא. ט (ישעיה ס"ג) לעיל אות פ"ג צ"ל. ת (זכריה י"ד) ב"א ע"ד צ"א. א ח"ב מ:

מצת דינא

הסולם

מאמר

והכל כלול בצאן, שהוא מדרגה העליונה שבכולם. ונקשרים צאן של מטה בצאן של מעלה. ולא יכלו להפרד מקשריו. ונמצא שבוה, בשה. כולם נקשרו, וע"כ כתוב בו, והיה לכם למשמרת, דהיינו קשרו אותו בקשר ויהיה נמסר בידיכם ברשותכם עד שתשחטו אותו, ותעשו בו דין, ולזמן שיבא, כתוב, מי זה בא מאדום, וכתוב, כי זבח לה' בבצרה, דהיינו שיבער כל הס"א מן הארץ. וכתוב אג, והיה ה' למלך וגו'.

רעיא מהימנא

מאמר לספר כשבחא דיציאת מצרים

קעח' וישא העם את בצקו וגו': מצוה זו היא לבער חמץ. כי מצוה זו נמסרה להם לישראל, וישא העם את בצקו טרם יחמץ. וכתוב, שאור לא ימצא בבתיכם. וכבר בארוהו החברים. ובארנו סוד בין חמץ ומצה של יציאת מצרים

קעו' תנא א"ר שמעון וכו': למדנו אר"ש, כתוב, בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו', וכתוב, אך בעשור לחדש השביעי יום הכפורים הוא, נשמע מה שלמדנו, שכתוב, בעשור לחדש הזה. ותמה הזוהר, ושאל מה הוא אומר, ומשיב, אלא שטובב, על מה שלמדנו, שכוננו, בעשור, דבר זה, של לקיחת השה, בעשור תלוי, שהוא בינה המאירה במלכות כנ"ל (אות ק"ס). ועל זה מביא מקודם ההקש מן עשור שבכאן לעשור של יום הכפורים שהיא בינה, כנודע, ושואל, כתוב לחדש הזה, בחדש הזה היה צריך לומר, ומשיב, הוא משום, כשבא ההארה למדרגה הזו שהיא המלכות, כתוב לחדש הזה, לחדש בדיוק שהיא המלכות הנקראת חדש.

קעו' ויקחו וגו': שה לבית אבות שה לבית: למדנו ג' קשרים הם, בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה, וכל שאר מדרגות הקליפה מתקשרים באלו ג' אפנים שלמעלה. ובזו שנקראת צאן, נקשרים הכל, (דפו"י דף מ' ע"ב)

שׂאור לֹא יִמְצָא בְּבֵיתְכֶם, וְהָא אֻקְמוּה חֲבֵרִיא, וְרִזָּא אֻקְיִמְנָא, בֵּין חֲמִין וּמְצָה בְּכִמְה דּוּכְתִי, דָּא יִצְר רַע, וְדָא יִצְר טוֹב.

קעט) כ"ו פקודא בתר דא, לספר בשבחה דיציאת מצרים, דאיהו חיובא על בר נש, לאשתעי בהאי שבחא לעלמין. הכי אוקימנא, כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים, ובההוא ספור חדי בחדוה, זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי ב דהוא חדו ג מכלא, דהאי איהו בר נש דחדי במריה, וקב"ה חדי בההוא ספור. קפ) ביה שעתא, כניש קודשא בריך הוא לכל פמליי די ליה, ואמר לון, זילו ושמעו ספורה דשבחא די ליה, דקא משתעו בני, ד וחדאן בפורקני. כדין כלהו מתכנשין, ואתיין ומתחברין בהדיהו דישראל, ושמעו ספורה דשבחא, דקא חדאן ה בהדוא דפורקנא דמריהון, כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא, על כל אינון נסין וגבורן ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא, דחדאן בחדוה דפורקנא דמריהון.

קפא) כדין אתוסף ו ליה חילא וגבורתא לעילא, וישאל בההוא ספורה יבוי חילא למאריהון, כמלכא, דאתוסף חילא וגבורתא, כד משבחין גבורתיה, ואודן ליה, וכלהו דחלין ז מקמיה, ואסתלק יקריה על כלהו. ובגין כך, אית לשבחא ולאשתעי בספור ה דא * כמה דאתמר. כגוונא דא, חובה איהו על בר נש, לאשתעי תדיר קמי קודשא בריך הוא, ו ולפרסומי ניסא בכל אינון ניסין. דעבד. קפב) ואי תימא, אמאי איהו חובתא, והא קב"ה ידע כלא, כל מה דהוה, ויהוי לבתר דנא, אמאי פרסומא דא קמיה, על מה דאיהו כ עבד, ואיהו ידע. אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי ג ניסא, ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד, בגין דאינון

דרך אמת

חלופי גרסאות

ד] והרי ביארוהו החכמים.
ב לית. ג מוסיף ולמעבד ליה חרו מכלא. ד וחדון.
ה ברוא. ו ל"ג ליה. ז קמיה. ח ל"ג דא. ט ל"ג
ולפרסומי ניסא. י מוסיף דעבד ולפרסומי. כ ל"ג עבד ואיהו. ל ל"ג ניסא.

מאמר

הסולם

לספר בשבחה דיציאת מצרים

ובאים ומודים להקב"ה, על כל אלו הנסים והגבורות ומודים לו על עם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם. קפא) כדין אתוסף ליה וכו': או נתוסף לו כח וגבורה למעלה. וישאל בספור ההוא נתנים כח לאדונם, כמלך שנוסף לו כח וגבורה בעת שמשבחים גבורתו ומודים לו. והכל יראים מפניו ועולה כבודו על כולם. ומשום זה, יש לשבח ולספר בספור הזה, כמו שלמדנו. כעין זה חוב הוא על האדם, לספר תמיד לפני הקב"ה ולפרסם הנס בכל אלו הנסים שעשה. קפב) ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה הוא חוב לספר את הנסים, והלא הקב"ה יודע הכל, כל מה שהיה ויהיה לאחר מכן, ולמה הפרסום הזה לפניו על מה שהוא עשה

מצרים, בכמה מקומות, שזה יצר הרע וזה יצר הטוב. קעט) כ"ו פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זה, הוא לספר בשבח יציאת מצרים, שהוא חוב על האדם לעולם לספר בשבחיהם האלו. כך העמדנו, כל אדם המספר ביציאת מצרים, ושמח בספור ההוא בשמחה עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעולם הבא, שהיא שמחה מכל צד, שזה הוא אדם השמח באדונו, והקב"ה שמח בספור ההוא שלו. קפ) ביה שעתא כניש וכו': בה בשעה, מקבץ הקב"ה את כל החבורה שלו, ואמר להם, לכו ושמעו הספור של השבח שלי ושמעו בני, ושמחים בגאולתי. או מתקבצים כולם ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים ספור השבח ששמחים בשמחת הגאולה מאדונם, (דפו"י דף מ' ע"ב * דף מ"א ע"א)

מלין סלקין, וכל פמליא דלעילא מתכנשין, וחמאן לון, ואודאן כלהו לקב"ה, ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא.

קפג) כגוונא דא, מאן דאשתעי ומפרט חטאוי על כל מה דעבד, אי תימא למאי אצטריך. אלא מקטרגא קאים תדיר קמי קודשא בריך הוא, בגין לאשתעי ה ולמתבע חובי בני נשא, ו ולמתבע עליהון דינא. כיון דאקדים בר נש, ומפריט חטאוי, כל חד וחד, לא אשאיר פטרא דפומא לההוא מקטרגא, ולא יכיל למתבע עליה דינא. דהא תדיר תבע דינא בקדמיתא, ולבתר משתעי ומקטרג פלוני עבד כך. ועל דא, אצטריך ליה לבר נש לאקדמא, ולפרט חטאוי.

קפד) כיון דמקטרגא חמי ה דא, לית ליה פטרא דפומא עליה, וכדין אתפרש מניה מכל וכל. אי תב בתיובתא יאות, ואי לאו, הא מקטרגא אשתכח עליה, ואמר פלוני דאתא לקמך בתוקפא דאפין, בעיט במריה, חובוי כך וכך. על דא יאות ע לאזדהרא פ בר נש בכל הני, בגין דישתכח עבדא מהימנא קמי קודשא בריך הוא.

קפה) כ"ז פקודא בתר דא, לאכול מצה בפסח, בגין דאיהו דוכרנא לדרי דרין, על רזא דמהימנותא. והא אוקמוה, דישאל נפקו בההוא זמנא מרזא דטעוון אחרן, ועאלו ברזא דמהימנותא. והא אוקמוה רזא דנא בכמה דוכתי.

קפו) ויאמר יי אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו'. כ"ח פקודא דא, למשחט פסח בין הערבים, בי"ד בניסן, דוכרנא דההוא פסח דמצרים. ודא איהו חובתא על כלא, כמה דאת אמר, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

חלופי גרסאות

ח ל"ג ולמתבע; ולמתבעי. נ ולמרמי. ס ל"ג דא. ע לאזדהר. פ ל"ג בר נש. צ דאשתכח.

מסרת הזהר

ב) ח"ג עג.

לספר בשבחא דיציאת מצרים

הסולם

מאמר

פה עליה, ואז נפרד ממנו מכל וכל. ואם חזיר בתשובה טוב, ואם לא, הרי המקטרג נמצא עליו, ואומר, פלוני שבא לפניך, והתודה בעזות פנים, בעט באדונו, חטאיו כך וכך. ע"כ יפה שיזהר האדם בכל אלו, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא.

קפה) (כ"ז) פקודא בתר וכו': המצוה שלאחר זה, הוא לאכול מצה בפסח, משום שהוא זכר לדורי דורות על סוד האמונה. ובארוהו, כי ישראל יצאו בזמן ההוא מסוד אלהים אחרים ובאו בסוד האמונה. וכבר בארוהו סוד הזה בכמה מקומות.

מאמר קרבן הפסח

קפו) ויאמר וגו': חוקת הפסח וגו': (כ"ח) מצוה זו, היא לשחוט את הפסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכר לפסח דמצרים. וזה הוא חוב על הכל, כשא, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

פסח

עשה והוא ידע, ומשיב, אלא ודאי צריך האדם לפרסם הנס ולספר לפניו מכל מה שעשה, משום שאלו המלות עולות, וכל הפמליא של מעלה מתקבצים ורואים אותם, ומודים לפני הקב"ה, ועולה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

קפג) כגוונא דא מאן וכו': כעין זה, מי שמספר ומפרט את חטאיו, מכל מה שעשה, ואם תאמר, למה צריך זה. הוא משום שהמקטרג עומד תמיד לפני הקב"ה כדי לספר ולתבוע על עבירות של בני אדם, ולתבוע עליהם דין, כיון שהאדם מקדים עצמו ומפרט חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה למקטרג ההוא, ואינו יכול לתבוע עליהם דין. כי תמיד הוא תובע דין תחילה, ואח"כ מספר ומקטרג, פלוני עשה כך. וע"כ צריך האדם להקדים אותו ולפרט חטאיו.

קפד) כיון דמקטרגא חמי וכו': כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו פתחון

(דפו"י דף מ"א ע"א)

קפז) פסח דא, אצטריך למהוי נטיר, מעשרה יומין ולהלאה, דכתיב בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'. מאי טעמא. בגין דהא כדין שריאת סיהרא לאנהרא, מעשרה יומין והלאה, עד דאשתלים בחמיסר. ^ק וארביסר דליהוי נכיס, בשעתא דדינא תליא על עלמא.

קפח) רזא דא, לאעברא זוהמא, מקמי ^ר ברית קדישא, ולאנתהנאה בההוא ריחא ^ה דנדיף טוי נור. ועל דא לא אתיא אלא על שבועא. ועל דא, וכל ערל לא יאכל בו. מאן דאית ביה ברית קדישא, ייכול ביזו. ^ו מאן דלא אית ביה ברית קדישא, לא ייכול ביה. דהאי מבני ברית איהו לתברא תוקפא דחילא אחרא, לאעברא ערלה מקמי ברית. בגין כך, האי בבני ברית איהו למעבד, ולא בבני ערלה.

קפט) כד אתא קודשא בריך הוא למצרים, חמא דמא דההוא פסח, ^ח דהוה רשים על פתחא, ודמא דברית, היך הוה קיימין על פתחא, ^א דכתיב, ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. אזובא, הא אוקימנא דאיהו מעבר רוחין בישין, וכל סטר רוח בישא, מעבר באתערותא דיליה, בפורקנא עלאה דישראל.

קצ) לזמנא דאתי, ייתי קודשא בריך הוא ליצר הרע ויכוס ליה. והשתא בפורקנא דא, כתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו'. דוכרנא דזמנא דאתי, בההוא פורקנא ^ב עלאה.

קצא) על שתי המזוזות ועל המשקוף בהאי רשימו דאת יו"ד, ובהאי רשימו

דרך אמת

^ה ש מריח צלי אש.

חלופי גרסאות

^ק ובארביסר. ^ר קודשא וליג ברית. ^ש ליג מאן. ^ת ליג דהוה. ^א כתיב; ^ב מוסיף פסח כתיב. ^ב מוסיף עלאה דלעילא.

מאמר

הסולם

קרבן הפסח

קפז) פסח דא אצטריך וכו': פסח זה צריך שיהיה שמור מעשרה ימים ולמעלה, שכתוב, בעשור לחדש הזה ויקחו וגו'. מהו הטעם. הוא משום שאז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים ולמעלה, עד שנשלמה בחמשה עשר. ויהיה נשחט בארבעה עשר, בשעה שהדין תולה על העולם, דהיינו בין הערביס.

קפח) רזא דא לאעברא וכו': סוד זה הוא להעביר את הערלה מלפני הברית הקדוש, ולהנות בריח הזה שמתפשט מצלי אש. כלומר, שעיקר המצוה הוא להנות מן הריח שבו. ועל כן אינו בא אלא על השובע, שאינו צריך עוד לאכול. וע"כ, כל ערל לא יאכל בו, מי שיש בו ברית הקדוש יאכל בו. כי זה שהוא מבני ברית משבר תוקפו של כח הס"א, ומעביר הערלה מפני הברית. משום זה, הוא צריך להעשות בבני ברית, ולא בבני ערלה.

קצ) לזמנא דאתי וכו': לזמן הבא, יבא הקב"ה אל יצר הרע וישחוט אותו. ועונה בגאולה זו של מצרים, כתוב, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, שהוא זכר מזמן הבא לגאולה ההיא העליונה ממצרים.

קצא) על שתי המזוזות ועל המשקוף: בזה הרשימו של אות ה"י דהיינו במזוזות, ובזה הרשימו של אות ה"י דהיינו במשקוף, להראות בהם הרשימו של ברית הקדוש

(דפו"י דף מ"א ע"א)

הקדוש

דאת יו"ד, לאחזאה רשימו דברית קדישא, ואתבר ערלה מקמי ג דמא דברית, רשים על כלא, ואתא דמא על דמא. כד ז עבר ההוא משחית, הוה חמי ה דמא, וואזדקיף מביתא, כמה דאת אמר ולא יתן המשחית וגו'.

קצב) אי קודשא בריך הוה בלחודוי קטיל, אמאי כתיב ולא יתן המשחית, דמשמע דמשחית הוה אזיל ולא קודשא בריך הוא. אלא ודאי קודשא בריך הוא הוה קטיל, ומשחית הוה אזיל * (לאשכחא ז עילה ה לישראל, כיון ו דהוה חמי ההוא תבירו דערלה, בתרין סטרין, הוה ערק ואתפרש מנייהו.

קצג) ועל דקטל קב"ה כל אינון. בוכרין דההוא סטרא, יהיב ו בוכרין דישראל לפורקנא, דלא ישכח עלייהו סטרא אחרא ז עילה כלל, ובכלא נטיר לון לישראל קב"ה, כאבא על בנין.

קצד) א בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו', פקודא כ"ט דא, למיכל האי פסח. על מצות ומרורין, נ מצות מצת כתיב. מאי האי לקבל האי, אלא לאחזאה גלותא דשכינתא עמהון דישראל, בההוא מרירו דלהון, דכתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'. וכד אכלין להאי פסח, לאחזאה כל האי דעבדו לון במצרים, בההוא גלותא ובההוא שעבודא.

קצה) מה כתיב ועצם לא תשברו בו, לאחזאה ביה קלנא, ובכל אינון טעוון דמצראי. דהא גרמין הוו רמאן בשוקא, ואתו כלבי והוו גררי לון מאתר לאתר, ודא קשיא לון מכלא, דהא ו גרמי אינון תקונא דגופא, ודמי לגוונא אחרא, וישראל

חלופי גרסאות

ג דמיה. ד ל"ג עבר; עבד. ה ל"ג דמא. ו אודקיף.
ז עלה. ח על ישראל. ט דהוא. י בכורין. כ בכורין.

מסרת הזהר

ג) ח"ג רנא. :

קרנן הפסח

קצד) בבית אחד יאכל וגו': מצוה (כ"ט) זה הוא, לאכול את הפסח. על מצות ומרורים, מצת כתוב בלי ו'. ושואל מה זה המצות, כנגד זה, המרורים, שחייב הכתוב לאכלם יחד. ומשיב, אלא להראות על גלות השכינה עם ישראל במרירות הזו שלהם, שכתוב, וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'. וכאשר אוכלים את הפסח, להראות כל מה שעשו להם במצרים בגלות ההוא ובשעבוד ההוא. וע"כ אוכלים אותו על מצות ומרורים.

קצה) מה כתיב ועצם וגו': מה כתוב, ועצם לא תשברו בו. להראות בו בזיון, ובכל אלהי מצרים, כי העצמות היו מושלכים בשוק, ובאו כלבים והיו גוררים אותם ממקום למקום. וזה היה קשה להם מכל, כי העצמות הם תקון הגוף, ודומים כעין צד האחר, דהיינו לאלהים אחרים שלהם, וישראל השליכו אותם בשוק בדרך בזיון. וע"כ כתוב, ועצם לא תשברו בו.

אתם

הסולם

הקדוש, שהוא ה' ונשברה הערלה מפני דם הברית הרשום על הכל, ובא דם על דם. דהיינו דם הפסח על דם הברית. כשעבר המשחית היה רואה דם, והתרחק מן הבית. כש"א ולא יתן המשחית וגו'.

קצב) אי קב"ה הוה וכו': שואל, אם הקב"ה בלבדו היה הורג, למה כתוב, ולא יתן המשחית, שמשמע שהמשחית היה הולך ולא הקב"ה. ומשיב, אלא ודאי שהקב"ה היה הורג, והמשחית היה הולך למצוא עלילה על ישראל לקטרג עליהם. כיון שראה השבירה של הערלה בבי' בחינות, בדם פסח ובדם מילה, היה בורה ונפרד מהם.

קצג) ועל דקטל קב"ה וכו': ועל שהרג הקב"ה את כל אלו הבכורים של צד ההוא נתן וחייב את בכורי ישראל שיפדו את עצמם, ולא ימצא עליהם הסטרא אחרא שום עלילה. ומהכל שמר אותם הקב"ה, כאב על בנים.

(דפו"י דף מ"א ע"א * דף מ"א ע"ב)

רמאן לון בשוקא אורח קלנא, וע"ד כתיב ועצם לא תשברו בו, אתון לא תשברון, אבל כלבי הוו אתיין ו ומתברין ליה.

קצו) תו, מצראי הוו אתיין לבתר, והוו חמאן אינון גרמי דהוו נטלי פ כלבי מאתר לאתר, ומדקן לון, ו והוו ק מצראי טמני לון גו עפרא, בגין כלבי דלא ישכחון לון, ודא איהו בטולה דעכו"ם, יתיר, מסטרא דלהון. ובדא קב"ה אסתלק ביקריה, ואתכפיין כל חילין אחרנין, ר דהא ו כדין אתכפיין יתיר, ה כד בטילו אשתכח מסטרא דלהון, וע"ד ישראל לא מבטלי לון, דכתיב ועצם לא תשברו בו.

קצו) ט קדש לי כל בכור פטר רחם וגוי. פקודא דא לקדש בכור בהמה, ועם הארץ צריך תרין א מילין, חד דיהא פדוי מתחות שלטנותא דיצר הרע, דאיהי אדון דליה, כגוונא דאמר יעקב לעשו, ה יעבר נא אדני לפני עבדו. בהאי עלמא. אדון מצד חובין ב דנפישין על גופא, כמה דאוקמוה, חייבא, יצר הרע שופטו. זכאה, יצר הטוב שופטו. בינוני זה וזה שופטו. בינוני, היינו אח דיצר הרע, ואח דיצר הטוב, אחי יהי לך אשר לך.

קצח) וכד זכוון ג נפישין, רוחא תבר תרין משמרות, דחמור נוער, כלבים צועקים, וסליק למשמרת דשחר, דביה אדם ד ואתהדר בר נש אדון, הה"ד, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, וסליק לדרגא דאדם, דאתמר ביה, ו רדו בדגת הים ובעוף השמים וגוי, ו מוראכם וחתכם וגוי.

חלופי גרסאות

ע ל"ג מן ומתברין עד לבתר. פ לון ול"ג כלבי מאתר לאתר. צ ל"ג והוו מצראי טמני לון. ק ל"ג מצראי. ר בהא. ש כד. ת ל"ג כד. א מלין. ב דנפישין. ג נפישין. ד אתהדר.

מסרת הזהר

ז) הקסה"ז קפ"ג צ"א. תק"ח קי"ט ט"ד שכ"ו (ה) (בראשית ל"ג) וישלח ל"ח צ"א. ו) (שם ל"ב). ז) (שם א') ב"א קמ"ג צ"א. ח"ב קכ. : ח"ג לג : מב. רעח : ח) (שם ט') הקסה"ז ק"פ צ"א.

קדש לי כל בכור

יצר הרע, שהוא אדונו. כעין שאמר יעקב לעשו, יעבר נא אדוני לפני עבדו, דהיינו בעוה"ז. הוא אדון מצד העונות הרבים שעל הגוף, כמו שבארנוהו, הרשע, יצר הרע שופטו, הצדיק, יצר הטוב שופטו, בינוני, זה וזה שופטו. בינוני היינו אח של יצר הרע ואח של יצר הטוב. כמ"ש, אחי יהי לך אשר לך.

קצח) וכד זכוון נפישין וכ"ו: וכשהזכיות מרובות, הרוח שובר שתי משמרות של הלילה, שהם חמור נוער, כלבים צועקים ועולה למשמרת הג' של השחר, שבו אדם, דהיינו אשה מספרת עם בעלה (כמ"ש להלן ד"י מ"ו ע"א ובמסכת ברכות ג'). וחור האדם להיות אדון על כל הבריות. ז"ש ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, ועולה למדרגת אדם, שנאמר בו ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגוי, ומוראכם וחתכם וגוי. וזהו דבר הב' שעם הארץ צריך להגיע אליו.

וכד

הסולם

אתם לא תשברו, אבל כלבים היו באים ושוברים אותם.

קצו) תו מצראי הוו וכ"ו: עוד יש לפרש. המצרים שהיו באים אח"כ, ורואים אלו העצמות שהכלבים סוחבים אותם ממקום למקום, ושוברים אותם. היו המצרים טומנים אותם בארץ, כדי שהכלבים לא ימצאו אותם וזהו בטול עכו"ם הגדול ביותר, מצדם. ובוה נתעלה הקב"ה בכבודו, ונכנעים כל כחות האחרים, דע"ז, כי אז נכנעו ביותר כשהבטול ע"ז נמצא מצדם עצמם, דהיינו שהטמינו עצמות אלהיהם בעפר. וע"כ לא בטלו ישראל אותם, שכתוב, ועצם לא תשברו בו.

מאמר קדש לי כל בכור

קצו) קדש לי כל בכור וגוי: מצוה זו היא לקדש בכור בהמה. ועם הארץ צריך ב' דברים, אחד, שיהיה פדוי מתחת הממשלה של (דפו"י דף מ"א ע"ב)

קצט) וכד זכוון בינונים, ויאבק איש עמו, זכוון וחובין מתחבין לאגחא קרבא. מסטרא דזכוון, וירא כי לא יכול לו. מסטרא דחובין, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה. נשה: לשון כ) כי נשני אלהים את כל עמלי ה ואיהו לשון נשיה. חד, מדורא ז מא'נון שבעה ה ארעאן, מאן דנחית תמן אתנשי מניה אורייתא.

ו) וקדם דייתי בר נש בהאי עלמא ויפוק מרחם אמיה, ויאבק איש עמו, דא גבריאל, בההוא אבק דעפר, דאתמר ז וייצר יי אלהים את האדם עפר מן האדמה, ואוליף ליה שבעים לשון. ובג"ד, וייצר: חד יצר הטוב, דאוליף ליה שבעים לשון. וחד, יצר הרע דאביק עמיה. דאתמר, כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, ואשכח מניה שבעין לשון, דאוליף ליה יצר הטוב.

רא) וקדם כל דא, נחתינ עמיה כ ארבעה מלאכין, דאתמר בהון מ) כי מלאכיו יצוה לך. אי אית ליה זכות אבות, חד מיכאל, בזכות אברהם. ז ותניינא גבריאל, בזכות יצחק. ותליתא דנחית עמיה ה גבריאל, בזכותא דיעקב. ורביעא רפאל, בזכותא דאדם קדמאה. ויצר הטוב לעילא מניה.

רב) ואי לית ליה זכות, אזלי עמיה ד', עון, משחית, אף, וחימה, ויצר הרע לעילא מנייהו, למידן ליה לעלמא דאתי. ובגין דא אוקמוהו, רשע, יצר הרע שופטו. צדיק, יצר הטוב שופטו. בינוני, זה וזה שופטו. ובגין דא, אי איהו בינוני, גבריאל דאיהו יצר הטוב, * וסמאל דאיהו יצר הרע, זה וזה שופטו.

חלופי גרסאות

ה ל"ג ואיהו ; והוא. ו מדורה. ז דאינון. ח מדורין. ט קדם. י ל"ג ליה. כ תרין. ל וחד. מ מוסף הוה גוריאל. נ ל"ג מן ואי עד לעלמא.

מסרת הזהר

ט) (בראשית ל"ב) ב"א ש"ל צ"ב. י) (שם) ב"א קל"ג צ"ג. תולדות פ"ה צ"ד. כ) (שם מ"א). ל) (שם ב') ב"א ר"ז צ"א. מ) (תהלים צ"א) הקסתיין קס"ט צ"ב. ז"ח כ"י ט"ג שלי"ז. מ"ח ט"ד שמ"ת. פ"ד ט"ג ש"ג.

קדש לי כל בכור

כנגד יצר הרע שהתאבק עמו, שנאמר, כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, והשכיח ממנו ע' לשון, שלימדו יצר הטוב.

רא) וקדם כל דא וכו': ומקודם לכל זה, יורדים עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם, כי מלאכיו יצוה לך וגו'. אם יש לו זכות אבות, אז אחד הוא מיכאל בזכות אברהם, והשני הוא גבריאל בזכות יצחק, והשלישי שירד עמו, הוא גבריאל בזכות יעקב, והרביעי הוא רפאל בזכות אדם הראשון, והיצר הטוב למעלה ממנו.

רב) ואי לית ליה זכות וכו': ואם אין לו זכות, הולכים עמו ארבעה מלאכי חבלה, עון, משחית, אף, וחימה, ויצר הרע למעלה מהם, לדון אותו לעולם שיבא. ומשום זה בארוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. ומשום זה אם הוא בינוני, גבריאל שהוא יצר הטוב, וסמאל שהוא יצר הרע, זה וזה שופטו.

דלכל

הסולם

מאמר

קצט) וכד זכוון בינונים וכו': וכשהזכיות בינונות, ויאבק איש עמו דהיינו שהזכיות והעבירות מתאבקות לערוך מלחמה. מצד הזכיות, כתוב, וירא כי לא יכול לו. ומצד העבירות כתוב, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה. נשה, הוא לשון, כי נשני אלקים את כל עמלי. והוא לשון נשיה, שהוא מדור אחד מאלו שבע ארצות. מי שירד לשם, נשכח ממנו התורה.

מאמר כי מלאכיו יצוה לך

ו) וקדם דייתי בר נש וכו': ומטרם שבא אדם לעולם הזה, ויוצא מרחם אמו, ויאבק איש עמו, זהו גבריאל, ויאבק, היינו באותו אבק של עפר, שנא' וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. ונמצא שהאדם הוא עפר והאבק של העפר, הוא יצר הרע, וגבריאל הוא יצר הטוב שלוחם עם יצר הרע הנקרא אבק. ומלמדו שבעים לשון. ומשום זה כתוב, וייצר עם ב' יודין, שיווד אחת הוא כנגד יצר הטוב, שהוא גבריאל, שלימד אותו ע' לשון, ויוד אחת (דפו"י דף מ"א ע"ב * דף מ"ב ע"א)

(רג) דלכל בר נש דאית ביה ארבע יסודין, ארבע מלאכים נחתין ׀ עמיה מימינא, וארבע משמאלא. ארבע מימינא: מיכאל^ל, גבריאל^ל, רפאל^ל, נוריא^ל. וארבע משמאלא: ערן^ל, משחית^ל, אף^ל, וחמיה. מסטרא ׀ דגופא, מטטרוין נחית עליה מימינא, וסמאל^ל משמאלא.

(רד) ולית בר נש דלית ביה ארבע יסודין, אבל כפום יסודא דאקדים ׀ ביה, הכי מתחילין אלין ארבע. אי מזל דיליה ארייה, אקדים מיכאל^ל, ואבתריה גבריאל^ל ואבתריה נוריא^ל, ואבתרה רפאל^ל. ׀ ואי מזליה שור, אקדים גבריאל^ל, ואבתריה מיכאל^ל, ואבתריה נוריא^ל, ואבתריה רפאל^ל. ואי מזליה נשר, אקדים נוריא^ל, ואבתריה מיכאל^ל, ואבתריה גבריאל^ל, ואבתריה רפאל^ל. ואי מזליה אדום, אקדים רפאל^ל, ואבתריה מיכאל^ל, ואבתריה גבריאל^ל, ואבתריה נוריא^ל.

(רה) ואינון ׀ מסטרא ׀ דימינא, מסטרא דמיכאל, כלוהו אנפין דיליה, אינון רחמי, בעל גמילות חסדים, אנפוי חורין, והאי בר נש גמיל חסד. חסיד, וחכם, אי אשתדל באורייתא. ואי לאו, בהפך, מסטרא דיצר הרע, גזלן, טפש, לית ׀ ביה חסד. דלא עם הארץ חסיד.

(רו) מסטרא דגבריאל, ארבע אנפין דיליה דינא, מדת הדין על רשיעיא, ומתגרה בהו, כמה ׀ דאוקמוה, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. ׀ גבור ׀ ביצריה, ירא חטא, דיין יהא, אי יתעסק באורייתא, וגבור בתלמודיה. בהפוכא מסטרא דיצר הרע, מתגרה בצדיקיא, דינא ׀ קשה לון, גבור בעבירה, למעבד ליה, לאו דחיל חטאה הוא, וגוונין דאנפוי סומקין, עשו שופך דמים.

חלופי גרסאות

׀ לייג עמיה. ׀ מגופא. ׀ לייג ביה. ׀ מקדים כאן ואי מזליה אדם. ׀ דמסטרה. ׀ דימינא כלוהו ארבעה אינון רחמי בעלי גמילות חסדים מסטרוי דמיכאל אנפוי חורין והאי ביינ; דימינא מסטרא דמיכאל אנפוי חורין כלוהו [ארבעה] [אנפין דיליה] אינון רחמי בעלי גמילות חסדים והאי ביינ; דימינא מסטרא דמיכאל אנפוי חורין כלוהו אנפין דיליה רחמי בעל גמילות חסדים והאי ביינ (ד"א). ׀ ליה. ׀ דאוקימנא. א מוסיף והוא גבור. ב יצריה. ג קשייא.

מאמר

הסולם

קדש לי כל בכור

ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריא^ל. (רה) ואינון מסטרא דימינא וכו': ואלו שמצד ימין, שהוא מצד מיכאל, כל ד' הפנים שלו, שהם, אריה שור נשר אדם, הם רחמים. בעל גמילות חסדים, ופניו לבנים. ואדם הזה הוא גומל חסד, חסיד, וחכם, אם עוסק בתורה. ואם אינו עוסק בתורה הוא להיפך, שהוא מצד יצר הרע, הוא גזלן, אויל, אין בו חסד, כי אין עם הארץ חסיד.

(רו) מסטרא דגבריאל וכו': מצד גבריאל, שהוא שמאל, ארבע הפנים שלו שהם שור אריה נשר אדם, הם דין, דיינו מדת הדין על הרשעים, ומתגרה בהם, כמו שהעמדנו, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. הוא גבור ביצרו, ירא חטא, דיין יהיה, אם יעסוק בתורה וגבור בלמודו. בהיפך, אם הוא מצד היצר הרע, הוא מתגרה

(רג) דלכל בר נש וכו': שלכל אדם שיש בו ד' יסודות אש רוח מים ועפר, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין, וארבעה משמאל. ארבע מימין, הם, מיכאל גבריאל רפאל נוריא^ל. וארבעה משמאל, עון, משחית, אף, וחיימה. ומצד הגוף, יורד עליו מטטרוין מימין, וסמאל משמאל. (רד) ולית בר נש וכו': ואין אדם שאין בו ארבעה יסודות אש רוח מים עפר, אבל כפי היסוד שהקדים בו, כן מתחילים אלו ארבעה. אם מזל שלו אריה, שהוא חסד, מקדים מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריא^ל, ואחריו רפאל. ואם מזל שלו שור, שהוא גבורה, מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוריא^ל, ואחריו רפאל. ואם מזל שלו נשר, שהוא ת'ת מקדים נוריא^ל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו אדם, שהוא מלכות, מקדים רפאל, (דפו"י דף מ"ב ע"א)

רז) מאן דמזליה נש"ר, ז לאו רחמן סגי, ולא מדת הדין סגי, אלא בינוני, ביצר טוב במדת טבין דיליה, ובינוני ביצר רע במדות בישין, וליה אנפין חורין וסוכין.

רח) מאן דמזליה אדם, מסטרא דטוב, כלי' מכל מדות טובות, חסיד, וחכם, וגבור בתורה, ירא חטא, ה ממולא בכל מדות טבין, ו גוון אנפוי אוכמין. ומסטרא דיצר הרע, ממולא מכל מדות בישין.

רט) ואי חובי ז דבר נש נפישין, שלטין ה עליה כל משריין דיצר הרע, עד ט דיסתלקו מניה כלהו משריין דיצר טוב, ואמליך על אברין דיליה, סמאל וכל משרייתיה.

רי) ואי נפישין זכווי, שלטין משריין דיצר הטוב, עד דיסתלקו מניה כל משריין דיצר הרע. ואמליך על כל אברין דיליה, משריין דיצר הטוב, בההוא זמנא, שליט עליה שם ידו"ד.

ריא) ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אלין מיימינים לזכות, ואלין משמאילים לחובה, ומאן דאלים גבר. ובגין דא אוקמוה מארי. מתניתין, לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כולו תלוי בו.

ריב) ומסטרא דמיכאל, אתקרי בכור, כ דרגיה כסף חוורו, ובגין דא, פדיון הבכור כסף, ה' סלעים, כחושבן ה' דאברהם, דאי יחכים בתורה יתוסף עליה

חלופי גרסאות

ז לאו מדת הדין סגי אלא בינוני [מוסיף בינוני] ביצר טוב ויצר רע במדות בישין [דיליה] וליה. ה ממוצע. ו מסטרא דיצר הרע ממולא מכל מדות בישין וגוון אנפוי אוכמין. ז ל"ג דבר גש. ח ל"ג עליה. ט דאסתלקו. י מתיבתאן. כ דרגיה.

קדש לי כל בכור	הסולם	מאמר
<p>רי) ואי נפישין זכוי וכו': ואם זכיותיו מרובות, שולטים עליו המחנות של יצר הטוב, עד שמסתלקים ממנו כל המחנות של יצר הרע. וממליך על כל אבריו את המחנות של יצר הטוב. בזמן ההוא, שולט עליו שם הוי"ה.</p>	<p>מתגרה בצדיקים לעשות דין קשה להם, גבור בעבירה לעשותה, אינו ירא חטא, ועין פניו אדומים, וכמו עשו שופך דמים.</p>	
<p>ריא) ואם הוא בינוני וכו': ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אלו מיימינים לזכות, ואלו משמאילים לחוב, ומי שהוא חזק יותר הוא גובר. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כולו תלוי בו. והיינו שיחזיק עצמו לבינוני, ואת כל העולם לבינונים, ואם עשה מצוה אחת, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, ואם עשה עבירה אחת, מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חוב. (קדושין מ' ע"ב).</p>	<p>רז) מאן דמזליה נש"ר וכו': מי שמולו נש"ר, שהוא מקו אמצעי, אינו רחמן גדול, ואינו במדת הדין גדולה, אלא בינוני ביצר טוב במדות טובות שלו, ובינוני ביצר הרע במדות הרעות. ולו פנים לבנים ואדומים.</p>	
<p>ריב) ומסטרא דמיכאל אתקרי וכו': ומצדו של מיכאל, נקרא האדם בכור, שמדרגתו כסף לבן, הרומז על חסד, ומשום זה פדיון הכור הוא כסף, חמשה סלעים, כחושבן ה' של אברהם, כמ"ש</p>	<p>רח) מאן דמזליה אדם וכו': מי שמולו אדם, שהוא מלכות, מצד הטוב כלול כל מדות טובות, חסיד, חכם, גבור בתורה, ירא חטא, ממולא בכל מדות טובות, ועין פניו שחורים. ואם הוא מצד היצר הרע, הוא ממולא מכל מויות הרעות.</p>	
<p>רט) ואי חובי דבר נש וכו': ואם עונותיו של אדם מרובים, שולטים עליו כל המחנות של יצר הרע, עד שיסתלקו ממנו כל המחנות של יצר הטוב. והוא ממליך על אבריו, את סמאל וכל המחנות שלו.</p>	<p>רי) ואי חובי דבר נש וכו': ואם עונותיו של אדם מרובים, שולטים עליו כל המחנות של יצר הרע, עד שיסתלקו ממנו כל המחנות של יצר הטוב. והוא ממליך על אבריו, את סמאל וכל המחנות שלו.</p>	<p>(דפו"י דף מ"ב ע"א)</p>

י, דאיהו קדש, דביה צריך לקדש בכור בהמה, דהיינו ו קדש ישראל ליי. וביה צריך לעשר ולדות, ז דכל ולד איהו מסטרא דבן י"ה, ואיהו ו'.

ריג) דכל חיון דאינון חיות הקודש, באתוון דשמא קדישא אתקריאו, הדא הוא דכתיב, ו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. אפילו כל בריין דאתבריאו בהון, ולית בריאה דלא ו אתרשים בהאי שמא, בגין לאשתמודעא למאן דברא ליה, והאי נ יו"ד, איהו דיוקנא ו דרישא דכל בריין. ה' ה': דיוקנא דה' אצבעאן דימינא, וה' דשמאלא. ו' דיוקנא דגופא.

ריד) ובגין דא אמר, ו ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש. לית בכל בריה דאשוה כוותי, ואף על גב דבראתי לה כדמות אתוון דילי, דאנא יכיל למחאה ההיא צורה, ולמעבד לה כמה זמנין, ולית אלוה אחרא עלי דיכיל לממחי * דיוקניי ובג"ד ו כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים.

רטו) ואי יקשה ב"נ, דהא כתיב ו כי לא ראיתם כל תמונה. איהו יתריץ ליה, האי תמונה חזינא, דהא כתיב ו ותמונת ה' יביט. ולא בכל תמונה אחרא ו דברא ויצר באתווי, ובגין דא אמר, ו ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו.

רטז) ו ואפילו ו האי תמונה, לית ליה באתריה, אלא כד נחית לאמלכא ו על

חלופי גרסאות

ז מכל ולד דאיהו. מ רשים. נ לייג יו"ד; איהו יוד.
ס לייג דרישא. ע דבר נש דיצר; דבי"ג נוצר. פ דאפילו.
צ הכי. ק עליהו ולייג על בריין.

מסרת הזהר

ו (ירמיה ב') ויחי גי צ"א. ו (ישעיה מ"ג) לך קנ"ב צ"ג. ו (ישעיה מ') ב"א קנ"א צ"ב. ו (דברים ל"ב.) צ (דברים ד') ח"א רנב: ח"ב קכו. רע: ח"ג רכב: רלט. ת"ז ת"ע קכא. ק (במדבר י"ב) הקסה"ז פ"ה צ"ה. ר (ישעיה מ') לעיל ציון פ'.

כי לא ראיתם כל תמונה

אותה בדמות האותיות שלי, כי אני יכול למחות צורה זו ולעשות אותה עוד הפעם וכן כמה פעמים, ואין אלוהי אחר עלי שיוכל למחות צורתני, ומשום זה כתוב, כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים.

רטו) ואי יקשה בר נש וכו': ואם יקשה אדם, הרי כתוב, כי לא ראיתם כל תמונה, ואיך אנו דורשים בו אותיות ושמות. הוא יתריץ לו, שתמונה זו ראיתי כעין שכתוב, ותמונת ה' יביט, שפירושו ספירת המלכות, ולא בכל תמונה אחרת שברא ויצר באותיות, פירושו, כי ספירת המלכות הוא שורש כל המקבלים והכלים, אבל לא בטי' ספירות הראשונות שהן מופשטות מכל צורה, ומשום זה אמר, ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו.

רטז) ואפילו האי תמונה וכו': ואפילו תמונה זו שבמלכות, אין לו במקומו של המלכות, אלא רק כשאר המלכות יורד ומתפשט אל הבריות למלך עליהם, אז יראה אליהם לכל אחד, כפי המראה והחזיון והדמיון שלהם, דהיינו רק

הסולם

(כמ"ש לעיל בראשית א' דף קצ"ה ד"ה ואליו) שאם יחכים בתורה יתוסף עליו י' שהיא קדש, דהיינו חכמה, שבו צריך לקדש בכור בהמה, דהיינו קדש ישראל לה'. ובו צריך לעשר ולדות, שכל ולד הוא מצד דבן י"ה, שהוא ו' דהיינו ת"ת.

ריג) דכל חיון דאינון וכו': שכל החיות, שהם חיות הקודש, באותיות השם הקדוש נקראו, זהו שכתוב, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. אפילו כל הבריות נבראו בהם, באותיות השם הקדוש, ואין בריה שאינה נרשמת בשם הזה כדי להכיר את מי שברא אותה, ויוד הוה, של השם הויה, היא צורת הראש של כל בריה ה' ה' של השם, הן צורות ה' אצבעות של יד ימין וה' של יד שמאל. ו' היא צורת הגוף.

מאמר כי לא ראיתם כל תמונה

ריד) ובגין דא אמר וכו': ומשום זה אמר, ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, אין בכל בריה שתהיה שוה כמוני, ואע"פ שבראתי (דפו"י דף מ"ב ע"א * דף מ"ב ע"ב)

ברייך, ויתפשט ר עלייהו, יתחזי ט לון לכל חד, כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון, והאי איהו ט וביד הנביאים אדמה.

ריז) ובגין דא יימא איהו, אע"ג דאנא אדמה לכו בדיוקניכו, אל מי תדמיוני ואשוה, דהא קדם דברא קב"ה דיוקנא בעלמא, וציר צורה, הוה הוא יחידאי בלא צורה ת ודמיון, א ומאן דאשתמודע ליה, קדם בריאה, דאיהו לבר מדיוקנא, אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא ב באות ה, ולא ב באות י ואפילו בשמא ד קדישא, ולא בשום אות ונקודה בעלמא, והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה, מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם.

ריח) אבל בתר ה דעבד ו האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה, נחית תמן, ואתקרי בההוא דיוקנא ידו"ד, בגין ז דישתמודעון ליה ח במדות דיליה, ט בכל מדה ומדה, וקרא : אל, אלהים, שדי, צבאות, אדי"ד. בגין י דישתמודעון ליה, בכל מדה ומדה, איך כ יתנהג עלמא, בחס"ד ובדינא, כפום עובדיהון דבני נשא, דאי לא יתפשט נהוריה על כל בריין, איך ישתמודעון ליה, ואיך יתקיים, ח מלא כל הארץ כבודו.

ריט) ווי ליה, מאן דישוה ליה ז לשום מדה, ואפי' מאלין מדות דיליה, כל שכן לבני האדם, א אשר בעפר יסודם, דכלים ונפסדים. אלא דמיונא דיליה, כפום שלטנותיה על ההיא מדה, ואפי' על כל בריין. ח ולעילא מההיא מדה. נ וכד אסתליק מינה, לית ליה מדה, ולא דמיון, ולא צורה.

חלופי גרסאות

ר על בריין ול"ג עלייהו. ט ל"ג לון. ת מוסף ודמיון ליה. א ואית. ב כאות. ג כאות. ד מוסף קדישא מפרש. ה דעבד. ו תא. ז דאשתמודעון. ח בדמות. ט ל"ג בכל מדה ומדה. י דאשתמודעון. כ אתנהג. ל בשום. מ ולית לעילא. נ כד.

מסרת הוהר

ט (הושע י"ב) ח"ג קי. רכה. רפ : ת"ז תי"ח לא : תי"ל עד : תי"ע קלג : תק"ח קיא ט"ב של"ט. קיא ט"א ש"ג. ט"ב ש"א. ת (ישעיה ו') ב"א ע"ח צ"ג. תק"ח קי ט"א ש"ג, ט"ד ש"ה. א (איוב ד') ז"ח י"ז ט"ג ש"ד.

כי לא ראיתם כל תמונה

העליון, ירד והתלבש שם, והוא נקרא בו בצורת ד' אותיות הוי"ה, דהיינו הע"ס כח"ב תו"מ, כדי שישגיגו אותו בדרך מדותיו, שהן הספירות, בכל מדה ומדה, וקרא אל אלקים שדי צבאות אהיה, כדי שיכירו אותו בכל מדה ומדה איך מנהיג העולם בחסד ובדין כפי מעשיהם של בני אדם, ואם לא היה מתפשט אורו על כל הבריות איך היו מכירים אותו, ואיך יתקיים, מלא כל הארץ כבודו.

ריט) ווי ליה מאן וכ' : אוי לו למי שידמה אותו לאיזה מדה, ואפילו מאלו מדות שלו, ומכל שכן לבני האדם שהם כלים ונפסדים. אלא הדמיון שאנו מדמים, הוא כפי השליטה שלו על אותה המדה, ואפילו כפי שליטתו על כל הבריות. ואין דמיון למעלה ממדה ההוא. וכששליטתו מסתלק ממנה, מאוחו מדה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה.

כגוונא

הסולם

רק בבחינת המקבלים, ולא במלכות מבחינת עצמותה, וזהו ביד הנביאים אדמה.

ריז) ובגין דא יימא וכ' : ומשום זה יאמר להם הקב"ה, אע"פ שאני מתדמה לכם בצורות שלכם דהיינו בחזיון ודמיון, עם כל זה, ואל מי תדמיוני ואשוה, שהרי קודם שברא הקב"ה תמונה בעולם, ומטרם שציר צורה, היה הקב"ה יחיד בעולם, בלי צורה ודמיון, ומי שמשגיג קודם מדרגת בריאה, שהוא ג'ינה, שהוא עוד מחוץ לכל צורה, אסור לו לעשות צורה ודמות בעולם, לא באות ה' ולא באות י' ואפילו לקראו בשם הקדוש, או באיזה אות ונקודה. וזהו שאומר הכתוב, כי לא ראיתם כל תמונה דהיינו, מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם.

ריח) אבל בתר דעבד וכ' : אבל אחר שעשה אותה הצורה של המרכבה של אדם (דפי"י דף מ"ב ע"ב)

רכ) ס כגוונא דימא, דלית במיא דימא דנפקי מיניה, תפיסו כלל ולא צורה, אלא ע דאתפשטותא דמיא דימא על מאנא, דאיהו ארעא, אתעביד דמיון, ויכילנא למעבד חושבן תמו, כגון המקור דימא הא חד. נפיק מיניה מעין, כפום אתפשטותא דיליה מההוא מאנא, כעגולא דאיהי י, הא מקור חד, ומעין דנפיק מניה הא תרין.

רכא) לבתר עבד מאנא רברבא כגון מאן פ דעבד חפירא רברבא ז ואתמלי מן מיא, דנפיק מן מעיין. ההיא מאנא אתקרי ים, והוא מאנא תליתאה, ק וההוא מאנא רברבא, ר ואתפליג לז' ט נחלין, כפום מאנין אריכין, הכי אתפשט מיא מן ימא, לשבעה נחלין והא מקור, ומעיין, וימא, וז' נחלין, אינון י' ואי ת יתבר אומנא אלין מאנין דתקין, יהדרון מיא למקור, וישתארו מאנין תבירין יבשין בלא מיא. רכב) הכי עלת העלות, עביד עשר ספירות, וקרא לכתר מקור, וביה לית סוף לנביעו א דנהוריה. ובג"ד קרא לגרמיה אין סוף, ולית ליה דמות וצורה, ותמן לית מאנא למתפס ליה, למנדע ביה ידיעא כלל. ובג"ד ב אמרו ביה, במופלא ממך א תדרוש, ובמכוסה ממך אל תחקור.

רכג) לבתר עבד מאנא זעירא, ודא י, ואתמליא מניה, וקרא ליה מעין נובע חכמה, וקרא גרמיה בה חכם, ולההוא מאנא קרא ליה חכמה. ולביתר עבד מאנא רברבא, וקרא ליה ים, וקרא ליה בינה, והוא ד קרא לגרמיה מבין ביה. רכד) חכם מעצמו, ומבין מעצמו, כי חכמה איהי לא אתקריאת ה חכמה ו מגרמה, אלא בגין ז ההוא חכם דאמלי ח לה מנביעו דיליה. ואיהי לא אתקריאת

חלופי גרסאות

ס ל"ג מן כגוונא עד אלא. ע כאתפשטותא. פ דחפר. ז ל"ג מן ואתמלי עד אתקרי. ק ואתמליא מן מיא דנפק מן מעיין הא ההוא מאנא. ר אתפליג. ט מוסיף נחלין מאנין. ת אתברו ול"ג אומנא. א דנהורא; דנהורא דיליה. ב אמר ביה; כתיב. ג ל"ג מן אל עד אל. ד מוסיף קרא ליה. ה מוסיף ע"ש חכמה. ו מגרמיה. ז ל"ג מן ההוא חכם עד ההוא מבין. ח ליה.

מאמר

הסולם

כי לא ראתם כל תמונה

יחזרו המים למקור, וישארו כלים השבירים יבשים בלי מים.

רכב) הכי עלת העלות וכו': כך עלת העלות עשה עשר ספירות וקרא לכתר מקור, ובו אין סוף לנביעות אורו. ומשום זה קרא לעצמו אין סוף, ואין לו דמות וצורה. ושם אין כלי להשיגו, ולדעת בו איזה ידיעה כלל. ומשום זה אמרו בו, במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור.

רכג) לבתר עבד מאנא וכו': אח"כ עשה כלי קטנה, וזה היא י' והתמלא ממנו, מן המקור, וקרא אותו מעין נובע חכמה. וקרא עצמו בו חכם, ולכלי ההוא קרא חכמה. ואח"כ עשה כלי גדול, וקרא לו ים, וקרא לו בינה, והוא קרא לעצמו בו, מבין.

רכד) חכם מעצמו ומבין וכו': חכם מעצמו, ומבין מעצמו, כי חכמה לא נקראת חכמה

רכ) כגוונא דימא דלית וכו': כעין הים, שאין במי הים היוצאים ממנו, שום תפיסה ושום צורה, אלא התפשטות מי הים על כלי, שהוא הארץ, נעשה בהם דמיון, ואנו יכירים לעשות שם חשבון, דהיינו, המקור של הים הרי אחד. יוצא ממנו מעין, כפי התפשטותו בכלי כעגול שהוא י', הרי שתי צורות, כי המקור אחד, והמעין היוצא ממנו הרי שתיים. המקור ה"ס הכתר, והמעין ה"ס החכמה.

רכא) לבתר עבד מאנא וכו': לאח"כ עשה כלי גדול, בדומה למי שעשה חפירה גדולה, והתמלא מן המים היוצאים מן המעין, וכלי זה נקרא ים. והוא כלי שלישי. דהיינו בינה, ואותו כלי הגדול נחלק לז' נחלים. וכמו לכלים ארוכים, כן התפשט המים מן הים אל שבעה הנחלים. והרי מקור, ומעין, וים, וז' נחלים, הם עשרה. ואם ישבור האומן אלו הכלים שתקן,

(דפ"י דף מ"ב ע"ב)

בינה ^ט מגרמה, אלא ^ז ע"ש ההוא מבין דאמלי ^כ לה מניה. דאי הוה ^ל מסתלק ^מ מנה, אשתארת יבשה, הה"ד ^א אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש.
 רכה) לבתר והכהו לשבעה נחלים. ^נ ועבד ליה ^ה לז' מאנין יקירין, וקרא ^ל ון: גדול"ה. גבור"ה. ת"ת. נצ"ת. הו"ד. יסו"ד. מלכו"ת. וקרא גרמיה גדול ^ב בגדול"ה וחסו"ד. גבור, בגבור"ה. מפואר, בתפאר"ת. מארי נצחן קרבין, בנצ"ח ^ג נצחים. ובהו"ד קרא שמיה, הוד יוצרנו. וביסו"ד קרא שמיה צדיק. ויסו"ד, כלא ^ד סמיך ביה, כל מאנין וכל עלמין. * ובמלכות, קרא שמיה מלך. ולו הגדול"ה ^ה והגבור"ה והתפאר"ת והנצ"ח וההו"ד כי כ"ל בשמים, דאיהו צדיק. ולו הממלכה: ^ו דאיהו מלכו"ת.

רכו) כלא ברשותיה, למחסר במאנין, ולאוספא בהון נביעו, ולמחסר כפום ^ז רעותיה ^ט בהון ^י ולית עליה ^{יא} אלהא, דיוסיף ביה, או יגרע ביה.
 רכו) לבתר עבד משמשין, לאלין מאנין, כרסייא בארבע סמכין. ושית דרגין ^ב לכרסייא. הא עשר. וכלא איהו כרסייא. כגון כוס דברכה, דתקיננו ^ג בו עשרה ^ד דברים, בגין תורה דאתייהבת בעשרה דברן. בגין עלמא דאיהו מעשה בראשית, ^ה דאתברי בעשרה מאמרות.
 רכח) ותקין לכרסייא כתות לשמשא ליה, ^ז דאינון מלאכים. אראלים ^ח שרפים. חיות. אופנים. חשמלים. אלים. ^ט אלהים. בני אלהים. אישי"ם. ולאלין ^י עביד שמשין, סמא"ל, וכל כתות דיליה, דאינון כעננים למרכב בהון לנחתא ^{יא} בארעא, ואינון כסוסין לון.

חלופי גרסאות

^ט מעצמה. י בגין. כ ליה. ל מסליק. מ מניה. נ ל"ג ^ז ועבד ליה. ס ביה. ע מוסיף אלהא אחרא. פ ביה. ^ח מוסיף דאינון י. ק ל"ג שרפים. ר ל"ג אלקים.

מסרת הזוהר

(אויב י"ד) נח ס"ג צ"א.

דרך אמת ^ו לז' כלים נכבדים והם ז' ספירות הבנין. ^ז עיין בפרדס רמונים שער ע"ז פרק ג' דף ה'

כי לא ראייתם כל תמונה

רכו) כלא ברשותיה וכו': הכל הוא ^א ברשותו, אם להחסיר בכלים, ולהוסיף בהם ^ב נביעות, או להחסיר, כפי רצונו בהם. ואין עליו ^ג אלוה שיוסיף בו או יגרע בו. וע"כ, המדובר נון ^ד הכלים דעולם אצילות.

רכז) לבתר עבד משמשין וכו': אח"כ ^א עשה משמשים, לאלו הכלים דאצילות, כסא ^ב בארבע עמודים. ושש מדרגות לכסא, הרי הם ^ג עשרה. והכל ביחד נקרא כסא, שהוא עולם ^ד הבריאה. כמו כוס של ברכה שתקנו בו עשרה ^ה דברים, משום התורה שניתנה בעשרת הדברות, ^ו משום העולם, שהוא מעשה בראשית, שנברא ^ז בעשרה מאמרות.

רכח) ותקין לכרסיא כתות וכו': ^א ותקן כתות לשמש את הכסא, שהם, מלאכים, ^ב שרפים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, ^ג בני אלהים אישים. ולאלו עשה משמשים, את

סמאל

הסולם

מאמר

חכמה מבחינת עצמה, אלא משום חכם. הוה ^א שמילא אותה מנביעה שלו. והיא לא נקראת ^ב בינה מבחינתה עצמה, אלא על שם מבין ההוא ^ג שמילא אותה ממנו, ואם היה מסתלק ממנה ^ד היתה נשאת יבשה, ז"ש אזלו מים מני ים ונהר ^ה יחרב ויבש.

רכה) לבתר והכהו וכו': אח"כ והכהו ^א לשבעה נחלים. ועשה שבעה כלים יקרים, וקרא ^ב אותם גדולה, היינו חסד, גבורה, תפארת, נצח, ^ג הוד, יסוד, מלכות. וקרא עצמו גדול בגדולה ^ד וחסיד, גבור בגבורה, מפואר בתפארת, בעל ^ה נצחון במלחמות בנצח נצחים, ובהוד קרא שמו ^ו הוד יוצרנו, וביסוד קרא שמו צדיק. ויסוד הכל ^ז סמוך עליו, כל הכלים וכל העולמות. ובמלכות ^ח קרא עצמו מלך. ולו הגדולה והגבורה והתפארת ^ט והנצח וההוד כי כל בשמים, הוא צדיק, דהיינו ^י יסוד, ולו הממלכה היא מלכות.

(דפו"י דף מ"ב ע"ב * דף מ"ג ע"א)

רכט) ומנלן דעננים אקרון מרכב. ^ט הה"ד, ^א הנה יי' רוכב על עב קל ובא מצרים. ודא ממנא דמצרים, ומיד דחזו ^ת דאלהא די הוא ממנא דלהון, חזו ליה כסוסיא, תחות מרכבתיה דקב"ה, מיד ונעו אלילי מצרים & מפניו, ולבב מצרים ימס, נעו מאמונה דלהון, ולב דלהון נמס כדונג, מההיא אמונה, ^ב ואמרי, וכי עד כען ^ג אמונה ממנא דילן כסוסיא, הוה נע לבהון מאמונה דלהון, ונמס כדונג. ומנלן דימס לשון נמס כדונג. איהו כד"א, ^ד היה לבי כדונג נמס בתוך מעי.

רל) ^ה וכל פטר חמור תפדה בשה וגו'. ^ז פקודא דא לפדות פטר חמור, ולערופ פטר חמור, אם לא יפדה ליה. הה"ד ואם לא תפדה וערפתו. ורזא דא יצה"ר, יכול לאחזרא בתיובתא, ולבתר ^ה לאחזרא יצר הטוב, כמה דאוקמוה, אם זכה עזר, אם לא זכה כנגדו. בגין דאינון דיוקנא, ^ו חד דשה, וחד דחמור, ואי זכה לאחזרא בתיובתא, אע"ג דאיהו חמור עם הארץ, תפדה מן גלותא ^ז בשה, דאיהו ^ח שה פזורה ישראל. ואי לא הדר בתיובתא, וערפתו, שוי ליה עם קשה קדל, דעתידין לאתמחאה מן ספר חיים, דעלייהו אתמר, ^ט מי אשר חטא לי אמחנו מספרי.

רלא) ^מ והיה ^ח לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך וגו' (ח) ^נ פקודא דא, פקודא דאקרי בגוונא אחרא, ^ס דלא אקרי מצוה, אלא קדושה, ואלין אינון תפלין.

מסרת הזהר

(ישעיה י"ט). ד (תהלים כ"ב) ה (שמות י"ג) ו (ירמיה ג') ז (שמות ל"ב) כ"א רל"ה. ח ויחי כ" צ"ג.

דרך אמת ^ח שייך לפר' שלח לך קע"ה ע"א.

דרך אמת

ש דכתיב. ת ממנא. די הוא אלהא : ואלהא ממנא די הוא. א ל"ג מפניו ולבב מצרים ימס. ב ואמרין : אמרין : אמרו (ד"א). ג ל"ג אמונה : ל"ג אמונה ממנא : אמונה ול"ג ממנא. ד פקודא להביא קרבן וכו'. ה ל"ג לאחזרא. ו חד בשה חד בחמור. ז כשה. ח מוסיף פקודא תמינאה. ט ולא.

מאמר

הסולם

כי לא ראיתם כל תמונה

סוד, שהיצר הרע יכול לחזור בתשובה ואח"כ יחזור להיות יצר טוב. כמו שהעמידו, בכתוב, אעשה לו עזר כנגדו, אם זכה עזר, אם לא זכה כנגדו. משום שאלו הצורות, אחת של שה ואחת של חמור שנאמר עליהם וכל פטר חמור תפדה בשה, פירושו, ואם זכה לחזור בתשובה, אע"פ שהוא חמור, דהיינו עם הארץ, תפדה מן הגלות בשה, שהוא שה פזורה ישראל. ואם לא חזר בתשובה, וערפתו, ששם עצמו עם קשה ערף, שהם עתידיים להמחות מן ספר חיים, ועליהם נאמר, מי אשר חטא לי אמחנו מספרי.

מאמר התפלין

רלא) והיה לאות וגו' : ולטוטפות וגו' : מצוה זו היא מצוה הנקראת באפן אחר, שאינה נקראת מצוה אלא קדושה. ואלו הם תפלין, תפלה של יד ותפלה של ראש. שהם תקון פאר ויופי של המראות העליונות. וע"כ נקראים. טוטפות, כמשי"א ישראל אשר בכ אתפאר. וכתוב

סמאל וכל הכתות שלו, שהם כעננים לרכוב עליהם לרדת לארץ, והם כסוסים להם, למלאכים. רכט) ומנלן דעננים וכו' : ומאין לנו שעננים נקראים מרכב, ז"ש, הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים, וזהו הממונה של מצרים המכונה עב קל, ומיד שראו, שאלוה שלהם שהוא הממונה שלהם, וראו אותו כסוס תחת מרכבתו של הקב"ה, מיד ונעו אלילי מצרים מפניו, ולבב מצרים ימס, נעו מאמונה שלהם, והלב שלהם נמס כדונג מאמונה שהאמינו בשר הממונה שלהם. ואמרו וכי עד עתה, האמונה, דהיינו האלוהי הממונה שלנו נעשה כסוס, נע לבם מאמונה שלהם ונמס כדונג. ומאין לנו, שימס הוא לשון נמס כדונג. הוא כמשי"א היה לבי כדונג נמס בתוך מעי.

מאמר וכל פטר חמור תפדה בשה

רל) וכל פטר חמור וגו' : מצוה זו הוא לפדות פטר חמור ולערופ פטר חמור אם לא יפדה אותו. ז"ש ואם לא תפדה וערפתו. וזה

(דפו"י דף מ"ג ע"א)

תפלה של יד, ותפלה של ראש. תקונא פארא שפירו דגוונין עלאין. וע"ד אקרון טוטפות, כד"א, (ט) ישראל אשר בכ אתפאר.

רלב) וכתוב (ז) כי נער ישראל ואהבהו, ישראל זוטא. שמע ישראל, ישראל סבא, שפירו דגוונין, עילא ותתא. יוסף סליק ואתעטר בתרין (ח) גוונין בקדמיתא נער, ובסופא צדי"ק. כמה יאן ביה גוונין למחזי, ורזא דא (ט) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. שפירא בתרין סטריין, (ז) בתרין דרגין, בתרין גוונין, עילא ותתא.

רלג) כתיב (ז) ועשית הישר והטוב. הישר: דא תפלה של יד, (ח) לאמשכא ליה בתפליין של ראש, (ט) לאתיחדא כחדא. ותפלה של יד, אקדים לשל ראש. ואצטריך דלא הוי פרודא ביניהו כלל.

רלד) מאן דמתעטרא בתפליין, קאים ברזא דגוונא עלאה וקאים באינון תרין רזין דקאמרן (ט) כיוסף, דאקרי נער, ואקרי צדיק, (ט) ברזא דעבד נאמן, (ט) ברזא דבן יחידאי. ואלין אינון תפלה של יד, ותפלה של ראש, ואינון כללא הדא בלא פרודא.

רלה) ארבע פרשיין דתפליין בדי בתים, באינון תפליין של ראש. וכמה דאינון ד' פרשיין באינון תפליין של ראש, אוף הכי כלהו בתפליין של יד (ט) בבית א'. דהא בתפלה של יד, לית לה מגרמה כלום, אלא מה דנקטא מלעילא. ורזא דא, (ט) כל הנחלים הולכים אל הים. ומגו דנקטא לון-מלעילא, אקרי תפלה, ואתקדשת

חלופי גרסאות

י ל"ג שמע ישראל. כ מוסיף דרגין גוונין ; דרגין וליג גוונין. ל ל"ג בתרין דרגין בתרין גוונין. מ לאסמכא. נ ל"ג מן לאתיחדא עד ואצטריך. ס כמו יוסף ; ל"ג מן כיוסף עד ברזא. ט ל"ג ברזא דעבד (ד"א) פ וברזא. צ ראש ישל יד כמה. ק ל"ג בבית א'. ר ל"ג מלעילא.

מסרת הזהר

(ט) (ישעיה מ"ט) הקסיהו קמ"ח צ"ג. (י) (הושע י"א) ייחי פ"ט צ"ד. ז"ח מ"ג ט"ג ש"י. צ"ב ט"ב שבי"ח. (כ) (בראשית ל"ט) (דברים ו') (ח) (קהלת א') ביא צ"ד צ"ב.

התפליין

רלג) כתיב, ועשית הישר והטוב: הישר, הוא תפלה של יד, שהיא המלכות. להטיבה, דהיינו להמשיך לה בתפלה של ראש, שהיא ז"א, שיתיחדו כאחד. ותפלה של יד מקדימים להניחה לתפליין של ראש. וצריך שלא יהיה פירוד ביניהם כלל.

רלד) מאן דמתעטרא בתפליין וכו': מי שמתעטר בתפליין, עומד בסוד כעין העליון, שהוא עומד בב' סודות האלו שאמרנו ביוסף, שנקרא נער ונקרא צדיק, דהיינו בסוד עבד נאמן, ובסוד בן יחיד, ואלו הם, תפלה של יד שה"ס נער ועבד נאמן, ותפלה של ראש שה"ס צדיק ובן יחיד. ושניהם הם כלל אחד. כנ"ל.

רלה) ארבע פרשיין דתפליין וכו': ד' פרשיות שבתפליין הם בדי בתים בתפלה של ראש, וכמו שהם ד' בתים בתפלה של ראש כן הם כולם בתפלה של יד בבית אחד. כי בתפלה של יד, שהיא המלכות, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שמקבלת מלמעלה, מז"א, וכיון שמקבלת

הסולם

רלב) וכתוב, כי נער וגו': וכתוב, כי נער ישראל ואהבהו. הוא ישראל זוטא. דהיינו ז"א במוחין דקטנות. וכתוב שמע ישראל, הוא ישראל סבא, שהוא בינה במוחין דגדלות, שהוא יופי של המראות, למעלה בבינה, ולמטה במלכות, ומפרש, איך באים המוחין דישי"ס למטה, ואומר, יוסף שהוא יסוד דז"א, שהוא הנושא של מסך דחירק שבקו אמצעי, עולה למעלה לבינה, ומתעטר שם, בב' מראות לבן ואדום שבב' קוין דבינה, על ידי הכרעתו בב' קוין דבינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א אות שס"ג עש"ה) ומטרים שעלה לבינה נקרא נער, ובסוף אחר שנתעטר במוחין דבינה נקרא צדיק. כמה יפות בו המראות לראות. וזה סוד, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. הוא יפה בשני צדדים, שהם ימין ושמאל. בשתי מדרגות, שהן חכמה וחסדים. בשתי מראות, שהן לבן ואדום. למעלה בבינה ולמטה בזוין. כי אחר שמכריע בבינה יורד ומכריע בזוין.

(דפוי" דף מ"ג ע"א)

בקדושתהון ^ט אקרי קדושה. ^ת ואקרי תפלה, וכדין אקרי מלכות, מלכות שמים שלימה.

רלז) ד' פרשיין, ^א הא אוקימנא רזא דלהון, בכמה דוכתי. אבל פרשה קדמאה, קדש לי כל בכור, דא איהו רזא * עלאה, דכליל כל ד' בתים, ברזא דנהירו עלאה, דנפקא מאין.

רלז) וכל אינון ד' אתרמיו הכא, קדש: דא קדושה עלאה. רזא דחכמתא עלאה, דמתמן כלא אתקדש, ברזא דגניזו עלאה, ^ב דאתקרי קדש. לי: דא ^ג בינה, רזא דעלמא עלאה, היכלא ^ד פנימאה. כ"ל: רזא דחסד, בכל דוכתא, בין לעילא בין לתתא. בכור: דא בן בכור, דכתיב, ^ה בני בכורי ישראל, והאי בן בכור, כליל ^ה כל סטריין, וכל גוויין. ובגין כך, קרא כליל כלהו ארבע, ברזא דחכמתא עלאה. אבל דא באורח כ"ל, למנדע דכלא כליל בהאי, אבל באורח פרט, ^ו כל חד בלחודו, דא איהו פרשתא קדמאה, דכליל כל שאר פרשיין.

רלח) פרשה תניינא, והיה כי יביאך וגו', דא בינה, דהא בפרשתא דא, איהי יציאת מצרים, דהוה מסטרא דיובלא. וע"ד שירותא דילה והי"ה, דהא מלה דא איהי יובלא. ובגין כך שמא דילה והי"ה, דלית ^ז והיה אלא באתר דא, דאיהו זמין לאתמשכא לתתא, ולאנהרא ^ח בוצינין, ולאשתכחא בדרגא ^ט תתאה, וכלא

חלופי גרסאות

מסרת הוהר

(ז) (שמות ד') לך קמ"ד צ"ד. ^ט מוסיף וכלא אקרי. ת ל"ג ואקרי תפלה. א ל"ג מן הא עד קדמאה. ב אקרי. ג ל"ג בינה. ד מוסיף פנימאה ורזא דא (ויקרא כ"ה) כי לי בני ישראל עבדים (במדבר ג') כי לי כל בכור (שמות י"ט) והייתם לי סגולה. ה ל"ג כל. ו ל"ג כל חד בלחודו. ז והיה. ח בוצינין. ט מוסיף תתאה. י והיה כמאן דאמר על מלכא דאי הוי [די הוי; דיהוי] זמין לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין (בוצינין).

התפילין

הסולם

מאמר

כי קדש, היא קדושה העליונה, שהיא סוד חכמה העליונה, הנקראת קדושה, שמשם התקדש הכל בסוד הגניזו העליונה, הנקראת קדש. ל"ג, היא בינה, שהיא סוד עולם העליון, היכל הפנימי. כל, הוא סוד החסד בכל מקום, בין למעלה ובין למטה, דהיינו ת"ת מבחינת החסד. בכור, זהו בן בכור, שכתוב, בני בכורי ישראל, דהיינו ת"ת, ובן בכור הזה, כולל כל הצדדים, וכל המראות, דהיינו שכולל עמו גם המלכות, ובוה כולל הכתוב, כל הארבע, חו"ב תו"מ, בסוד החכמה העליונה. שהוא פרשה ראשונה. אבל זה הוא בדרך כלל, לדעת שהכל כולל בוה, אבל בדרך פרט כל אחת בפני עצמה הוא כנגד ספירה מיוחדת. וזה היא פרשה ראשונה, הכולל שאר הפרשות.

רלח) פרשה תניינא והיה וכו': פרשה השניה, והיה כי יביאך וגו': זו היא בינה. כי בפרשה זו יש יציאת מצרים, שהיתה מצד היובל, שהיא בינה. ועל כן התחלה שלה, והיה, כי

שמקבלתם בבית אחת, ע"כ אין לה אלא בית אחד, אבל ז"א מקבלם בזה אחר זה ע"כ הם בדי בתים. וזה סוד כל הנחלים הולכים אל הים שהנחלים שהם השפע מז"א, הולכים אל המלכות שנקראת ים. ומשום שמקבלתם מלמעלה מבינה, היא נקראת תפלה, ומתקדשת מקדושתם ונקראת קדושה, כי מוחין דבינה נקרא קדושה, ונקרא תפלה, ואז נקראת המלכות מלכות שמים השלמה.

רלז) ד' פרשיין הא וכו': ד' פרשיות, כבר בארנו הסוד שלהם בכמה מקומות. אבל פרשה ראשונה, קדש לי כל בכור, שהיא חכמה, זו היא סוד עליון, הכולל כל ד' בתים, שהן חו"ב תו"מ, בסוד אור העליון, שהוא חכמה, היוצא מאין, שהוא כתר, הנקרא אין, כי ד' הפרשיות, שהן חו"ב תו"מ, כל אחת כולל את כולן, ויש בכל אחת חו"ב תו"מ.

רלז) וכל אינון ד' וכו': וכל אלו הארבע חו"ב תו"מ, נרמזו כאן, בפרשה א', קדש. (דפוי' דף מ"ג ע"א * דף מ"ג ע"ב)

ברזא חדא. ובגין דאיהו באורח טמיר, לא אקרי באתגלייא בשמא דא, אלא אתמסר לחכימין למנדע. ועל דא אתרשים בשמא קדישא, כ במלה דא. רלט) פרשה תליתאה, שמע, דא איהו רזא דימינא, דאקרי חסד עלאה. דאיהו קא מייחד יחודא דכלא לדי סטרין, וקודשא בריך הוא מסדר ביה, סדורא דכל עלמא, ודא איהו דקא מתפשט בכל סטרין, אפילו גו תהומי תתאי. כ בדא קודשא בריך הוא ברא עלמא, כד אתעטף כ קודשא בריך הוא בעטופא דזהרא, ודא דקא מייחד יחודא, ובגין כך, שמע סמיך לוהייה.

רמ) יחודא דכל יומא, איהו, יחודא למנדע ולשואה רעותא. יחודא דא הא אמרן בכמה דוכתי, יחודא דכל יומא, איהו יחודא דקרא, ט ט שמע ישראל יי אלהינו יי הא כלהו חד, ועל דא אקרי אחד. הא תלת שמהן אינון, היך אינון חד, ואף על גב דקרינון אחד, ז היך אינון חד.

רמא) אלא, בחזיונא דרוח קדשא אתיידע, ואינון בחיזו דעינא סתימא, למנדע דתלתא אלין אחד. ודא איהו רזא דקול דאשתמע, קול איהו חד, ואיהו

חלופי גרסאות

מסרת הוהר

ט (דברים ו) הקסתיז קפיה ציא. יוצא בייא צ"א. י דאקרי. כ מלה. ל לייג איהו. ט תחומי. נ לייג בדא. ס לייג קביה. ע לייג מן. איהו עד איהו; לייג איהו יחודא; איהו למנדע ולייג יחודא (ד"א). פ הי קדמאה ולייג שמע ישראל. צ לייג היך.

התפילין

הסולם

מאמר

שבדעת, שהוא ת"ת. ופרשה ד', היא כנגד הגבורה שבדעת, שהיא מלכות. כמ"ש לפנינו. **דאיהו קא מייחד וכו' :** שהוא דהיינו הדעת, מייחד יחוד כל לדי צדדים, בסוד ג' קוין ומלכות המקבלתם, והקב"ה מסדר בו סדר כל העולם, שכל העולם מתקיים על ידו, והוה המתפשט בכל הצדדים ואפילו לתוך תהומות התחתונים. דהיינו בסוד דעת המתפשט לתחתונים. ובו ברא הקב"ה את העולם כשהתעטף בעטוף של אור. והוה המייחד את היחוד. כי הוא קו האמצעי המייחד ב' הקוין ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה. ומשום זה, **שמע סמוך אל והיה. כי והיה, היא בינה** ושמע, היא דעת המכריע בין חכמה ובינה.

רמ) **יחודא דכל יומא וכו' :** יחוד של כל יום הוא, הוא יחוד לדעת, ולשום כונתו יחוד זה בארנו בכמה מקומות. יחוד של כל יום, הוא יחוד הכתוב, שמע ישראל הי אלקינו הי, וכולם הם אחד. וע"כ נקרא **אחד**. שואל. הרי שלשה שמות הם, ואיך הם אחד. ואע"פ שאנו קוראים אחד, דהיינו שמע ישראל הי אלקינו הי **אחד**. אבל איך הם אחד.

רמא) **אלא בחזיונא דרוח וכו' :** אלא במראה של רוח הקודש נודע, כשהם בסוד המראה של עין הסתום (כנ"ל וארא אות כ"ז

עש"ה

כי מלה זו היא ביובל, ומשום זה השם שלה היא **והיה, כי אין לשון והיה שהוא לשון עתיד, אלא במקום זה, בבינה, שפירושו, שהוא עתיד להיות נמשך למטה ולהאיר את המאורות, שהם ז"ל, ולהמצא במדרגה התחתונה. שהיא מלכות, והכל בסוד אחד. ומשום שהיא מאירה בדרך נסתרה, אינה נקראת בגלוי בשם הזה, והיה, אלא שנמסר לחכמים לדעת. וע"כ נרשם הבינה בשם הקדוש במלה זו והיה.**

פירוש. כי אע"פ שהמוחין דחכמה מתגלים בבינה, בסוד בינה החזרת להיות חכמה, עם כל זה בבינה עצמה הם נעלמים ואינם מאירים, אלא שמבינה הם נמשכים לז"א, ומז"א למלכות, ובמלכות הם מתגלים ומאירים, (כנ"ל אות כ"ב ד"ה ת"ח) וע"כ נקראת הבינה בשם של עתיד כמו **אהיה**, וכן והיה כי במקומה אינה מאירה אלא במקום המלכות היא עתידה להתגלות. וז"ש דאיהו זמין לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין, **ולאשתכחא בדרגא תתאה.** שהיא מלכות. רלט) **פרשה תליתאה, שמע וכו' :** פרשה השלישית שהיא **שמע**, היא סוד הימין הנקרא חסד עליון, פירוש, הדעת, שהוא קו האמצעי המכריע בין ב' הקוין חכמה ובינה, הוא נחלק לימין ושמאל, שהימין שבו הוא חסד עליון, הנקרא ת"ת, והשמאל שבו הוא דינין, ונקרא מלכות. ופרשה. ג' היא כנגד החסד

(דפ"י דף מ"ג ע"ב)

תלתא גוונין, אשא ורוחא ומיא, וכלהו חד, ברזא ק דקול. אוף הכא : יי אלחינו יי
אינון חד. תלתא גוונין, ו ואינון חד.

רמב) ודא איהו קול דעביד בר נש ב ביחודא, ולשוואה ת רעותיה ביחודא
דכלא, מאין סוף עד סופא דכלא, בהאי קול דקא עביד בהני תלתא דאינון חד. ודא
איהו יחודא דכל יומא, דאתגלי ברזא דרוח קודשא.

רמג) וכמה גוונין דיחודא אתערו, וכלהו קשוט. מאן דעביד האי עביד. ומאן
דעביד האי עביד. אבל האי יחודא דקא אנן מתערי מתתא, ברזא ב דקול דאיהו חד
ג דא הוא ברירא דמלה, האי בכללא, ד לבתר פרט, כדאמרן.

רמד) פרשה רביעאה, הוא רזא דדינא קשיא, ו השמרו לכם. ה אלין אינון

מסרת הוהר

(ו) (שם י"א)

חלופי גרסאות

ק מוסיף דקול ולא אינון אלא חד. ר דאינון.
ש לייג ביחודא. ת לייג רעותיה. א אתגלי. ב דחד קול.
ג לייג דא הוא. ד לבתר פרט ויהי אם שמוע פרט וחסד עלאה כדקאמרן ואיהו פרשה רביעאה. ה מוסיף ואצטרין
בינן לאתא לין בכל יומא ולמהרי בינן בדיוקנא עלאה ועי"ד כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' אלין תפלין
דרישא דרביעא כמנוח דא.

מאמר

הסולם

התפלין

דקו האמצעי המכריע בין אבא ואמא. וכיון שהם
בסוד ג' קוין, הרי גם הם אינם מאירים זה בלי
זה אלא בבת אחת. וי"ש, ואינון חד. כמו
שנתבאר אצל הקול.

רמב) ודא איהו קול וכו': וזה הוא
קול, שעושה האדם בסוד היחוד, לשום כונתו
ביחוד כל המדרגות, מן אין סוף עד סוף הכל.
ביחוד קול הזה, שהוא עושה באלו ג' הקוין שהם
אחד. וזהו היחוד שבכל יום, שנתגלה בסוד רוח
הקודש.

רמג) וכמה גוונין דיחודא וכו': וכמה
אפנים של יחוד נאמרו, וכולם אמת, מי שעושה
יחוד זה עושה טוב, ומי שעושה יחוד זה עושה
טוב. אבל יחוד הזה, שאנו מעוררים מלמטה,
בסוד הקול שהוא אחד, זה הוא בירורו של
הדבר. זה הוא בכלל. כלומר, שפרשת שמע
כולל בתוכו כל ג' הקוין בסוד ה' אלקינו ה'.
אבל חוץ מזה הוא פרט, שפרשת שמע הוא רק
פרט אחד, דהיינו ז"א בסוד הימין של הדעת,
כמו שאמרנו.

רמד) פרשה רביעאה הוא וכו':
פרשה הרביעית, ה"ס דין הקשה, דהיינו
המלכות, שהיא השמאל של הדעת, שכתוב בה
השמרו לכם, שהיא לשון דין. אלו הם ה'
פרשיות של תפלין של ראש שהם בדי בתים.
ותפלין של יד הם ג"כ כעין זה, די פרשיות.
אלא שהם בבית אחד. וכבר הערנו בהם שכלים
הם סוד אחד.

עש"ה), לדעת ששלשה דהיינו ג' קוין
המרומוזים בה' אלקינו ה', הם אחד, וזהו סוד
הקול שנשמע, שקול הוא אחד, ובו ג' בחינות.
אש רוח ומים, וכולם אחד בסוד הקול. אף כאן,
ה' אלקינו ה', הם אחד, ג' בחינות, והן אחד.

פירוש. ז"א ה"ס ר"ו וקו אמצעי. בשעה
שעולה לבינה הנקראת און, ומכריע בין ב'
הקוין ימין ושמאל אשר שם, הנקראים מים
ואש מתיחדים בו ב' הקוין מים ואש, ונקרא
קול הנשמע. וי"ש, ודא איהו רזא דקול
דאשתמע, שעל ידו נפתחו האורות דבינה
ונשמעים לחוץ, כלומר שמתפשטים לחוץ, וי"ש,
קול איהו חד, ואיהו ג' גוונין אשא
ורוחא ומיא, כי כולל בתוכו כל ג' הקוין
המכוונים אש רוח ומים כנ"ל. ומתוך שג' קוין
האלו אינם יכולים להאיר זה בלי זה אלא בבת
אחת, כי קו ימין בלי שמאל הוא חסר ג"ר.
ושמאל בלי ימין, הוא חכמה בלי חסדים שאינה
יכולה להאיר, ובלי קו האמצעי אין השמאל
מתיחד בימין, הרי שג' הקוין תלויים זה בזה,
ואינם מאירים רק בבת אחת. וי"ש, וכלהו חד
ברזא דקול. שבסוד הקול נעשו כל הג' אחד,
ואם היה חסר אחד מהם לא היה הקול נשמע.
ועל דרך זה נבחן אבא לקו ימין, ואמא לקו
שמאל, וי"א עולה ומכריע ביניהם בסוד קו
האמצעי. וי"ש, אוף הכא, ה' אלקינו ה',
אינון חד, כי ה', הוא סוד אבא וקו ימין.
אלקינא, ה"ס אמא וקו שמאל. ה' ה"ס ז"א

תפלין דרישא. ותפלין דדרועא, כגוונא דא בחד ביתא, והא אתערנא בהו, וכלהו : רזא חדא.

רמה) קשרא דתפלין דרישא, איהו דל"ת, ועל דא כתיב, (9) וראית את אחורי. וע"ד איהו לאחורא, ותמן אתקשר כלא בקשרא חדא.

רמו) ואיהי, כד ז מנחת אלין תפלין דדרועא ח לאתקשרא, ט אית קשרא אחרא, רזא דברית קדישא, רזא דא, כמה דאתער בכמה דוכתי, וכלא רזא חדא. זכאין אינון ישראל דידעין רזא דא, וואצטריך בר נש לאנחא לון כל יומא, למהוי בדיוקנא עלאה, ועליה כתיב, (10) וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך. ע"כ. ברוך יי לעולם אמן ואמן :

חלופי גרסאות

מסרת הזהר

1 חד ול"ג רזא. ז מנחא. ח ל"ג לאתקשרא ; מתקשרא. ט ל"ג אית קשרא. י ל"ג מן ואצטריך עד הסוף ; ל"ג מן ואצטריך עד ועליה.

(9) שמות ל"ג ב"א קכ"ב צ"א. ז"ח מ"ז ט"ד ש"נ. מ"ח ט"ב ש"י. ס"ו ט"ב שלי"ד. פ"ג ט"ג ש"ג, י"ב. ב"א. צ) (דברים כ"ח) הקטה"ז קפ"ב צ"ב.

התפלין

הסולם

מאמר

מלשון דלה ועניה. כי מטרם שהתלבשה בחסדים היתה דלה ועניה.

רמה) קשרא דתפלין דרישא וכו' : הקשר של התפלין של ראש, הוא בצורת ד'. ועל זה כתוב, וראית את אחורי וע"כ הקשר הוא לאחור. ושם נקשר הכל בקשר אחד. פירוש. כי הקשר רומז על מוחין דאחורים הנמשכים מקו שמאל מטרם שנתחבר עם הימין, שה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, אבל במוחין דגדלות שע"י קו האמצעי התחבר השמאל עם הימין, והחכמה שבו התלבשה בחסדים שבימין, נמצאת החכמה דקו שמאל שהיתה באחורים, יכולה עתה להאיר לתחתונים כיון שהתלבשה בחסדים. וז"ס וראית את אחורי כי ראיה ה"ס חכמה. שמקורה היא בקו שמאל בסוד האחורים. וע"כ הקשר הוא בצורת ד'

רמו) ואיהי כד מנחא וכו' : והיא, המלכות, כשמניחה אלו תפלין של יד להתקשר, בז"א, יש קשר אחר, דהיינו הקשר של תפלין של יד שהוא בצורת י', הוא סוד של ברית הקדוש, דהיינו היסוד שהמלכות מתקשרת בו. וסוד זה הוא כמו שנתבאר בכמה מקומות, והכל סוד אחד. אשרי הם ישראל היודעים סוד הזה, וצריך האדם להניחם בכל יום, להיות בצורה העליונה, ועליו כתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

(דפו"י דף מ"ג ע"ב)